

30 вересня 2020 року, № 13-18 (325-330)

Газета Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

ЗАМОК

Шановні освітяни:

професорсько-викладацький, студентський, адміністративно-господарський колективи нашої академії!

Прийміть найщиріші вітання з нагоди професійного свята та побажання здоров'я, щасливого довголіття, сил і мужності, щоб вистояти в умовах нових викликів-випробувань і примножити свої досягнення заради миру та процвітання рідної землі!

З повагою, ректор Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка,
професор Афанасій Ломакович

НАШІ ПРІОРИТЕТИ – СТАБІЛЬНІСТЬ І РЕАЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Надія БАБІЙ, голова Оргкомітету з проведення виборів ректора
Роман ДУБРОВСЬКИЙ, голова виборчої комісії

(до підсумків виборів ректора академії)

Демократичні принципи управління та організації діяльності закладів освіти, що стали нормою життя науково-педагогічних колективів навчально-освітніх інституцій усіх рівнів, надають змогу кожному учасникові науково-педагогічного та навчально-виховного процесу активно впливати на прийняття та реалізацію управлінських рішень стратегічного і тактичного характеру, на визначення перспектив і змістових напрямів розвитку освітньої установи, чим обумовлюють відповідальність кожного суб'єкта навчально-виховного впливу на підрастаюче покоління та учасника науково-дослідницької роботи за результати своєї фахової діяльності, за якість і ефективність особистої участі у вирішенні завдань, що стоять перед трудовим колективом, до якого вони належать. Одним із найактуальніших елементів такої відповідальності виступає участь працівників ЗВО у формуванні органів управління навчальним закладом.

Високу громадянську відповідальність, глибоке розуміння завдань і проблем, які необхідно вирішувати закладу вищої освіти в сучасних умовах, продемонстрували науково-педагогічні, адміністративно-технічні працівники та студенти на виборах ректора Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Кандидатуру чинного ректора, заслуженого працівника освіти України, почесного академіка Академії наук вищої школи України, професора Афанасія Ломаковича підтримали 70,3 % учасників виборчого процесу (за кандидата на посаду ректора академії, доктора історичних наук Ірину Скальську проголосували 21,1 % виборців). За образною статистикою, сім із кожних десяти членів колективу не побачили альтернативи нинішньому очільникові нашої альма-матер і підтримали обраний ректоратом академії стратегічний курс на забезпечення стабільного розвитку навчального закладу в ускладнених соціально-економічних умовах, схвалили його конкретні тактичні заходи з мінімізації негативних впливів критичної ситуації на ринку освітніх послуг. Кожен, хто аналізує сучасний стан національних ЗВО, приходять до висновку, що лише органічне поєднання стратегії максимального врахування сучасних умов і тактики мінімізації негативних факторів дозволить суб'єктам науково-освітнього простору забезпечити сьогоднішню стабільність і завтрашній реальні перспективи їх існування та зростання.

Віддавши свої голоси професору Афанасієві Ломаковичу як ректору академії, виборці проголосували за інтегрування нашого закладу вищої освіти в європейський освітній простір і за зміцнення наших позицій серед вищих науково-освітніх інституцій України. Одним із перших кроків у цьому напрямі визначено вдосконалення управлінської парадигми у сфері керівництва

і моніторингу діяльності академії та її структурних підрозділів через дотримання принципів колегіальності, професіоналізму, компетентності, демократизму, довіри – аж до забезпечення та збереження комфортного психологічного клімату в колективі. Передбачається залучення органів студентського самоврядування до реальної участі у розробці й ухваленні рішень щодо організації та підвищення якості освітнього процесу, у вирішенні питань стипендіального забезпечення, зарахування на вакантні місця регіонального замовлення, поселення в гуртожитки, стимулювання за високі досягнення в освітній, науковій, культурно-мистецькій і спортивній діяльності. Ректорат спрямовується на впровадження у

участі у міжнародних наукових і освітніх проектах. Саме з цією метою передбачається створення секторів академічної мобільності та міжнародного наукового співробітництва у структурі наукової частини академії.

Основним завданням у сфері освітньої діяльності виступає адаптація змісту і форм навчання до вимог Нової української школи та потреб ринку освітніх послуг у сучасному інформатизованому соціумі, що вимагає модернізації освітніх програм з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду й акценту на психолого-педагогічній, методичній і практичній підготовці фахівців. Визнається необхідним постійне проведення

студентства у міжнародних молодіжних наукових і культурно-освітніх проектах. У планах ректорату – відкриття Центру відпочинку для здобувачів вищої освіти академії та облаштування Парку відпочинку студентства на території навчального закладу з відповідним ландшафтним дизайном. Окрім цього, планується створення Асоціації випускників навчального закладу, що сприятиме активному зворотному зв'язку колективу академії з її випускниками.

Передбачені конкретні заходи щодо осучаснення матеріально-технічної бази та методичного супроводу освітнього процесу. З цією метою розшириться оснащення навчальних кабінетів і навчально-дослідних та науково-дослідних лабораторій мультимедійними засобами й іншими необхідними інформаційними ресурсами, в тому числі і для організації навчального

процесу за дистанційною формою. Важливо, що не послаблюється інтерес до постійного поповнення бібліотеки навчальною, методичною, науковою і художньою літературою, підручниками і посібниками, періодичними виданнями та науковою продукцією науково-педагогічних працівників академії. Планується створення навчально-дослідної лабораторії «Нова українська школа». І надалі докладатимуться зусилля до підтримки і розвитку мережі музеїв та іменних аудиторій академії: Музею історії навчального закладу, Музею довоєнної фотографії, Етнографічної світлиці, Кімнат-музеїв Ростислава Глуква, Михайла Вериківського, Бориса Харчука, іменних аудиторій Бориса Козубського, Володимира Чопика, Володимира Мазурка. Серед комплексу робіт із матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу – вдосконалення інтернет-мережі в усіх навчальних корпусах і гуртожитках академії, завершення оздоблювальних робіт у Міжконфесійній каплиці, ремонтно-реставраційні роботи у навчальних корпусах, майстернях, гуртожитках, а також продовження реконструкції колишньої ЗОШ № 2 під навчальний корпус, благоустрій та озеленення території академії. Особлива увага – поліпшенню фінансово-економічного становища навчального закладу через розширене забезпечення й ефективне використання матеріальних і фінансових ресурсів.

Найважливіший висновок: для відповіді на виклики часу, для реалізації окреслених завдань і досягнення позитивних результатів на перспективних напрямках розвитку академії, крім матеріальних, потрібен найголовніший ресурс – єдність колективу нашого закладу вищої освіти.

систему управління академією інформаційно-комунікативних технологій, на реалізацію зворотних управлінських зв'язків, на застосування прозорості системи матеріального і морального заохочення працівників академії за результатами їх діяльності.

Безперечно, однією з найважливіших складових успішної управлінської діяльності виступає ефективна кадрова політика, в якій визнано два пріоритетних напрямки: створення умов для зміцнення наукового потенціалу професорсько-викладацького складу академії власними докторами наук і професорами та залучення до освітнього процесу провідних українських та зарубіжних учених. Для цього нашим науковцям надаватимуться цільові направлення в докторантуру зі збереженням робочого місця та забезпеченням можливостей кар'єрного зростання. Ректорат сприятиме підвищенню кваліфікації науково-педагогічних працівників академії в зарубіжних науково-освітніх установах і забезпеченню їх академічної мобільності,

внутрішнього моніторингу освітнього процесу через аналіз фахової підготовленості здобувачів вищої освіти на основі результатів соціологічних досліджень із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Класична теза «Студент – центральна фігура освітнього процесу» реалізується у форматі студентоцентризму з акцентом на проблемно-орієнтованому навчанні, на індивідуально-творчому підході до навчання та вільному виборі навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти. Це передбачає повноцінну й узгоджену співпрацю ректорату з органами студентського самоврядування з метою забезпечення участі представників студентства в управлінні ЗВО, у вдосконаленні освітнього процесу та в науково-дослідній роботі, у вирішенні питань побуту, дозвілля та оздоровлення. Наголошено, що в цьому буде використано досвід роботи студентських культурно-громадських структур, зокрема експериментального театру «Пілігрим», «Школи відкритого розуму», участі нашого

ВАЖЛИВИЙ СЕКТОР АКТУАЛЬНИХ

Валентина БЕНЕРА, проректор з наукової роботи, професор

Творчий доробок науковців-фахівців педагогічної сфери збагатився вагомим академічним виданням – сімнадцятим випуском збірника наукових праць «Актуальні проблеми гуманітарної освіти», який побачив світ у Видавничому центрі академії за загальною редакцією професорів Афанасія Ломачовича та Валентини Бенери. Над Збірником працювала редакційна колегія у

складі доктора педагогічних наук Олександра Дем'янука, доктора біологічних наук Миколи Ільєнка, докторів історичних наук Ірини Скальської та Генріха Стронського, доктора технічних наук Михайла Пашечка, доктора медичних наук Василя Василюка, професорів Олександра Безносюка, Олени Довгань і Богдана Яремка. Видання рекомендоване до друку Вченою радою Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

У Збірнику розглядаються теоретико-методологічні засади становлення та розвитку освіти, особистісно орієнтованого підходу в системі безперервної освіти, особистісно орієнтоване навчання в умовах реалізації нових освітніх програм, особистісно-професійна позиція педагога в новій парадигмі виховання. Автори, зокрема, зосередили свою увагу на висвітленні актуальних напрямків розвитку дошкільної та початкової освіти й еколого-біологічних аспектів професійної підготовки вчителів, на аналізі актуальних питань гуманітарної освіти, теорії та історії мистецької педагогіки, а також теоретико-методичних засад професійної підготовки вчителя технологій.

Аналіз інноваційних тенденцій у дошкільній та початковій освіті розпочинає кандидат педагогічних наук Оксана Доманюк. У статті «Підготовка майбутніх вихователів в умовах особистісно орієнтованої освіти» вона обґрунтовує значення та шляхи вдосконалення підготовки педагогів для дошкільної навчально-виховної сфери у світлі сучасних вимог і новітніх соціально-культурних потреб суспільства, виконання та задоволення яких можливе тільки засобами освіти, що безпосередньо орієнтується на особистість як суб'єкта соціальної дії. Для цього автор висвітлює зміст дефініцій «особистість», «особистісно орієнтований підхід», «особистісно орієнтована освіта» та представляє різні підходи фахівців відповідних галузей педагогічної науки до вивчення означеної тематики. Науковець наголошує: формування особистості є фундаментальною проблемою в педагогічній, соціальній та культурній сферах життя, оскільки всі перетворення, що відбуваються в суспільстві загалом та в освіті зокрема, пов'язані з особистістю – дійовою особою та суб'єктом суспільного процесу. Дослідження завершується висновком, що саме особистісно орієнтована освіта допомагає розкрити потенціал кожної особистості, дає змогу торкнутися всіх граней її внутрішнього світу, спонукаючи до визнання цінності міжлюдських взаємин.

Під час дослідження «Сучасних

технологій художньо-творчого розвитку учнів початкової школи на уроках мистецтва» кандидат педагогічних наук Вікторія Легін розглядає проблеми впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес цього рівня національної освіти і насамперед висвітлює основні аспекти формування в учнів молодших класів художньо-естетичного сприйняття світу через призму творів образотворчого мистецтва. Автор статті приходиться до висновку, що розвиток художньо-творчого потенціалу учнів у процесі образотворчої діяльності є актуальною проблемою сучасної педагогічної науки, а застосування сучасних технологій надійно сприятиме підвищенню ефективності навчального процесу, формуванню в учнів своєрідного фундаменту для розвитку більш складних творчих якостей. Для цього зі зміною змісту освіти повинні змінюватися і методи навчання, котрі базуються на сучасних художньо-педагогічних технологіях.

Вектор науково-творчого пошуку кандидата педагогічних наук Віталія Мартинюка спрямувався на «Вплив тілесно-орієнтованої психотерапії на здоров'я особистості», де тілесно-орієнтована психотерапія розглядається, як один із основних напрямків практичної психології, особливо ефективної для лікування та профілактики психосоматичних захворювань, неврозів, посттравматичних стресових розладів, а тому виступає запорукою і важливим засобом підтримання здоров'я особистості. Аналіз взаємовпливу роботи м'язової системи і психічних станів людини має важливе теоретичне та практичне значення. З цього випливає, що психотерапія покликана створювати умови для оптимального функціонування та розвитку особисті, а тому розробка теоретичних засад тілесно-орієнтованої психотерапії є важливою науковою проблемою.

Кандидата педагогічних наук, доцентку Ірину Оницьку зацікавила «Форми, методи та засоби розвитку творчого потенціалу й культури самовираження студентської молоді». Публікацію підготовлено на основі результатів експериментально-дослідницької роботи з вивчення розвитку культури самовираження майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у художній діяльності. Автор дослідження виходила з того, що оновлення системи вищої освіти зумовили необхідність якісних змін у підготовці майбутніх педагогів, зокрема вихователів закладів дошкільної освіти, оскільки суспільство потребує фахівця з високим рівнем культури, здатного продукувати нові прогресивні ідеї, нестандартно й ефективно вирішувати різноманітні проблеми, проявляти творчість. Дослідниця переконує, що саме розвиток культури самовираження, як прояв індивідуальної культури студентської молоді, є вагомим складовою особистісного та професійного зростання педагога системи дошкільного виховання.

«Сучасні вимоги до професійної підготовки вчителя початкових класів» склали предмет дослідження, здійсненого кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри Вікторією Павелко. Науковець обґрунтувала суть, дала характеристику визначила педагогічні умови, розглянула структурно-змістову модель, а також розкрила роль педагогічної практики для підготовки вчителя початкових класів у контексті сучасних освітніх парадигм. У висновках зазначені критерії та фактори такої підготовки: науково-теоретичні (педагогічні, психологічні, професійні), методичні, технологічні знання (використання педагогічних технологій, конструювання уроків, здатність акумулювати й використовувати позитивний педагогічний досвід тощо), прогнозування результатів власної діяльності, її корекція та рефлексія, естетична, етична, дослідно-творча компетентність, культура праці, комунікативні, організаційні уміння та навички.

Кандидат педагогічних наук Оксана Солтис пропонує наукову розвідку «Альтернативна авторська технологія

М. М. Єфименка з фізичного виховання дошкільнят: інноваційні принципи». Дослідниця характеризує конкретні інноваційні теоретико-педагогічні принципи фізичного виховання, що покладені в основу згаданої авторської технології, як принципи побудови фізкультурно-оздоровчої та корекційної роботи в закладах дошкільної освіти: загальний принцип природвідповідності, філогенетичний принцип, принцип небуденності, принцип комплексності, принцип дуалізму, принцип корекційно-профілактичної спрямованості, гендерний принцип. Саме вони, вважає науковець, дають змогу визначити авторську технологію М.М. Єфименка як інноваційну технологію фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Кандидат психологічних наук Юлія Тимош працювала над темою «Образотворча діяльність як засіб розвитку художньої творчості дітей дошкільного віку», де вона визначила, що використання різноманітних нетрадиційних технік і матеріалів на заняттях з образотворчої діяльності сприяє розвитку у дітей образної уяви, логічного мислення, творчої фантазії. Саме зазначені педагогічні засоби, підкреслює дослідниця, необхідні для того, щоб надати творчого характеру образотворенню дитини. Спираючись на практичний досвід вихователів закладів дошкільної освіти, науковець переконує, що саме малювання нетрадиційними техніками виступає особливо ефективним, дуже цікавим і доступним для дітей видом творчої діяльності, і це сприятиме розвитку їх художніх здібностей та образного мислення, формуванню естетичних смаків.

Досвідчений науковець, завідувач кафедри методики дошкільної та початкової освіти, доцент Тетяни Фасолько зосередилась на «Особистісному становленні дитини-дошкільника», де вона здійснила фаховий аналіз сучасних підходів до проблеми формування дитячої особистості у дошкільному віці і насамперед наголосила на важливості врахування законів психічного розвитку у формуванні передумов особистісного самовизначення дошкільників, а також розкрила психолого-педагогічні підходи до проблеми виховання ціннісного ставлення до себе у дітей дошкільного віку й обґрунтувала важливість інноваційного розвитку дошкільної освіти у контексті новітніх тенденцій та пріоритетів функціонування сучасного соціуму. Аналітик-дослідник приходиться до імперативного висновку: формування особистісної зрілості дитини забезпечується набором базових якостей, оптимальною за змістом провідною діяльністю та основними формами дитячої активності, відмовою від жорсткої регламентації життя дитини-дошкільника. Особливої уваги заслуговує зауваження: особистісно зорієнтовані освітні технології забезпечують можливість реалізації освітньо-виховних завдань при оптимальному врахуванні вікових психологічних можливостей дитини дошкільного віку та механізмів розвитку особистості.

Кандидат педагогічних наук Оксана Швець аналізувала «Поетичні твори як засіб прилучення дітей до багатств рідної мови (на основі праць Є.Тихеевої та К.Чуковського)». Проаналізувавши праці згаданих авторів, науковець наголошує, що вміння дитини усвідомити невичерпне багатство рідної мови через зміст та виражальні засоби поетичних творів несе величезний вклад у розвиток її як неповторної особистості та сприяє тому, що дошкільники починають активно й успішно користуватися у різних комунікативних ситуаціях. Дослідниця наголошує, що використання досвіду роботи, рекомендацій вчених надають змогу вдосконалювати не лише рівень та якість підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, а й спрямувати батьків на прилучення дітей різного віку до багатств рідної мови засобами поетичних творів.

Фахівці науково-природничого профілю висвітлюють «Еколого-біологічні аспекти професійної підготовки майбут-

нього вчителя». Аналіз проблематики розпочинає кандидат педагогічних наук Тетяна Бондаренко у статті «Підготовка майбутнього вчителя біології та основ здоров'я до застосування технологій креативного навчання». Показово, що автор розглядає поняття «креативність», визначає ознаки креативного навчання й аналізує його роль у формуванні творчої особистості учня. У статті охарактеризовано основні технології креативного навчання, зокрема, технології латерального мислення, життєвого проектування і самореалізації особистості, ситуативного моделювання, технології критичного мислення, кейс-технології. Автор виходить з того, що перед педагогічними закладами вищої освіти постало завдання сформувати особистість здобувача вищої освіти, здатного не просто засвоювати знання, а креативно мислити, генерувати нові ідеї, швидко адаптуватися до змін освітнього середовища і бути ефективним у сучасному соціумі.

«Роль формування екологічного світогляду в системі професійної підготовки майбутнього вчителя» визначає кандидат біологічних наук Людмила Головатюк, яка вважає, що формування екологічного стилю мислення, екологічної свідомості підростаючого покоління є головним завданням сучасної системи освіти. Це, відповідно, потребує переходу на інноваційну модель еколого-природничої освіти через використання специфічних позааудиторних форм та інноваційних методів проведення занять, що сприятиме забезпеченню майбутнього учителя знаннями, практичними вміннями і навичками організації еколого-природничої роботи в школі. Професійна, еколого-природничої підготовка майбутнього вчителя має забезпечити формування природничо-наукової та соціальної компетентності як обов'язкової складової загальної культури особистості, здатної до життєдіяльності в сучасних умовах і до участі у вирішенні екологічних проблем нашого часу.

До конкретної проблематики «Заліснення лучно-степових оселищ і закономірності трансформації угруповань ґрунтового-підстилкових твердокрилих на території Національного природного парку «Кременецькі гори» звернулася молодий науковець кафедри біології, екології та методики їх викладання Ірина Довганюк. У статті охарактеризовано окреслену проблематику, сформовано методологічні підходи до її вивчення та вирішення і зокрема до висвітлення закономірностей трансформації угруповань ґрунтового-підстилкових твердокрилих у нашому регіоні. Зазначено, що з метою встановлення закономірностей трансформації угруповань ґрунтового-підстилкових твердокрилих, зумовлених втратою лучних степів на території Парку та розроблення програми їх відновлення нами планується використовувати польові, камеральні та статистичні методи дослідження.

Дослідження фундаментальної теми «Екологізація освітнього простору закладів освіти» здійснюють кандидати біологічних наук, доценти Ольга Дух і Неля Цицюра та кандидат сільськогосподарських наук Олена Тригуба. Вони проаналізували особливості екологізації освітнього простору вищої школи як чинника формування екологічно свідомої студентської молоді. Відзначено важливість екологізації менеджменту навчальних закладів та впровадження концепції Zero Waste в управління закладом вищої освіти, екологізації освітньої програми, за якою здійснюється підготовка майбутніх фахівців, екологізації всього культурно-освітнього простору. Автори переконані, що вихователі та вчителі поряд із загальним високим рівнем екологічної культури повинні володіти методикою екологічної виховної роботи. Окрім цього, вважають вони, ефективність екологізації культурно-освітнього простору студентської молоді підвищиться завдяки реалізації неформальної екологічної освіти громадських об'єднань у співпраці з освітніми закладами.

ПРОБЛЕМ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Кандидат історичних наук Ольга Кратко і молодий науковець Вікторія Романова розробляли тему «Методика організації та проведення екскурсій з біології». У роботі розкриті методичні підходи щодо організації навчально-пізнавальної діяльності учнів під час екологічних екскурсій. Доведено, що досліджуваний захід позашкільної роботи сприяє упродовженню неперервної екологічної освіти, формуванню наукового світогляду, викликає стійке бажання подолати екологічні проблеми, активізує участь у природоохоронному русі та заохочує учнів уважно придивлятися до вивчення та освоєння навколишнього світу у контексті екологічного світогляду та шанування природного середовища.

Доктора біологічних наук, завідувача кафедри біології, екології та методики їх викладання, професора Миколу Ільєнка, кандидата педагогічних наук Тетяну Бондаренко та молоду дослідницю Мальвіну Ліщинович зацікавила специфічна тема «Методика формування знань учнів про способи комунікації тварин під час вивчення теми «Поведінка тварин» у шкільному курсі біології». Автори дослідження насамперед звертають увагу на підбір змісту, методів і технологій навчання під час вивчення комунікації тварин у шкільному курсі зоології. Спільнота живих організмів розглядається як сума біологічних індивідів, їх угруповань, контактів і взаємодій між ними у різноманітних формах взаємного впливу, однією з яких виступають інформаційні взаємодії, бо комунікація в найбільш широкому значенні якраз і означає передачу інформації.

Особливе місце у Збірнику належить аналітичній авторській роботі доктора біологічних наук, професора Миколи Ільєнка «Механізм виникнення адаптації». Досвідчений аналітик пояснює, що зміни генотипу в результаті мутації, кросинговеру, перестановки генів в окремих локусах та подібне – це процес видозмін структур і функцій, формування певного типу адаптації як стратегії виду. Надалі адаптація буде перевірена природним добром на адекватність поведінки особини в біоценозі, що є тактикою кожної особини та популяції в межах норми реагування. Тому проблема адаптації є однією з найважливіших проблем біології, медицини, психології, соціології, філософії. Бо саме завдяки процесу адаптації здійснюється регуляція гомеостазу, психічної рівноваги, управління емоціями, людина навчається керуванню машинами і механізмами, отримує навички входження до соціуму іншої країни, іншої культури, людей іншої раси, релігії, статі, віку, до клімату. Звідси впливає важливість аналізу механізмів виникнення біологічної і соціальної адаптації у їх взаємодії для досягнення здорового способу життя та успішної практичної діяльності людини.

Велика група наших науковців розробляють «Актуальні питання гуманітарної освіти і теорії та історії мистецької педагогіки». Власне бачення проблематики в статті «Дуальне навчання: елементи майбутньої освіти» оприлюднює професор Олександр Безносук, який вважає основними завданнями дуальної форми навчання уникнення застарілих елементів традиційних форм і методів навчально-виховної роботи, подолання розриву між теорією і практикою, освітою та виробництвом, підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання. Автор аналізує досвід засновників дуальної освіти – освітан

Німеччини, а також представляє дуальну модель підготовки учителя в системі «заклад вищої освіти – школа».

Кандидати філологічних наук, доцент Інна Воляннюк і старший викладач Роман Дубровський аналізують «Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів-предметників закладів загальної середньої освіти». Вони висвітлюють зміст поняття «комунікативна компетентність», аналізують різноманітні підходи науковців до його трактування, обґрунтовують актуальність, важливість і значимість такої компетентності у підготовці фахівців і характеризують основні форми, методи, засоби та шляхи формування комунікативної компетентності педагогів системи загальної середньої освіти. Автори виходили з того, що основним «знаряддям» професійної діяльності вчителя-предметника є його мовлення. Звідси, здатність педагога належним чином організувати комунікативну взаємодію на рівнях: «учитель – учень», «учитель – керівник освітнього закладу»,

подіями зовнішнього світу, а й власними враженнями, мисленням, почуттями. В загальному, часопросторі художні образи тісно переплетені з філософськими роздумами письменника-наратора про сенс життя та місце людини у світі: в цьому – основний висновок наукової розвідки.

Функціональне значення творчої спадщини українських композиторів для дітей в контексті її використання для інструментальної підготовки учителів музичних дисциплін у загальноосвітній школі висвітлює кандидат мистецтвознавства, доцент Оксана Легкун у статті «Фортепіанна музика для дітей у професійному становленні майбутнього учителя музичного мистецтва». Автор характеризує можливості та пізнавально-виховний потенціал української дитячої фортепіанної музики, наголошує на необхідності її глибокого теоретичного усвідомлення для чіткого визначення форм, шляхів і методів її практичного використання у навчально-виховній роботі. Практична сторона дослідження забезпечена

оволодіння знаннями та навиками з живопису: лінійно-конструктивна побудова, перспектива, пропорції, об'єм, тонева та кольорове вирішення, особливості передачі фактури різних матеріалів, цілісності. Вони аналізують основні види постановок натюрморту та виокремлюють навчальні завдання, кожне з яких є важливим у процесі зростання та становлення майбутнього фахівця, і приходять до висновку, що, виконуючи короточасні етюди, довготривалі постановки, враховуючи усі особливості навчальних завдань натюрморту, відповідально працюючи, студент зможе опанувати основи образотворчої грамоти та застосовувати уміння і навички у подальшій творчій роботі.

Досвідчений музикознавець, старший викладач кафедри мистецьких дисциплін і методик їх викладання Василь Райчук аналізує «Розвиток творчої активності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі його інструментальної підготовки» і доводить, що це виступає основою вдосконалення музичних здібностей, виявлення ініціативи та мистецької самостійності музиканта. Автор вважає, що виконання такого складного завдання – процес довготривалий, він вимагає щоденного планомірного поєднання різних форм і методів роботи, що допоможуть майбутньому вчителю музичного мистецтва оволодіти глибокими знаннями з музично-теоретичних дисциплін, досконалою грою на музичному інструменті.

Доктор психологічних наук Наталія Савелюк спрямувала свій науковий інтерес на «Психічне здоров'я і психологічне благополуччя особистості в умовах пандемії COVID-19». У статті ґрунтовно здійснюється порівняльний теоретичний аналіз понять «благополуччя», «психічне благополуччя» та «психічне здоров'я», розглядаються основні компоненти та фактори як благополуччя в цілому, так і психологічного благополуччя зокрема, стисло описуються актуальні засади підтримки психічного здоров'я та благополуччя особистості в умовах пандемії COVID-19. Науковець приходиться до висновку, що необхідна основа збереження психічного здоров'я людини в умовах пандемії COVID-19 – це належний рівень її здоров'я в цілому та сприятливе соціальне оточення, високий рівень медичної та психологічної допомоги, тоді як стрижневим ресурсом підтримки психологічного благополуччя є самоефективність, самодовіра і толерантність до невизначеності як уміння навіть у загрози побачити стимул для саморозвитку.

«Роль людського капіталу у розвитку суспільства: неформальна освіта» – тема наукового дослідження доктора історичних наук Ірини Скакальської. Дослідниця зазначає, що прискорений розвиток технологій вимагає створення і впровадження інноваційних форм освіти. У статті охарактеризовано важливість державних інвестицій у розвиток людського капіталу саме з такою метою та у такому контексті, проаналізовано функціональне значення, сформульовано найефективніші інноваційні прийоми і методи розвитку неформальної освіти в умовах реформування суспільства, розкрито роль масових освітніх онлайн-курсів у збагаченні людського капіталу. Аргументуючи значення дистанційного навчання для неформальної освіти, науковець характеризує інструменти застосування освітніх інновацій в науково-педагогічному та навчально-виховному процесах.

(Закінчення на стор.4)

«учитель – учитель», «учитель – батьки» – є чи не найважливішою умовою високої ефективності професійної діяльності вчителя.

Кандидат мистецтвознавства Світлана Гуральна досліджує «Відображення церковно-музичної діяльності Андрея Шептицького у періоді першої половини ХХ ст.». Науковець характеризує постать Андрея Шептицького через різноманітність напрямків його діяльності і насамперед наголошує на його музично-мистецьких уподобаннях, зокрема, вказує на поле зацікавлення митрополита мистецькою складовою в літургійному обряді. У дослідженні особливу увагу приділено різноманітним навчальним духовним закладам, що засновані за ініціативи та матеріальної підтримки митрополита Андрея Шептицького, висвітлено вагомі результати його різносторонньої співпраці із представниками української еліти. Автор згадує низку церковно-музичних святкувань, що сприяли розвитку духовної творчості в Галичині першої половини ХХ століття.

У статті «Хронотопне відчуття епохи в художній матриці повісті «Гори говорять» Уласа Самчука» проаналізовано часопростір війни у взаємозв'язку з нарративними особливостями твору відомого українського прозаїка минуло століття. Автор наукової розвідки, кандидат філологічних наук, доцент Ірина Комінярська довела, що часопросторові художні образи повісті – відбитки поглядів письменника та його життєвої позиції, бо час і простір духовного життя героїв його творів вимірюються не лише

стилістичним аналізом фортепіанних творів відомих українських композиторів – авторів музичних творів для дітей.

Кандидат філологічних наук, доцент Олена Пасічник обрала об'єктом дослідження «Художній образ Кременця у творчості Дзвінки Торохтушко». Наша дослідниця вперше в українському літературознавстві проаналізувала творчість Дзвінки Торохтушко – відомої письменниці, поетки, волонтерки і блогерки, у творчості якої особливе місце належить художньому образу Кременця – її малої батьківщини, і прийшла до висновку, що на формування особистості майбутньої письменниці вплинули Кременець, її рідна вулиця Сичівка, місцеві мешканці, вчителі Кременецької СШ №1. Художній образ Кременця візуалізовано у прозових і поетичних творах, де авторка піднімає проблеми міського буття в суспільно-історичній, соціальній, культурологічній та екзистенційній площинах, а щодо просторових ознак топосу малої батьківщини то насамперед ідеться про архітектурний, пейзажний, історіософський топоси як буттєвий часопростір її краян – мешканців Кременця.

Для кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри мистецьких дисциплін і методик їх викладання Олександри Панфілової та викладача педагогічного коледжу Богдани Гуменюк пріоритетною виявилася тема «Вирішення навчальних завдань у живописі натюрморту». Науковці виходять з того, що виконання натюрморту займає важливе місце в навчальному процесі та є основою

ВАЖЛИВИЙ СЕКТОР АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Валентина БЕНЕРА, проректор з наукової роботи, професор

(Початок на стор.2-3)

Професійний тандем музикознавців у складі Левка Харамбури та Ірини Харамбури обрав об'єктом дослідження «Бандурне виконавство у сучасній професійній культурі». Досліджуючи бандурне виконавство, фахівці характеризують процес становлення бандури як перспективного концертного інструменту і на цій основі приходять до висновку, що виконавська творчість бандуристів-солістів вимагає високого рівня майстерності, яскравої індивідуальної манери і творчої різноманітності у підходах до реалізації художнього задуму. Підкреслюючи духовно-виховне значення бандурного мистецтва, автори наголошують, що відкриття світу музики за допомогою цього музичного інструмента відіграє важливу роль не тільки в процесі розвитку музичних здібностей та естетичних смаків людини, але й сприяє формуванню її громадянської позиції через долучення до багатств національної музичної культури.

Аспірант кафедри педагогіки та психології нашої академії Павло Яловський розробляє «Культурологічні аспекти формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва». Молодий науковець ретельно висвітлює зміст загальної, педагогічної та музичної культури як невід'ємних складових професійної компетентності педагогів музичного профілю, характеризує сутність культурологічної компетентності вчителів музики. Автор дослідження приходиться до важливого висновку: необхідною умовою фахової підготовки педагогів-музикантів є впровадження в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти ідей культурологічного підходу, що сприятиме розвитку високого рівня культури здобувачів, забезпечить здатність студентської молоді до ефективного здійснення музично-освітньої діяльності на культурологічних засадах, сприятиме успішній реалізації музичної освіти школярів.

Науково-педагогічні працівники спеціальності «Фізична культура» аналізують комплексну проблему «Оптимізація фізичного виховання у системі педагогічної освіти». Свій внесок у розробку проблематики здійснив кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Володимир Банах, який запропонував дослідження «Персоналізований підхід як основа організації та реалізації фізичного виховання студентської молоді». Автор компетентно переконує, що реалізація такого підходу у закладах вищої освіти України сприяла б не тільки розвитку, але й підтриманню високого рівня показників психофізіологічного стану і здоров'я студентської молоді. Однак, на жаль, і дотепер ще остаточно не сформовано розуміння таких термінів, як «персоналізований підхід» та «персоніфікований підхід», відкритим залишається важливе питання про особливості, характерні ознаки, конкретні критерії та показники персоналізації у фізичному вихованні молодого покоління.

Кандидат педагогічних наук Микола Божик, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Тетяна Кучер, асистент кафедри Сергій Сиротюк досліджують «Готовність майбутніх учителів до розвитку культури здоров'я учнів загальноосвітньої школи». В їх роботі проаналізовано стан дослідження проблеми готовності майбутніх учителів до розвитку культури здоров'я учнів загальноосвітньої школи, визначені основні фактори готовності людини до ведення здорового способу життя, формування ціннісного ставлення до здоров'язбереження та утвердження культури здоров'я. Науковці наголошують, що саме учитель-предметник є суб'єктом педагогічної діяльності та сучасної культури, носієм соціально очікуваного стилю поведінки, способу життя, а також уточнюють, що лише той учитель, який піклується про своє здоров'я, дотримується здорового способу життя, може переконати своїх вихованців дотримуватися такого стилю поведінки, який би сприяв збереженню і зміцненню їхнього здоров'я та розвитку куль-

тури здоров'я. На основі таких міркувань автори пропонують особливу і постійну увагу приділяти насамперед підготовці майбутніх учителів до розвитку культури здоров'я учнів, що вимагає від педагогів володіння необхідними компетенціями у сферах фізичної культури і спорту, валеології та безпеки життєдіяльності.

Група науково-педагогічних працівників у складі завідувача кафедри теоретико-методичних основ фізичного виховання, професора Олени Довгань, кандидата наук з фізичного виховання та спорту Володимира Банаха, асистента цієї ж кафедри Олександра Гурковського зосередилися на вивченні конкретного фахового питання «Методика проведення відеозйомки у біомеханічному аналізі фізичних вправ». Дослідники визначили й описали основні вимоги до проведення відеозйомок, правила організації та проведення зйомок за конкретною спрямованістю і чітко окресленою тематикою, наголосили на якісному опрацюванні матеріалів відео. Вони продемонстрували, що отримання якісної інформації, однозначних кількісних кінематичних параметрів сприятиме вдосконаленню рухових дій спортсмена та оптимізації процесу навчання.

Важливу науково-методичну тематику «Інтерактивні методи навчання у підготовці магістрів до читання лекцій зі спортивно-педагогічних дисциплін» підготували кандидат педагогічних дисциплін, доцент Володимир Папуша, старший викладач Василь Довгаль і асистент кафедри спортивних ігор і туризму Галина Кедрич. Дослідники визначають, що рівень методичної підготовки магістрів до проведення практичних занять зі СПД є значно вищим, ніж їх готовність читати лекції з цих предметів, а це, відповідно, формує потребу в озброєнні магістрів знаннями, навичками та вміннями з арсеналу новітніх освітніх технологій, і в загальному – володіння прогресивними методами і засобами дидактики – технологіями і методами активного навчання, необхідними для проведення лекційних занять згідно із сучасними дидактичними вимогами. Серед таких форм – інтерактивна лекція, лекції на основі мультимедійних технологій та з використанням інтерактивної дошки, які автори вважають необхідними елементами системного впровадження нових педагогічних технологій та інтерактивних методів навчання.

Специфічну (як для нашого ЗВО) тему дослідження «Фізичний саморозвиток у підготовці дівчат – майбутніх офіцерів – до професійної діяльності у вищому військовому навчальному закладі» обрав кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Віктор Слюсарчук. Важливість такої проблематики наш науковець бачить в тому, що фізичне виховання у вищому військовому навчальному закладі залишається провідним засобом формування готовності дівчат – майбутніх офіцерів – до професійної діяльності, а одним із шляхів підвищення ефективності фізичного виховання виступає запровадження в освітній процес заходів фізичного саморозвитку. Але відсутність належних досліджень у цьому напрямі ускладнює вирішення окресленої проблеми, чим зумовлює актуальність її вивчення та практичного розв'язання.

До питання не лише актуального, а й проблемного та соціально гострого звернувся асистент кафедри спортивних ігор і туризму Олександр Ястремський у своїй науковій розвідці «Діагностика та оцінка порушень постави у дітей 10-12 років». Актуальність проблематики дослідник аргументує тим, що в останні роки помітно зросла кількість порушень опорно-рухового апарату школярів, зокрема, у 90% учнів виявлено порушення постави. Разом з тим він вказує, що основними причинами такого критичного стану зі здоров'ям учнів виступають обмежений руховий режим, несприятливий режим харчування, недостатній сон, недостатня увага та відсутність систематичного контролю зі сторони батьків і вчителів за станом і динамікою здоров'я дітей шкільного віку.

Розділ «Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутнього вчителя технологій» розпочинається дослідженням

«Реалізація змішаного навчання з використанням Moodle», яке підготували кандидат технічних наук, доцент Надія Бабій, кандидат педагогічних наук, доцент Олена Фурман і молодий науковець Павло Комісарук. Автори статті розглядають можливість реалізації змішаного навчання засобами та інструментами, які наявні в модульному об'єктно-орієнтованому динамічному навчальному середовищі Moodle. Вони звертають увагу на поєднання онлайн навчання, традиційного та самостійного, що досягається завдяки реалізації змішаного режиму навчання, і називають його переваги: гнучкість, простота доступу, модульний характер, якість, економічність, найсучасніші технології, велика аудиторія, соціальний баланс, глобальне охоплення, нова роль вчителя. В загальному, засоби системи Moodle дають можливість для реалізації змішаного навчання, а для здобувача вищої освіти виступають тим інструментом, який дозволяє активізувати процес пізнавальної діяльності, формує вміння орієнтуватися й адаптуватися в сучасному світі.

Кандидат педагогічних наук, доцент Іван Білосевич і молодий науковець Дмитро Клак аналізують «Використання платформи Tinkercad як засобу ознайомлення студентів із процесом 3D моделювання». Вони дають загальну характеристику цього онлайн-сервісу, історію розвитку програми, описують загальний функціонал платформи, обґрунтовують перспективи та доцільність її використання як засобу ознайомлення із 3D середовищем моделювання, а також повідомляють про основні переваги та недоліки при роботі з цією платформою. Науковці переконують, що платформа Tinkercad має значні перспективи впровадження в освітній процес для підготовки фахівців із спеціальностей, де застосовуються знання із 3D моделювання, бо онлайн-ресурс Tinkercad є веб-інструментом, який дозволяє моделювати об'єкти будь-якої складності та не має обмежень в професіях, доступний кожному, хто має креативне мислення та бажання творити.

Цей же тандем авторів продовжує співпрацю над темою «До питання контексту охорони праці у професійній підготовці майбутнього вчителя». Дослідження присвячене проблемі функціонування в Україні системи управління охороною праці. Науковці переконують, що формування культури дотримання правил техніки безпеки та принципів охорони праці відбувається у процесі безперервного навчання спеціалістів усіх галузей і профілів у контексті безпеки життєдіяльності при виконанні ними своїх фахових обов'язків. У дослідженні характеризуються рівні та принципи визначення змісту і структурування програми професійної підготовки майбутніх педагогів у галузі охорони праці та безпеки життєдіяльності, акцентується проблема формування вмінь і навичок, професіоналізму в реалізації законів взаємодії в системі «людина – середовище». Автори резонно застерігають: проблеми формування та підвищення якості необхідних знань, вмінь і навичок з питань безпеки праці, проблеми вдосконалення форм і методів викладання науки охорони праці та безпеки життєдіяльності, проблеми впровадження та використання інформаційних, модульних, особистісно орієнтованих, комунікаційних технологій, спрямованих в першу чергу на студентоцентризм, залишаються досить актуальними.

Молода дослідниця Катерина Годун визначає «Роль наукового світогляду у процесі формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій». Вона акцентує увагу на процесі формування та розвитку професійної педагогічної компетентності майбутнього вчителя технологій, аналізує поняття наукового світогляду та професійної компетентності. Окремо розглядає роль вчителя технологій в освітньому процесі, розкриває значення наукового світогляду освітян для формування та розвитку у них професійної педагогічної компетентності. Дослідниця підкреслює, що професійна підготовка вчителів технологій складає цілісну систе-

му розвитку їх інтелектуально-творчого потенціалу, і додає, що сучасного професійно компетентного вчителя технологій вирізняє особливий стиль, в якому поєднується уміння структурувати професійні явища та процеси у контексті цілісного мислення, виявляються креативність і творчі фахові здібності, і все це – на основі використання наукового світогляду, особливо в тій його частині, що стосується професійної діяльності.

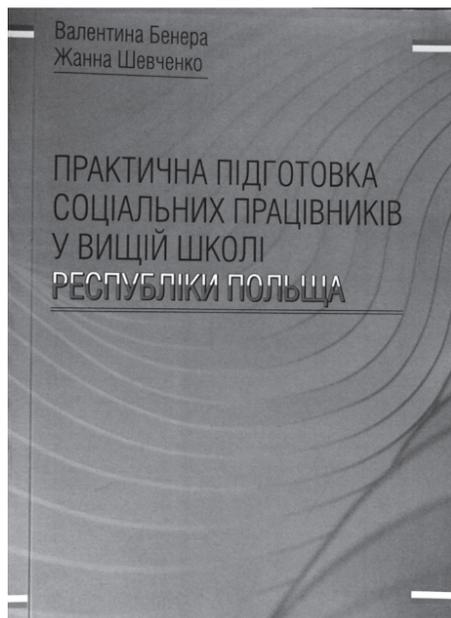
Кандидати педагогічних наук, доценти кафедри Марія Олексюк і Віталій Цісарук характеризують «Основи дизайн-підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Деревообробка». Ними визначено зміст і компоненти освітньо-професійної програми за вказаною спеціальністю, описано програмні результати вибіркової дисципліни «Сучасні технології художньої обробки деревини». Науковці підкреслюють, що важливою особливістю спеціальних дисциплін дидактичного комплексу, який забезпечує дизайн-освіту педагогів професійного навчання, є алгоритм методичної послідовності та логічної наступності їх вивчення, що забезпечує послідовне оволодіння студентами змістовою й процесуальною сторонами їх майбутньої професійно-педагогічної діяльності. При цьому, вважають автори, підготовка педагогів професійної освіти у галузі дизайну вимагає спеціального відбору змісту програмового матеріалу особистісно орієнтованої спрямованості, чим забезпечується розвиток компетентностей і професійно значущих особистісних якостей вчителя. Ґрунтовний аналіз змісту, цілей і завдань навчальних дисциплін дозволив здійснити чітке виокремлення основних аспектів професійно-педагогічної діяльності, ієрархічну побудову навчальних дисциплін, установити функціональну залежність між предметами, побудувати схему єдиного технологічного процесу з формування фахової готовності педагогів професійної освіти з навчання школярів цього виду декоративно-ужиткового мистецтва.

Викладач технічних дисциплін Ірина Цісарук висвітлює особливо актуальну та гостру для сьогодення проблему «Професійний розвиток майбутніх учителів трудового навчання і технологій під час дистанційного навчання». Автор дослідження пропонує визначення основних понять і форм дистанційного навчання, описує його види та характерні риси, визначає найбільш популярні сервіси для його здійснення та подає конкретні приклади їх практичного використання у процесі викладання дисципліни «Сучасні техніки художньої обробки матеріалів», де воно виступає як раціональне й органічне поєднання різноманітних інформаційних і комунікаційних технологій. Однією із найефективніших програм онлайн-навчання науковець називає програму Zoom, яка дозволяє проводити онлайн-зустрічі, лекції, семінари, консультації, а за допомогою онлайн-конференцій створюється ефект «живого спілкування», що дозволяє визначити рівень знань, вмінь і комунікаційних можливостей кожного студента. Дослідниця переконує, що дистанційне навчання надає здобувачам вищої освіти можливість вільного доступу до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, відкриває абсолютно нові можливості для творчого самовираження, для формування та розвитку необхідних професійних компетентностей і, в свою чергу, дозволяє викладачам реалізовувати інноваційні форми і методи навчання із застосування новітніх педагогічних технологій.

Сімнадцятий випуск збірника «Актуальні проблеми гуманітарної освіти» поповнив науковий сектор публікацій та видань, підготовлених науково-педагогічними працівниками Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка та педагогічного коледжу, став черговою сторінкою наукового літопису, що відображає історію аналітико-теоретичної творчості авторів-інтелектуалів ЗВО. На черзі – наступний випуск із дослідженнями новітніх тем і актуальних проблем.

НА ПІДТРИМКУ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Побачило світ фундаментальне видання – монографія «Практична підготовка соціальних працівників у вищій школі Республіки Польща», яку підготували доктор педагогічних наук, проректор з наукової ро-

боти нашої академії, професор Валентина Бенера та кандидат педагогічних наук, науковець кафедри соціології та соціальної роботи НУ «Львівська політехніка» Жанна Шевченко. Видання рецензували доктор педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки Криворізького ДПУ, професор Тетяна Дороніна і кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри соціальних технологій Житомирського ДПУ ім. Івана Франка, доцент Світлана Коляденко.

Автори монографії виходили з того, що сучасні виклики інтегрованого та взаємопов'язаного світу актуалізують проблему вивчення і запозичення теоретичних надбань і практичного досвіду закладів вищої освіти зарубіжних країн у підготовці висококваліфікованих кадрів. У цьому аспекті особливої уваги заслуговує система підготовки соціальних працівників у вищій школі наших сусідів – у Республіці Польща. В монографії зазначається, що пріоритетним вектором роботи польських науковців у сфері підготовки соціальних працівників є реалізація нової парадигми у соціальній політиці Польщі, представлена як парадигма суспільства добробуту, спрямована на розвиток системи соціальної допомоги, на вирішення соціальних проблем в умовах інтернаціоналізації та глобалізації європейського суспільства, на зміцнення іміджу праці представників соціальної сфери, а також на забезпечення необхідних умов для надання належних соціальних послуг усім верствам населення.

Автори здійснили історіографічний аналіз джерельної бази дослідження, з'ясували суть поняття «термінологічного апарату», розкрили історико-регулятивний аспект досліджуваної проблеми, охарактеризували теоретичні засади і досвід практичної підготовки соціальних працівників у закладах вищої освіти Польщі. В теоретичному змистовому секторі монографії висвітлено генезу процесу практичної підготовки соціальних працівників у польському національному освітньому просторі, виокремлено організаційно-педагогічні передумови становлення і розвитку такої підготовки, здійснено періодизацію і дано характеристику інтегративної структури досліджуваного феномену, визначено концептуальні засади практичної підготовки соціальних працівників.

У прикладному змистовому секторі дослідження розкрито зміст, форми, методи, специфіку організації, організаційно-педагогічні умови підготовки соціальних працівників на практиці. Опрацьований матеріал дав змогу нашим науковцям зробити відповідні висновки та запропонувати рекомендації щодо використання позитивних елементів польського досвіду в закладах вищої освіти України, що готують фахівців

для соціальної сфери.

Актуальність і доцільність монографічного дослідження автори обґрунтовують необхідністю розвитку вітчизняної системи вищої освіти з урахуванням прогресивного світового досвіду у підготовці висококваліфікованих фахівців з належною конкурентоспроможністю на ринку освітніх послуг, розширення та вдосконалення нормативно-правової та науково-методичної бази, потребою поступового інтегрування національної вищої школи у практичну складову науково-педагогічного та навчально-методичного аспектів підготовки кадрів вищої кваліфікації згідно з досягненнями і вимогами європейського і світового освітнього простору. Необхідність удосконалення системи соціальної освіти у практичному аспекті та покращення соціального захисту громадян визначається європейською орієнтацією України загалом і входженням у європейський освітній простір зокрема та передбачає всебічне вивчення зарубіжного досвіду, необхідного для створення відповідної системи у власній країні.

Наші науковці аналітично опрацювали та продуктивно використали значну джерельну базу дослідження: нормативно-правові документи і матеріали, праці вітчизняних і зарубіжних учених, де здійснено теоретико-методологічне осмислення проблем підготовки і соціальної адаптації майбутніх працівників соціальної сфери, висвітлена історія становлення і розвитку професійної освіти в Польщі, взаємодія ринку праці та системи професійної підготовки, питання стандартизації і професійних кваліфікацій; дисертаційні дослідження за даною тематикою, в яких розглянуто процеси реформування систем освіти зарубіжних країн з метою вдосконалення підготовки соціальних працівників; наукові дослідження дидактично-методичної спрямованості, де йдеться про сучасні тенденції професійної підготовки у вищій школі з акцентом на модернізацію та інтенсифікацію підготовки до роботи з різними категоріями громадян; навчальні плани та програми польських вищих закладів освіти з підготовки соціальних працівників і навчально-методична література відповідної тематичної спрямованості; періодичні видання Польщі з озвученої проблематики, насамперед наукова періодика; вітчизняна та зарубіжна довідкова література, словники, енциклопедії, інтернет-джерела. Завдяки такому аналізу джерельної бази осмислено загальну картину дослідження, виявлено актуальні аспекти практичної підготовки соціальних працівників, обґрунтовано основні засади організації та змісту практичної підготовки у вищій школі Польщі.

Науковці працювали в конкретних термінологічних площинах: практика, практична підготовка, практичне навчання, соціальний працівник, практична підготовка соціального працівника тощо. Вони врахували, що до основних завдань вищої освіти у світлі євроінтеграційних процесів належить підготовка висококваліфікованого спеціаліста, здатного отримувати, аналізувати і використовувати у своїй фаховій діяльності різнобічну інформацію та «навчитися вчитися» впродовж усього життя.

У монографії подано сучасну дефініцію соціальної роботи, як професійної діяльності із підтримки раціональних змін, спрямованих на вирішення проблем у міжособистісних стосунках, на розширення можливостей людини у забезпеченні життєвого благополуччя. Наголошується, що фундаментально важливими для соціальної роботи є принципи прав людини та соціальної справедливості, гармонійний взаємодії особистості із соціальним оточенням. Польські науковці та законодавці визначають соціальну роботу як діяльність, спрямовану на допомогу людям і сім'ям у зміцненні чи відновленні їх здатності до життєдіяльності у суспільстві через виконання відповідних соціальних ролей і створення належних умов для здійснення такої діяльності.

Автори підкреслюють, що в міжнародній практиці склалася динамічна

система соціальних норм і правил, які забезпечують умови для узгодженої діяльності людини із соціальними групами, суспільством та державою. У такому контексті повинна організовуватись і здійснюватись соціальна робота і саме це має рахуватись при підготовці соціальних працівників у закладах вищої освіти. Закономірно й обґрунтовано, що підготовка соціального працівника в Польщі зорієнтована на особистісні пріоритети, враховує регіональні особливості, а для конкурентоспроможності соціального працівника на ринку освітніх послуг розширює спектр його функціональних можливостей та обов'язків.

Автори підкреслюють: соціальна робота в Польщі тісно пов'язана з такими сферами суспільного життя, як наука, освіта, культура, праця молоді й освіта дорослих, і базується на стратегії пристосування соціального середовища до змінених потреб людини і загальносуспільних умов у Польщі та Європі. Саме тому в сучасній польській теорії соціальної роботи активно досліджуються соціальні функції, виховно-опікунські та культурно-творчі можливості родини, школи, громадських організацій, різних соціальних інституцій, церкви, управлінських і виробничих структур. Наші науковці прийшли до висновку, що провідними тенденціями практичної підготовки соціальних працівників у польських вищих закладах освіти стали актуалізація професії соціального працівника з урахуванням змін у польському суспільстві та європейському просторі, орієнтація підготовки таких фахівців до європейської інтеграції на інструментальному рівні, збереження гармонії між національним і європейським вимірами системи фахової підготовки та забезпечення наукової мобільності, інтеграційності її міждисциплінарного змісту.

Аргументуючи актуальність посилення практичної підготовки фахівців у системі вищої школи, автори подають переконливі, проте дуже непривабливі для нас статистичні дані щодо співвідношення годин, відведених на практичну підготовку майбутніх фахівців соціальної сфери у різних країнах світу. Так, у ВЗО Франції на цю підготовку надається 55 – 65% навчального часу, тобто практична підготовка має пріоритет над теоретичною. У США та Великобританії співвідношення теоретичного і практичного навчання паритетне – по 50% на кожен вид підготовки. У бельгійських вищих навчальних закладах практичної підготовки віддають майже третину навчального часу, в австрійських і польських – четверту частину, в Росії – п'яту, а в Україні цей показник завмер на позначці 11%. Фактично тільки кожна десята година в наших ЗВО приділяється практиці. В цьому – головна мета запозичення зарубіжного досвіду: посилення уваги до практичної підготовки фахівців різного профілю.

Науковці виділили визнані світовою практикою параметри діяльності соціального працівника: політичний – створення необхідних умов для здійснення відповідної практичної роботи; соціально-економічний – наявність належного рівня життя, умов праці, гарантій соціального забезпечення та захисту, можливостей надання необхідних соціальних послуг, допомоги та підтримки; географічний – визначення території здійснення соціальної роботи (організація, регіон, нація, держава); культурний – повага до віросповідань окремих осіб, сімей, груп, спільнот, націй з урахуванням соціальних цінностей суспільства; духовний – повага до світоглядних позицій, ідеалів і духовних цінностей людини.

У загальній характеристиці зарубіжного досвіду з підготовки фахівців соціальної сфери автори монографії акцентують на взаємозв'язку теорії і практики соціальної роботи й орієнтації державних стратегій і педагогічних концепцій на особистісні пріоритети. Вони наголошують, що організаційно системи підготовки соціальних працівників України та Польщі досить схожі, здійснюються на засадах неперервності (допрофесійне, професійне, післядипломне навчання) та багаторівневості

(бакалавр, магістр, доктор філософії), що створює умови для використання польського досвіду в освітньому секторі соціальної сфери України. Насамперед, ідеться про різновекторне впровадження поряд із традиційними інноваційних форм навчання (стаціонарне, нестаціонарне, вільне, заочне, вечірнє, естернатне, дистанційне, індивідуальне, дуальне, додаткове, інтегроване). Звертається увага на використання сучасних форм і методів навчання, зокрема, активних тренінгових технологій, драматичних технік, трансакційних ігор, ігор із прийняття рішень, вирішення соціальних проблем і міжособистісних конфліктів. В полі зору авторів – польський досвід зі стандартизації навчання за трансферною системою європейських кредитів, з урахуванням регіонального замовлення та потреб регіону, процес переходу від педагогічної парадигми, сконцентрованої на процесі навчання, до орієнтації та формування вміння навчатися; забезпечення соціальної взаємодії студента і його педагога-наставника; визначення на державному рівні діапазону об'єктивних практичних навичок. Цікавою виглядає суб'єктна структура практичного навчання соціальних працівників: практикант – студент, опікун практики – викладач, координатор практики – представник факультету, наставник (ментор) – особа від приймаючої установи. Автори не залишили поза увагою значення і ролі державних програм, міжнародних фондів і громадських організацій.

У монографії виокремлені елементи позитивного польського досвіду практичної підготовки соціальних працівників і розроблені рекомендації щодо використання їх у вітчизняній освіті. Так, МОН України рекомендовано розробити Положення про організацію практичної підготовки майбутніх соціальних працівників з визначенням єдиних регуляторів: стандартів соціальної роботи (не менше 50% навчального часу); органам влади – вести узгоджену соціальну політику на законодавчому і виконавчому рівнях, залучати до вирішення соціальних проблем незахищених і мало захищених верств населення, меценатів і представників територіальних громад; закладам вищої освіти – вдосконалювати інструментарій науково-методичного супроводу практичної підготовки соціальних працівників з урахуванням їх спеціалізації та диверсифікації, залучати до консультативної роботи фахівців-практиків соціальної сфери, а студентську молодь – до участі у соціальних проєктах і грантових програмах.

Вражають масштаби здійсненої авторами монографії дослідницької роботи. Вони опрацювали 397 науково-літературних та інформаційно-електронних джерел, з яких більше двохсот – іноземними мовами. Монографія включає фундаментальний глосарій термінів і понять, де здійснюється поглиблене тлумачення матеріалу дослідження. Значний масив цінного інформаційно-аналітичного матеріалу містять додатки до монографії, серед яких – перелік дисертаційних робіт за тематикою дослідження і тематичних публікацій у наукових періодичних виданнях; тематичні витяги з нормативних документів Республіки Польща, значна частина яких подана мовою оригіналу; візріці науково-методичної та навчальної документації польських закладів вищої освіти; аналітичні таблиці за дослідженнями польських науковців; інформаційні таблиці за системою вищої освіти, стратегією соціальної роботи, соціальної допомоги та соціального забезпечення Польщі; навчальні нормативні документи провідних польських закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців соціальної сфери.

Монографія не вичерпує означеної тематики, проте, додамо від себе, спонукає до серйозних аналітичних роздумів щодо можливостей використання в національному освітньому просторі позитивних здобутків освітніх систем європейських країн, які вказують на необхідність посилення уваги до практичної підготовки фахівців усіх профілів.

(Сторінку підготував Анатолій БАГНЮК)

САМОСТІЙНО ВЧИТИСЯ – ЦЕ ВЧИТИСЯ САМОСТІЙНОСТІ

Вчитися самостійно молоді люди необхідно навчити. А щоб навчити, до цього треба спонукати, стимулювати. Найпотужніший стимул – усвідомлення того факту, що самостійність є першою мовою самоутвердження і складається із самостійності думки, самостійності слова та самостійності дії – цієї класичної тріади, що характеризує сучасного вільного індивіда. Тому як у становленні молоді особистості, так і у формуванні фахівця будь-якого профілю одним із визначальних складників виступає здатність самостійно вирішувати життєві та професійні завдання. Такій важливій і непростій проблематиці приурочений посібник «Самостійна робота: теорія і практика у професійній підготовці майбутнього вчителя трудового навчання і технологій» авторства доктора педагогічних наук, проректора з наукової роботи нашої академії, професора Валентини Бенери та молодого науковця нашого ЗВО Ірини Цісарук. Книга рекомендована до друку Вченою радою академії. Видання рецензували доктори педагогічних наук, професор Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка І.М.Цідило і декан гуманітарно-технологічного факультету, професор кафедри теорії і методики трудового навчання і технологій академії М.С.Курач. Посібник адресно спрямований викладачам закладів вищої освіти, студентам, практикам, вчителям трудового навчання і технологій, а також усім, хто цікавиться проблемами становлення Нової української школи.

У виданні зазначається, що в умовах постійного вдосконалення національної системи освіти одним із важливих завдань виступає організація самостійної роботи студентів ЗВО на засадах вивчення та реалізації національного досвіду, системного зв'язку теорії та практики, «суб'єкт-суб'єктного» характеру взаємин учасників навчального процесу, і наголошується, що саме самостійна робота належить до необхідних умов і дієвих механізмів переходу національної школи на концептуальну позицію «освіта упродовж життя». Йдеться про підготовку кадрів вищої кваліфікації, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до реалізації навчально-виховного процесу, власного творчого і безперервного професійного зростання. Такий підхід передбачає поглиблення компетентнісної парадигми, посилення уваги до самостійної освітньої діяльності майбутнього фахівця і забезпечення можливостей вільного вибору особистістю індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

За своєю структурою навчальний посібник поділяється на три модулі, кожен з яких вирішує певну групу тематичної проблематики. У першому модулі увага належно віддається історії феномену «самостійна робота». Тут, зокрема, висвітлюється місце такого поняття в наукових працях XIX – початку XX століття, у навчально-методичній літературі та у практиці вищої школи XX – XXI століть. Причому зроблено це з урахуванням вітчизняних і зарубіжних надбань. Змістом другого модуля стали концептуальні засади теорії і практики самостійної роботи майбутнього вчителя трудового навчання і технологій. Автори аналізують досвід професійного розвитку фахівців у вищій школі за кордоном, з'ясовують особливості модернізації самостійної роботи в умовах особистісного і професійного зростання.

У третьому модулі йдеться про спрямування майбутніх педагогів на реалізацію технологічного підходу до професійного навчання, про особливості організації та управління самостійною роботою студента у практикумах, арт-студіях, тренінгах і майстер-класах із використанням інноваційних технологій і технік навчання.

У навчальному виданні наголошується, що інноваційний розвиток суспільств вимагає формування випереджувальної освітньої політики, зокрема прогностичності у професійній підготовці фахівців для різних галузей виробничої і невиробничої сфер сучасного соціуму. Саме тому основним завданням сучасного розвитку національної освіти визначена підготовка і виховання кадрів високої кваліфікації, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу та реалізовувати завдання художньо-технічної діяльності у школі на принципах компетентнісного підходу, творчості і співпраці з усіма учасниками педагогічного процесу.

Автори посібника пропонують таке формулювання досліджуваного феномена: самостійна робота в освітньому процесі – це спільна діяльність викладача і студента з метою виховання самодіяльної особистості для самостійного засвоєння знань і вмінь, для індивідуальної діяльності власними силами. У загальному, самостійна робота студентів – це цілісний наскрізний процес здобуття вищої освіти шляхом фундаментальної наукової, професійної та практичної підготовки фахівців. Якщо за образною формулою, це здійснення студентом «самокерованого навчання», що закладає основи та формує потреби «навчання впродовж усього життя». Підкреслюється особливість процесу формування у студентів потреби і здатності до самостійної навчальної роботи: недостатньо навчити майбутнього фахівця вчитися самостійно, а й необхідно озброїти його навиками створювати власними зусиллями умови для самостійного навчання.

Одним із авторів посібника, професором Валентиною Бенерою, запропонована інтегрована авторська концепція наскрізної організації самостійної роботи студентів в єдності її структурних елементів (концептуального, проєктувального, діагностувального, ціннісно-мотиваційного, організаційного, змістового, технологічного, моніторингового, системоутворювального), яка відображає невід'ємні складові та логіку цілісного навчального процесу підготовки фахівця на засадах принципу самостійності в оволодінні професією та у майбутній професійній діяльності. Однією з передумов реалізації авторської концепції, вважає науковець, виступає гармонізація взаємодії викладача і студента на основі спілкування та допомоги у подоланні пізнавальних труднощів. Це відповідає одній із основних вимог нової парадигми вищої освіти – зміні пріоритетів із традиційного засвоєння знань у ході лекційно-семінарських занять на самостійну пізнавальну діяльність студента, в результаті чого викладачеві відводиться роль компетентнісного консультанта, менеджера самостійної активної роботи студентів. В авторській концепції йдеться про організацію та активізацію самостійної роботи студентів як спільної діяльності з викладачами з удосконалення змісту, форм, методів і прийомів самостійної роботи з метою формуван-

ня позитивної навчальної мотивації, підвищення професійної компетентності майбутніх фахівців на основі їх особистісного зростання. Таким чином, самостійна робота студентів виступає як комплексне інтегративне педагогічне явище з динамічною структурою і становить провідну форму навчальної діяльності студентів вищих закладів освіти.

Наші науковці наголошують, що концептуальні засади професійного зростання вчителя трудового навчання і технологій у процесі самостійної роботи включають три взаємопов'язані елементи: методологічний (комплекс фундаментальних філософських і психолого-педагогічних ідей, що об'єднують загальнонауковий і конкретно науковий підходи); теоретичний (систему параметрів, що формують доцільність і зміст самостійної роботи студента в її спрямованості на поглиблення професійної підготовки); технологічний (цілеспрямоване професійне вдосконалення у процесі самостійної роботи через практичну реалізацію сучасних технологій і моделей навчальної діяльності). Професійний розвиток учителя-технолога розглядається у рамках академічної, професійно-орієнтованої, професійно-технологічної та гуманітарної парадигм на основі принципів компенсаторності (розширення фонових знань студентів їх власними пошуками), праксеологічності (самостійні дослідницькі дії студентів), багаторівневості (покрокове ускладнення змісту самостійної дослідницької діяльності), діалогічності (комунікативна взаємодія у системах «викладач – студент» і «студент – викладач»), прогностичності (виявлення перспектив розвитку), особистісного цілепокладання (здобуття знань із врахуванням особистісних цілей), самоорганізуючої творчості, комплементарності (доповнення класичної лекції діалогічною взаємодією), «суб'єктності та свідомості, що пізнає» і «суб'єктивного контролю» (адекватне усвідомлення смислу і результатів своєї діяльності).

Самостійність індивіда характеризується як необхідна умова і спосіб будь-якого виду діяльності, насамперед розумової, навчальної, пізнавальної. Пізнавальна самостійність виступає якістю особистості, що полягає у здатності та потребі приймати і реалізовувати власні рішення та нести за них відповідальність. Тому особливо важливим є взаємозв'язок між самостійною пізнавальною діяльністю, як особистою рисою суб'єкта пізнання, та самостійною роботою, як процесом і способом набуття знань цим суб'єктом. Завдяки такому взаємозв'язку самостійна робота є формою навчання та ефективним засобом підвищення пізнавальної активності студента.

Загальною тенденцією модернізації освітнього процесу виступає орієнтація на зменшення тижневого аудиторного навантаження студентів і збільшення часу на їх самостійну роботу, надання їм можливості вибору варіативної частини навчального плану та форми навчання, права формувати індивідуально-освітню траєкторію навчання і водночас на підвищення їх відповідальності за результати навчання, за самореалізацію власної освіти, участь у науково-дослідній і художньо-технічній діяльності. У підсумку, студент набуває належного рівня культури самостійної роботи як здатності до життєтворчості у її професійному, особистісному й інших вимірах. Він виростає у фахівця, теоретично і практично здатного організувати власну професійну компетентність і на цій основі формувати програму особистого фахового зростання.

Автори характеризують самостійну роботу студентів в її аудиторному і позааудиторному форматах. До аудиторної самостійної роботи студентів відносять їх діяльність, організовану вчителем в традиційних формах освітнього процесу (лекції, практичні та лабораторні робо-

ти, семінари, колоквіуми). Позааудиторна самостійна робота студентів передбачає їх повсякденну освітню діяльність поза аудиторією із засвоєння навчального матеріалу, вирішення завдань освітньої, наукової та практичної роботи, включених до освітньо-професійної програми підготовки. Автори вказують, що особливість організації самостійної роботи студентів на засадах технологічного підходу у професійній підготовці полягає у проблематизації та варіативності змісту і технологій організації самостійної роботи із врахуванням проблем психологізації освітнього процесу в системі «викладач – студент – практик». Для цього висвітлені поняття освітніх, педагогічних, навчальних технологій; окрема увага приділена інтерактивним технологіям; здійснена характеристика модульного, персоналізованого та бригадно-індивідуального навчання у контексті самостійної роботи студентів.

У посібнику пропонується комплекс навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів, до якого включені робоча програма навчальної дисципліни, календарно-тематичний план лекційних і практичних занять, опорний конспект лекцій, задачі та завдання до практичних занять, методичні рекомендації до самостійної роботи, вправи та ділові ігри, завдання для контрольних робіт, тестові завдання, візуальні засоби, дистанційні курси, необхідна література, інтернет-ресурси. Такий комплекс дозволяє ефективно застосувати сучасні інтерактивні технології: веб-квести, технології кооперативного та кооперативно-групового навчання, кейс-технології, методи проєктів і моделювання, портфоліо і техник навчання.

Кожна з дев'яти тем посібника має методично обґрунтовану структуру, чітке змістове наповнення, спрямоване на розкриття феномену, основних особливостей, концептуальних засад теорії та практики і модернізації самостійної роботи як засобу особистісного зростання майбутніх учителів трудового навчання і технологій. Виклад тематичних блоків завершується відповідними висновками та комплексом запитань і завдань для самоперевірки та самоконтролю. Якщо запитання спрямовані на перевірку та поглиблення тематичних знань студентів, то завдання сприяють формуванню усвідомленого сприйняття та розуміння навчального матеріалу через характеристику процесів, категорій і понять психолого-педагогічного та конкретного навчально-методичного змісту, через обґрунтування поглядів і підходів вітчизняних і зарубіжних учених до історії, теорії, методики і практики, ролі та місця самостійної роботи у підготовці вчителя трудового навчання і технологій, через аналіз відповідних фрагментів науково-літературних джерел, через конкретну роботу зі словниками, довідниками, покажчиками, питальниками, матеріалами педагогічної практики та педагогічного діагностування, через формування тематичного портфоліо й аналіз тематичних схем і таблиць.

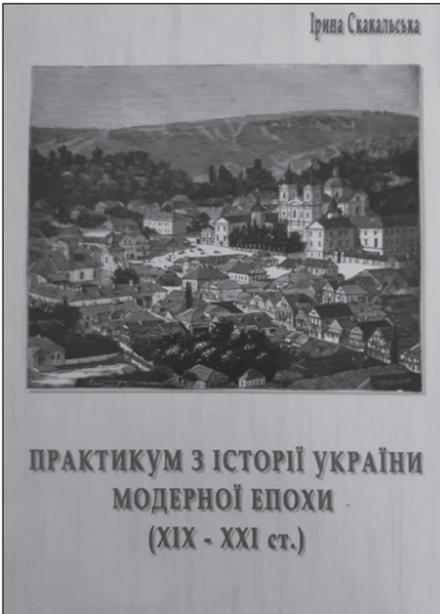
У посібнику подано розгорнутий тезаурус основних понять і категорій теорії та практики самостійної роботи студентів, де здійснено тематично адаптоване тлумачення згаданих понять і категорій та тематичної фахової термінології: видів самостійних робіт, способів, форм і методів самостійного наукового дослідження, а також термінів і понять самостійної виховної роботи, вказані види наукових і навчальних видань. Додатки до посібника здебільшого оформлені у вигляді тематичних таблиць і схем. Список використаних джерел включає 258 позицій, 40 з яких – іноземними мовами.

Посібник, без сумніву, займе належне місце серед фахово-методичних видань у бібліотеці вчителя трудового навчання і технологій сучасної національної школи.

(Сторінку підготував Анатолій БАГНЮК)

Галина Сеньківська,
кандидат історичних наук

Доктор історичних наук Ірина Скакальська поповнила бібліотеку власного творчого доробку новим навчально-ме-

тодичним виданням «Практикум з історії України модерної епохи (XIX – XXI ст.)», яке опубліковане у Видавничому центрі нашого навчального закладу. Книга рекомендована до друку Вченою радою гуманітарно-технологічного факультету академії. Роботу нашого науковця рецензували доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка Іван Куций та кандидат історичних наук, доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін Олександр Соловей.

У посібнику-практикумі основний акцент зроблено на самостійну роботу студента з навчальним матеріалом із застосуванням інноваційних методів, прийомів і форм роботи, спрямованих на формування у здобувачів вищої освіти ключових фахових компетентностей. Зокрема, запропоновано кейси з переліку контрольних питань, практичних і творчих завдань, рефератів, доповідей і повідомлень, презентацій. До послуг студентів – широкий перелік основної та додаткової літератури, тематичний глосарій. Характерною ознакою і методичним позитивом практикуму є чітка систематизація матеріалу за темами семінарів, застосування класичних і модерних форм проведення занять, що надає можливості для його використання в дистанційному режимі навчання.

Автор навчально-методичного посібника наголошує на особливій ролі семінарських занять у формуванні навиків самостійної роботи здобувача вищої освіти і вважає, що така робота розпочинається з ознайомлення із тематикою та змістовим планом заняття, наявною основною і допоміжною літературою, продовжується опрацюванням доступних і пошуком нових інформаційно-літературних джерел, включає вирішення запропонованих аналітичних завдань і завершується освоєнням змісту тематики, про що свідчитиме розуміння логіки історичних подій, що вивчаються, та їх місця в загальноісторичному процесі. Не залишено поза увагою світоглядно-виховний аспект вивчення курсу історії. Науковець переконана, що правильно розставлені акценти в освоєнні програмового навчального матеріалу дозволять здобувачам вищої освіти утвердити свої державницькі переконання.

У практичному посібнику розроблено кожну тему семінарського занят-

тя, запропоновано конкретний перелік контрольних питань, практичні та творчі завдання, дискусійні питання. Безперечно, особливо цікавою та ефективною бачимо підбірку ідей та думок видатних діячів, вчених і дослідників національної історії, уривків із документів, спрямовану на стимулювання роздумів і формування студентами власного бачення та оцінки об'єкта вивчення, на ініціювання тематичної дискусії. Саме з такою метою пропонуються тести різної, навіть інколи суперечливої, світоглядно-теоретичної спрямованості. Водночас видання залишає широке поле для творчого підходу до висвітлення програмового матеріалу, для застосування нестандартних форм організації навчальної роботи над історичними текстами, в аналізі та оцінці суб'єктів, явищ і подій національного історичного процесу.

До формування структури практикуму з історії України модерної епохи автором застосовано чіткий, суворо академічний підхід: для кожного із трьох тематичних розділів – «Історія України – «Довге ХІХ століття», «Історія України від 1914 до 1939 року» та «Історія України (1939 – 2020 рр.)» – розроблено по 18 тем семінарських занять, які повноцінно відповідають змістовому навантаженню згаданого навчального курсу. Розробка кожного семінарського заняття включає логічно і методично обґрунтований план, перелік необхідної літератури та джерел електронного ресурсу, комплекс аналітико-проблемних завдань. Серед таких завдань важливу роль відіграють тематичні презентації, які орієнтують студентів на вузлові питання програмової теми.

Конкретизації, поглибленню й аналітичному засвоєнню навчальної теми

сприяють проблемні питання, що завжди спрямовані на в'яснення суті певного історичного феномена як об'єкта вивчення, а творчий підхід до навчальної роботи на занятті забезпечується застосуванням інноваційних методичних прийомів і засобів, як от, рольові ігри, тлумачення та коментарі історичних текстів, сучасної історичної літератури, зокрема відповідного тексту із енциклопедій, словників, довідників, офіційних документів та інших тематичних інформаційних матеріалів, а також уривків із творів класиків української художньої літератури, навантажених історичним змістом.

Важливо, що автор «Практикуму...» адресує студентів до конкретних

сумнівів, корисною і цікавою для студентів буде рольова гра з «участю» відомих персоналій нашої національної історії, причому такі ігри носять проблемно-дискусійний характер, що сприяє поглибленому усвідомленню сутності та значення об'єкта вивчення. Аналітичні зусилля студентів – учасників семінару – активізує робота в дискусійних групах, де диспутанти прагнуть віднайти і сформулювати аргументи і контраргументи щодо кожної версії своїх опонентів.

Належну навчально-методичну роль відіграють робота студентів над інформаційно-аналітичними таблицями та коментар світлин. Привертають увагу форми творчих завдань, запропонованих студентам під час підготовки до семінарського заняття, наприклад, пропозиція прочитати конкретну працю певного автора і висловити свою позицію щодо зафіксованих у ній ідей, або навіть написати на неї відповідну рецензію, а також змодельовати (доступний для моделювання!) конкретний історичний факт у його віртуальному форматі чи провести тренінг по роботі з історичними документами матеріалами. Зацікавлюють і форми самоконтролю знань, що в основному побудовані за тестовим методом і мають конкретно спрямований тематичний зміст.

Завершується кожен розділ «Практикуму...» запитаннями до колоквіуму за тематичним матеріалом відповідного історичного періоду та питаннями для самопідготовки до екзамену з курсу історії України.

Хоча видання розраховане на викладачів та студентів спеціальності «Історія» вищих закладів освіти, воно буде корисним для всіх, хто прагне перевірити, поглибити чи переосмислити свої знання з історії і, зокрема, з історії України модерної епохи.

дослідницьких науково-літературних джерел, що стосуються даної теми, з метою аналізу, пояснення і навіть доповнення наявної в них інформації, а також пропонує конкретні питання і проблеми для актуальних тематичних дискусій. Без

КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

відповідно до Закону України «Про вищу освіту»

ОГОЛОШУЄ КОНКУРС

на заміщення вакантних посад:

- 1. Факультет фізичного виховання та біології**
декан – 1
- 2. Кафедра української мови і літератури та методики їх навчання**
завідувача кафедри – 1
доцента кафедри – 1
- 3. Кафедра теорії і методики дошкільної та початкової освіти**
доцента кафедри – 1
- 4. Кафедра іноземних мов та методики їх навчання**
старшого викладача – 1
- 5. Кафедра теорії та методики фізичного виховання**
старшого викладача – 1
- 6. Кафедра біології, екології та методики їх викладання**
старшого викладача – 1
- 7. Кафедра педагогіки та психології**
викладача – 1
- 8. Кафедра мистецьких дисциплін та методики їх навчання**
асистента – 2

Перелік документів, які подають на ім'я ректора академії: заява, список наукових праць і винаходів; документи, які підтверджують підвищення кваліфікації протягом останніх п'яти років (дипломи, сертифікати, свідоцтва, інші передбачені законодавством України документи); письмовий звіт за попередній період про наукову, навчальну, методичну, організаційну роботу.

Претенденти, які не працюють в академії, крім заяви, подають особовий листок з обліку кадрів (засвідчений за попереднім місцем роботи); 2 фотокартки розміром 4x6 см, автобіографію; копії документів про повну вищу освіту, науковий ступінь, вчене звання, засвідчені в установленому порядку; копію паспорта громадянина України (стор. 1, 2 і 11); копію трудової книжки, засвідчену кадровою службою за основним місцем роботи із зазначенням дати засвідчення; список наукових праць і винаходів та інші документи, які свідчать про професійні якості претендента.

Термін подання документів на участь у конкурсі – 30 днів від дня опублікування оголошення у пресі (газета «Замок») та на офіційному веб-сайті навчального закладу.

Документи подаються у відділ кадрів академії за адресою: вул. Ліцейна, 1, м. Кременець, 47003.

Телефон для довідок: (03546) 2-19-91, 2-24-15.

КРОК ДО ПОЛІТИЧНОЇ МУДРОСТІ

Віталій ГАЛІШЕВСЬКИЙ
кандидат історичних наук

Зробити черговий крок до осягнення політичної мудрості запропонував студентам академії кандидат історичних наук, доцент Олександр Соловей у підготовленому ним навчальному посібнику «Практикум з політології», що побачив світ у «Малому видавничому домі» Василя та Марії Деревінських. Рекомендувала видання до друку вчена рада гуманітарно-технологічного факультету нашої академії, а рецензували його доктор історичних наук, професор кафедри української філології та суспільних дисциплін нашого навчального закладу Ірина Скакальська і кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка, доцент Володимир Кіцак.

«Практикум...» спрямований на вдосконалення процесу вивчення програмового матеріалу з навчальної дисципліни «Політологія», де, зокрема, передбачається аналіз історії політичної думки та основ теорії політики. Книга розрахована насамперед на студентську аудиторію, на фахівців-педагогів, чия професійна діяльність пов'язана із суспільно-політичною підготовкою молодого покоління, а також на всіх, кого цікавлять питання політичної теорії, практики суспільно-політичного життя та політичної діяльності.

Автор вважає, що навчальний посібник покликаний сприяти формуванню в молодій людині навиків володіння проблемними питаннями політичної науки та здатності застосовувати їх в аналізі конкретних дилем сучасного політичного життя на основі політологічних знань із формуванням чітких аргументів, пояснень та висновків у контексті знань з історії зарубіжної та вітчизняної політичної думки, класичних і модерних політичних теорій, концепцій та вчень. Вирішення означеного завдання вимагає активізації пізнавальної діяльності студентів через запровадження інноваційних форм і методів навчання. У цьому аспекті позитивний ефект дає організація на заняттях таких форм навчально-пізнавальної роботи, як круглі столи, дискусії, дебати, ділові ігри та різні формати обговорення найбільш важливих проблем політичного життя. Студентам пропонується для аналітичного осмислення текстовий матеріал з різних літературних джерел і тестові завдання як засіб самоперевірки рівня засвоєння навчального матеріалу. Кожна тема посібника складається із теоретичного і практичного блоків. Враховуючи компетентнісний підхід, посібник націлює студентів на розв'язання практичних завдань, пов'язаних зі змістом загальної життєдіяльності та професійної діяльності людини, із вирішенням її соціально-політичних і повсякденних інтересів і проблем.

Варто звернутися до методичної статистики навчального посібника. Розробка 9 ключових тем здійснювалася через розкриття 52 тематичних проблем, що зайняло 288 сторінок тексту. Вивчення матеріалу забезпечується використанням 196 основних політологічних понять і категорій та політичного глосарію в обсязі 179 герменевтичних одиниць. У посібнику запропоновано 180 завдань і 54 теми рефератів для самостійної роботи студентів, а також 450 тестових завдань для визначення якості знань з конкретних тем і 35 аналітичних завдань із дослідження документальних матеріалів і наукових текстів. Для виконання такого значного обсягу навчальної роботи студентам запропоновано 79 джерел основної та 115 джерел додаткової літератури. Перелік орієнтовних питань до заліку для підвищення рейтингу включає 90 позицій. Окрім цього, названо 12 орієнтовних завдань для індивідуальної науково-дослідної роботи.

Весь навчальний матеріал посібника розподілено на 2 змістових модулі. До першого модуля входять перші 3 теми, де розкривається предмет політології та історія зарубіжної та національної політичної думки. Другий модуль в обсязі 6 наступних тем висвітлює основні питання політичної теорії. Родзинкою посібника стало його поліграфічне оформлення, насамперед світлина, що відображають участь студентства нашого навчального закладу в політичному житті суспільства упродовж останнього десятиріччя. Привертають увагу епіграфи – вислови видатних представників науки і практики про політичне життя людської спільноти. Важливо, що кожен із 20 використаних епіграфів має значне світоглядно-пізнавальне та духовно-виховне значення.

Підкреслимо важливу особливість методичної статистики посібника: навантаження контролю та самоконтролю за якістю та рівнем освоєння навчального матеріалу розподілене рівномірно по всіх темах: на кожну із 9 навчальних тем визначено по 20 завдань для самостійної роботи, по 50 тестових завдань та по 6 тем для підготовки наукових рефератів. Не сумніваємося, що аргументовано продумані кількісні параметри посібника за необхідністю мають вплинути на якісні показники освоєння матеріалу цієї академічної дисципліни. Для усвідомлення суті та значення конкретного

навчального матеріалу як тематичні орієнтири використовуються афоризми видатних персоналії світової політики, серед яких і відоме Шевченкове «Учітесь, читайте і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь». Є серед авторів афоризмів давньоримський політик Пліній-молодший, президент США Авраам Лінкольн і президент Франції Жорж Помпідю, французький імператор Наполеон Бонапарт, держсекретар США Генрі Кіссінджер, прем'єр-міністр Великої Британії Бенджамін Дізраелі, філософ Джон Мілль, американський політолог Гарольд Лассуелл; з українських імен – політичні діячі минулого Степан Бандера та Дмитро Мирон, а також учасники сучасних політичних баталій за державність України – Левко Лук'яненко, Володимир Черняк та Юрій Сиротюк (випускник Кременецького ліцею ім.Уласа Самчука), видатна поетеса і громадсько-культурний діяч Ліна Костенко.

Змістове наповнення «Практикуму» обумовлене навчальною програмою курсу «Політологія» і включає ознайомлення з політологією як наукою, історією політичної думки, феноменом політичної влади і місцем держави у політичній системі суспільства, формуванням і функціонуванням партій, партійних систем, суспільно-політичних рухів і громадських організацій, поняттям політичної еліти та політичного лідерства, з особливостями формування та специфікою впливу політичної свідомості, політичної культури та ідеології на життєдіяльність окремої людини та суспільства в цілому, а також із місцем України в геополітичному просторі сучасного світу. Розподіл змістового навантаження по навчальних темах методично дозований – по 5-7 питань на кожну тему, що оптимізує самостійну роботу студентів і сприяє продуктивному засвоєнню навчального матеріалу.

Забезпечення практичної сторони вивчення програмового змісту дисципліни розпочинається із чіткого окреслення основних понять і категорій, в системі яких чільне місце належить об'єктам і суб'єктам політики, властивостям і еволюції політики, політичній свідомості та політичному світогляду, політичним вченням і політичній науці, українській національній ідеї та національному відродженню, суб'єктам і об'єктам політичної влади, державному устрою та політичному режиму суспільства, правовій державі та громадянському суспільству, партії як політичній інституції та інституту політичного лідерства, світовому політичному процесу та глобальним проблемам людства. До позитиву посібника слід зарахувати увагу автора до проблем становлення та розвитку політичної думки і політичної науки в Україні. Важливо, що на завершених курсах проведена чітка диференціація дефініцій політичної свідомості та політичного мислення, політичних знань і політичної компетентності, політичної ідеології та політичної соціалізації, політичних уявлень і політичної психології, політичної культури і політичної субкультури.

За своїм методичним призначенням і світоглядно-пізнавальним змістом із переліком основних понять і категорій тісно поєднаний глосарій, що значно розширює рамки енциклопедії чи словників, бо предметно пов'язується зі специфікою вивчення навчальної дисципліни студентами гуманітарно-педагогічного профілю, доповнюється конкретним фактологічним матеріалом, а також методичними настановами.

Грунтовно здійснюється аргументація актуальності кожної навчальної теми і на цій основі визначається головна її навчально-пізнавальна та світоглядно-виховна мета. Саме тут наголошується на необхідності оволодіння молоддю людською елементами політичної культури, умінням правильно сприймати та об'єктивно, в активному режимі, реагувати на політичні процеси, де важливе значення має знання політичних ідей минулого та сучасних доктрин і концепцій, особливо розвитку державницької ідеї українського народу як теоретичної серцевини історичного процесу розвитку національної держави. Показово, що висвітлення сутності політичної системи суспільства здійснено через призму функціонування та реформування політичної системи сучасної України, а характеристика держави – через проекцію на процеси державного будівництва та демократизації в нашій державі. Аналогічно, вивчення сутності, генезису та ролі політичних партій, партійних систем, громадських об'єднань пов'язане з висвітленням їх ролі в процесах постійного оновлення українського соціуму, а звідси – із визначенням критеріїв аналізу та оцінки діяльності національної політичної еліти в сучасних умовах і в контексті зміцнення місця та ролі в системі міжнародних відносин України як суб'єкта світового співтовариства.

Світоглядно-виховний потенціал навчального посібника, вважає автор, забезпечується тим, що засвоєння гуманістичних принципів розвитку світової цивілізації збагачує молодшу людину найважливішими духовними ідеалами та цінностями – усвідомленням необхідності та прагненням до свободи, рівності, братерства, солідарності, справедливості, до відчуття відповідальності перед Вищим Розумом та Вічною Істиною.

Запропоновані завдання для самостійної роботи та самоконтролю спрямовані на відтворення засвоєних

знань, на герменевтичну й аналітичну роботу з ними. Аналітичних висновків вимагають і завдання, в яких пропонується здійснити порівняльне тлумачення політичних поглядів мислителів минулого і сучасності, теоретичних і функціональних особливостей різних політичних течій і шкіл, діяльності політичних партій і громадських рухів або самостійно визначити найважливіші течії сучасної української суспільно-політичної думки, навіть окреслити своє розуміння проблем влади і владних відносин в нинішньому українському суспільстві.

Напруження думки вимагає завдання щодо аналізу концептуальних підходів до визначення держави, досягнень та упущень процесу становлення правової держави в Україні, а також аргументація власного бачення вирішення конкретних проблем політичного життя українського народу, в тому числі форми державного правління, найбільш прийнятної для наших національних традицій, національного менталітету та сучасних українських реалій. Своєрідним підсумком виступає проблемно-аналітичне завдання, за яким необхідно визначити основні риси політичної культури українського народу.

Тестовий сектор «Практикуму...» найширший за обсягом, що дозволило автору посібника спрямувати зусилля студентів як на перевірку якості та глибини засвоєння навчального матеріалу, так і на аналітичний пошук та висвітлення шляхів, методів і засобів вирішення теоретичних завдань і практичних суспільно-політичних проблем сучасного соціуму, а також визначення ролі політичної теорії та політології як науки в організації суспільного життя, в розробці заходів із забезпечення гармонійного та ефективного функціонування всіх складових політичної системи суспільства.

На формування, виявлення та обґрунтування власного розуміння суспільно-політичних процесів спрямована підібрана автором тематика наукових рефератів, в якій запропоновано показати роль політики у житті сучасного соціуму та інтерпретацію політики сучасною політичною наукою, дати характеристику основним школам і течіям сучасної зарубіжної політології та розкрити значення національної політичної думки у розбудові суверенної України; окреслити особливості політичної системи та державної влади, а також специфіку становлення демократії в нашій державі; висвітлити феномен багатопартійності як необхідної умови здійснення корінних демократичних перетворень; прослідкувати сучасні тенденції світового політичного процесу і «знайти» місце України у світовому геополітичному просторі. Особливої уваги заслуговує творча аудиторна і позааудиторна індивідуальна робота студентів із першоджерелами, різноманітними документами і науковими текстами, що сприяє поглибленню їх знань, формуванню навиків аналітичного дослідження інформаційних, теоретичних, методичних і публіцистичних матеріалів, формування необхідних висновків логічного причинно-наслідкового характеру за аналогією або на принципах компаративістики.

Серед запропонованих текстів – давні матеріали суспільно-політичного змісту, зокрема, Звід законів царя Хаммурапі; фрагменти наукових і публіцистичних статей та уривки з наукових монографій і навчальних посібників; розширені цитати із праць класиків політичної науки, наприклад, з роботи Михайла Грушевського «Хто такі українці і чого вони хочуть» або «Звідки пішло українство і до чого воно йде»; відомі історичні документи, хоча б Четвертий Універсал Української Центральної Ради; уривки з колективних наукових досліджень, насамперед за змістом сучасного суспільно-політичного стану українського суспільства.

Якщо орієнтовні питання до заліку для підвищення рейтингу спрямовані на визначення якості знань та рівня освоєння студентами навчального матеріалу, то орієнтовні завдання для індивідуальної роботи мають за мету допомогти майбутнім педагогам оволодіти методикою і вдосконалити навик логіко-теоретичного аналізу інформаційних та інших текстуальних матеріалів. Зокрема, такі завдання передбачають аналітичний огляд і оформлення рефератом чи студентською науковою роботою публікацій у національних ЗМІ з питань внутрішньої та зовнішньої політики України, висвітлення політичних поглядів відомого українського діяча минулого чи сучасності, впливу політики, конкретного політичного режиму на долю людини (на прикладі окремої сім'ї чи родини за вибором автора дослідження), особливостей функціонування тоталітарних і авторитарних режимів у нашому регіоні (на матеріалах окремих населених пунктів), взаємодії політичних режимів і церкви (за даними конкретної релігійної громади).

Також пропонується підготувати анотації наукових статей суспільно-політичної тематичної спрямованості, опублікованих у періодичних виданнях останніх років. Передбачена можливість написання за згаданими матеріалами наукового дослідження для участі в конкурсі студентських наукових робіт або оформлення тез для виступу на студентській науковій конференції, а також виконання такого творчого аналітичного завдання, як підготовка сценарію проведення засідання політичного клубу з актуальних проблем політичного життя України.

ОСОБИСТІТЬ У ДИСКУРСІ ПСИХОЛОГІВ

На базі інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України відбувся Всеукраїнський науково-практичний онлайн-семинар «Особистість у дискурсі української психології».

Організаторами наукового заходу виступили Лабораторія загальної психології та історії психології ім. В.А.Роменця, Лабораторія психології особистості ім. П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України (м. Київ); кафедра практичної психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький) і кафедра педагогіки та психології Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (м. Кременець).

Учасників онлайн-семинару зацікавила генеза поняття «особистість» в українській психологічній науці. Вони вирішували проблему співвідношення таких психологічних факторів, як задоволеність життям та психологічне благополуччя особистості. Багато уваги було приділено аналізу психологічних умов становлення особистості у сучасному суспільстві. Це обумовило зміщення акцентів фахової дискусії на міждисциплінарні аспекти досліджень психологічної та соціально-педагогічної підтримки саморозвитку особистості у життєпросторі сучасного соціуму.

Учасники Всеукраїнського науково-практичного онлайн-семинару осмислили генезу поняття «особистість», систематизували концепції особистості та персонологічні вчення в українській психології, у яких розглядаються проблеми особистості; визначили принципи та розробили теоретико-методологічні засади історико-психологічного дослідження проблеми особистості у вітчизняній психології ХХ – початку ХХІ століття. Вони провели загальний аналіз праць сучасних

психологів, які торкаються теоретичних та методологічних засад особистості, що дало змогу окреслити перспективи становлення даного поняття.

Науковці встановили, що концепт «особистість» набув в українській психології значної конкретизації. Зокрема, він розкривається в рамках вікової та соціальної психології. Так, вікова психологія предметноє особистість як певну якість, котра перебуває у становленні, а особистісні риси розглядаються як генетичні потенції, котрі мають набути розвитку в процесі соціалізації та цілеспрямованого формування за посередництва педагогічного та загального соціокультурного впливу.

Підкреслено, що в соціальній психології «особистість» є поняттям, наповнення якого залежить від теоретико-методологічних підходів. Аналітики зауважили, що розвиток української психології – виникнення різних напрямків

онтологічного статусу поняття «особистість».

Учасники Всеукраїнського онлайн-семинару вказують на необхідність підвищення обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо генези поняття «особистість» в українській психологічній науці та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології на сучасному етапі розвитку освіти та науки.

У Всеукраїнському науково-практичному онлайн-семинарі брали участь 69 осіб: співробітники Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (м.Кременець), Хмельницького національного університету (м. Хмельницький), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький); практичні психологи правління ГО «Асоціація ЕМДР в Україні – фахове об'єднання зі спеціальної

і шкіл – зумовлює певну втрату поняттям «особистість» його конкретності. Відповідно спостерігається певна невизначеність поняття. Ця ситуація актуалізує проблему

травмотерапії, ВГО «Арт-терапевтична асоціація» (м. Київ), і Територіального центру соціального обслуговування Шевченківського району (м. Київ).

Оксана ДОМАНЮК,
кандидат педагогічних наук

У ФОРМАТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ФОРУМУ

Науково-педагогічні працівники кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти нашої академії стали учасниками Всеукраїнського педагогічного онлайн-форуму «Нові вектори Програми «Дитина»», що проходив на базі Педагогічного інституту Київського університету ім.Бориса Грінченка. Координаторами форуму виступили доктор педагогічних наук, завідувач кафедри дошкільної освіти університету-господаря, професор Ганна Беленька і науковці цієї ж кафедри Світлана Паламар та Інна Кондратець. Саме професор Ганна Беленька, як один із авторів згаданої Програми, аргументувала важливість тематики форуму. Вона зазначила, що Програма «Дитина» в освітньому просторі України діє з 1991 року, відповідає на потреби суспільства та виклики часу, постійно вдосконалюється і змінюється, враховує оновлену філософію освіти щодо формування змісту освіти дітей і просвітництва батьків.

Останній фактор обумовив напрямки роботи онлайн-форуму. Його учасники звернули особливу увагу на характеристику сучасної дитини у контексті теорії поколінь, що вплинуло на визначення нових ідей Програми. Насамперед була забезпечена етико-естетична домінанта змісту Програми та її узгодженість із філософією та принципами Нової української школи. Фахівці аналізували мету, форми і засоби партнерства педагогів і батьків, досліджували особистісно зорієнтовані засади роботи вихователя з дітьми в інклюзивних групах, характеризували традиції та інновації ігрової діяльності в освітньому процесі, а в загальному – визначили умови, можливості та перспективи створення сприятливого середовища для зростання сучасної дитини у контексті її вміння взаємодіяти з навколишнім світом на засадах добра і краси.

Крім науковців – фахівців закладів вищої освіти, у роботі форуму брали участь педагогічні працівники дошкільних установ, працівники управлінських і методичних служб системи дошкільної і початкової освіти, журналісти фахових часописів, студенти і магістранти спеціальності «Дошкільна освіта». З вітальним словом до них звернувся доктор філософських наук, академік НАПН України, ректор Київського університету ім.Бориса Грінченка, професор Віктор Огнев'юк. Старт фаховій дискусії вступним словом дала директор Педагогічного інституту, доцент Ольга Котенко.

Практична частина форуму розпочалась із презентації

основних розділів оновленої Програми «Дитина». Задала тон і визначила рівень фахової дискусії професор Ганна Беленька доповіддю «Особливості сучасних дітей у контексті теорії поколінь». На предметне висвітлення основних теоретичних напрямків роботи онлайн-форуму працювали й інші доповідачі, представники Педагогічного інституту. Зокрема, доцент кафедри дошкільної освіти Олена Половіна розкрила тему «Етико-естетична домінанта змісту оновленої Програми «Дитина»», кандидат педагогічних наук, старший викладач цієї ж кафедри Інна Кондратець вирішувала проблему «Партнерство батьків і педагогів: єдність мети, варіативність засобів», а її колеги Олена Літченко та Світлана Кондратюк – відповідно

дитини раннього і дошкільного віку». Важливу проблематику «Комунікативний розвиток дитячої особистості» розглядала кандидат психологічних наук Ірина Товкач. До спеціальної тематики «Екопростір розвитку дитини» звернулася кандидат педагогічних наук Валентина Вертугіна, а її колега Інна Кондратець запросила учасників форуму до обговорення актуальної у наш час тематики «Особистісно-зорієнтовані засади роботи вихователя з дітьми в інклюзивних групах». Не менш актуальну тему «Дитяче експериментування та винахідництво» озвучила кандидат педагогічних наук Юлія Волинець. Викладач кафедри іноземних мов і методики їх викладання інституту-господаря Тетяна Головатенко роз'яснила «Змістові інновації у Програмі TIP-TOP ENGLISH». Онлайн-гість форуму, старший науковий співробітник Лабораторії психології дошкільника Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України, кандидат психологічних наук Ірина Карабаєва характеризувала «Вікові особливості психічного розвитку дитини». Екран онлайн-форуму було надано і юним науковцям – магістрантам освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»: Альона Правдива висвітлювала «Педагогічні умови формування емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей п'ятирічного віку засобами дидактичних ігор», Мар'яна Рудик характеризувала «Методичний супровід родинних читань у закладі дошкільної освіти», а Юлія Дейнега аналізувала «Сучасні проблеми ознайомлення

питання «Створення середовища зростання сучасної дитини: предметний і соціальний світ» і тему «Ігрова діяльність у закладах дошкільної освіти – базис освітнього процесу». Предметом дослідницького інтересу доктора педагогічних наук, професора цього інституту Людмили Козак стали «Форми роботи в сучасному закладі дошкільної освіти». Важливе завдання виконав її колега, завідувач кафедри початкової освіти, доцент Геннадій Бондаренко: він продемонстрував «Узгодженість Програми «Дитина» з філософією Нової української школи».

Значний обсяг питань теоретико-методичного і навчально-практичного характеру учасники форуму вирішували у форматі стендових доповідей. Доценти Педагогічного інституту Катерина Волинець, Марина Машовець, Олена Коваленко аналізували проблеми «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Кандидат педагогічних наук Лариса Герасценко зупинилась на «Здоров'ї та фізичному розвитку

дітей старшого дошкільного віку із простором і часом».

Активно проходило обговорення змісту окремих розділів Програми «Дитина», яке поступово переросло у підведення підсумків форуму із традиційним обміном думками та з діалогічними доповненнями формату «запитання – відповідь». У підсумку, презентація основних розділів оновленої Програми «Дитина» пройшла змістовно, цікаво, а за окремими параметрами – вичерпно. Учасники онлайн-форуму отримали змогу ознайомитись із теоретико-методичними підходами до тематики наукового дистанційного зібрання фахівців різних закладів вищої освіти, працівників системи дошкільної освіти, стали учасниками обговорення стендових доповідей. Образно кажучи, спілкування фахівців (як науковців, так і практиків) завершилось на мажорній ноті та збагатило учасників форуму новими ідеями для впровадження в освітній процес закладів дошкільної та вищої освіти.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА: ЛОКАЛЬНИЙ ФОРМАТ

Неля ЦИЦЮРА,
кандидат біологічних наук

Навчальними планами спеціальностей «Біологія» та «Екологія» для студентів першого, другого і третього курсів нашої академії передбачено проходження навчально-польових практик. Першокурсники проходили таку практику з ботаніки за тематикою «Морфологія рослин» та із зоології за модулем «Безхребетні тварини». Другокурсники цієї ж спеціальності освоювали практичний матеріал із «Систематики рослин» (курс «Ботаніка») та за темою «Хребетні тварини» (курс «Зоологія»).

Змістовно насиченою була навчальна загально-екологічна практика першокурсників спеціальності «Екологія»: вони практично закріплювали теоретичні знання, здобуті при вивченні трьох змістових модулів з ботаніки, зоології та екології. Другокурсники-екологи проходили навчальну ландшафтно-екологічну практику, а студенти третього курсу цієї ж спеціальності – навчальну практику зі збереження біорізноманіття.

Керівництво практичним навчанням майбутніх учителів природничих дисциплін здійснювали науково-педагогічні працівники кафедри біології, екології та методики їх викладання, кандидати біологічних наук, доценти Ольга Дух, Неля Цицюра, Оксана Галаган, кандидат історичних наук, старший викладач Ольга Кратко й асистенти Антоніна Гура та Ірина Довганюк.

Навчальна практика студентів природничо-наукових спеціальностей, організована профільною кафедрою, мала локальний формат: вона проходила на базі Національного природного парку «Кременецькі гори»

та Кременецького ботанічного саду. Офіційною основою для співпраці наших науковців із фахівцями згаданих природоохоронних установ стали угоди з ними щодо організації та проведення практики наших студентів на території Національного парку та Ботанічного саду.

У підсумку, під час виконання програми навчальної практики студенти спеціальностей «Біологія» та «Екологія» ознайомились із еколого-туристичним потенціалом Кременеччини, конкретно освоїли еколого-туристичні маршрути «Стежками древнього Кременця» та «До Скель Словацького». Вони, зокрема, оглянули і детально охарактеризували розташовані на північно-західній околиці Кременця Скелі Словацького – геоморфологічне утворення, геологічну пам'ятку природи місцевого значення. Цікавим було вивчення джерела «Корито» – гідрологічної пам'ятки природи регіонального значення, що знаходиться в м. Кременці, в урочищі «Звіринець» на вулиці Сичівка. Особливий інтерес студентів викликали каменоломні, створення яких розпочалось руками людини понад 500 років тому і які на сьогодні є не лише оригінальним туристичним об'єктом, а й зимовим захистом ряду рукокрилих (кажанів). Під час практичного ознайомлення з каменоломнями студенти і викладачі із власної ініціативи здійснили прибирання кам'яних лабіринтів від наслідків відвідин численних туристичних груп.

Студенти отримали практичне підтвердження набутих теоретичних знань і вкотре переконалися у неповторній красі та широкій рекреаційній можливостях природних ресурсів Кременеччини.

ВІТАЄМО З ЮВІЛЕЄМ!

У далекому 1973 році після завершення навчання на педагогічному факультеті Рівненського державного педагогічного інституту у Кременецьке педагогічне училище прийшла молода викладачка – Ольга Олексіївна Гарбар (Яловська), яка присвятила все своє життя підготовці кваліфікованих працівників закладів дошкільної освіти. Упродовж своєї педагогічної діяльності була відповідальним, авторитетним, творчим, ініціативним викладачем, працювала над удосконаленням змісту, форм та методів підготовки фахівців дошкільної справи, запроваджувала в освітній процес найбільш ефективні форми і методи, передовий педагогічний досвід, актуальні дослідження вітчизняних та зарубіжних учених.

Окрім статей, з-під майстерної руки Ольги Яловської вийшли друком і неодноразово перевидавалися посібники, які отримують схвальні відгуки вихователів, учителів, науковців та студентів. Це – «Загадки з математики для малят», «Веселі задачі», «Раз – лічилка, два – лічилка», «Народна мудрість про час», «Співанки про місяці», «Цікаві цифри», «Пальчики дошкільнят: розвиваємо руку розвиваємо мозок», «Народні перлини для маленької дитини», «Українські народні дитячі рухливі ігри, забави та розваги» (у співавторстві з Т. Романюк) та інші. У складі авторського колективу працювала над Програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (2014 р., 2019 р.).

Її життєвий та професійний шлях не був висланий пелюстками квітів, а навпаки – випробував на міцність. Але ніякі випробування долі не змусили ані схилити голову, ані змінити переконання, ані зневірися у своїх силах, ані втратити рідкісну доброту і почуття справедливості.

За багаторічну педагогічну працю Ольга Олексіївна Яловська має нагороду: «Відмінник народної освіти», нагрудний знак «Софія Русова». Однак найкращою, найдорожчою нагородою для вчителя є вдячність його учнів. Ольга Яловська у цьому сенсі – щаслива людина. Її завжди шанували та любили студенти. З роками ці почуття не зменшуються, вони все своє життя пам'ятають про мудрого наставника, доброго вчителя, цікавого співрозмовника і при першій нагоді висловлюють слова вдячності та любові. Ольга Олексіївна бачить радість в очах своїх випускників і чує щирі, адресовані лише для неї вітальні слова.

Шановна, дорога і любима Ольго Олексіївно! Для колективу кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти Ви були і залишаєтесь прикладом мудрості, справедливості, гідності, науковості і принциповості. Ваша допомога і поради ніколи не були зайвими і нав'язливими, а завжди вчасними та необхідними. Завдяки наполегливій праці, компетентності, високому професіоналізму, відповідальному ставленню до роботи Ви здобули визнання та повагу колег, працівників закладів дошкільної освіти та науковців як в Україні, так і за кордоном.

До Вашого ювілею прийміть найщиріші, найсердечніші побажання здоров'я і оптимізму, безмежного людського щастя, мудрості й любові, миру в домі, миру в душі, миру в серці. Це саме та пора, коли Ви з упевненістю зустрічаєте назад бумеранг добрих справ і щирих посмішок, який запускали всі ці роки. Ви можете пишатися собою, адже крізь усі життєві труднощі зуміли пронести свою честь, гідність, ім'я, не запламувавши совісті.

Тож нехай посміхаються Вам сонце і доля, нехай більше не перейдуть Вашої дороги ані печаль, ані смуток, ані недуга. Даруйте тим, хто поруч із Вами, натхнення і радість, бажання жити і працювати, прагнення боротися і перемагати. Нехай те добро, яке Вами щиро і рясно сіється, зійде в серцях людей, яким поталанило знати Вас, і повернеться до Вас сторицею. Радіємо Вашому ювілею, зичимо багато життєвих років, наповнених земними радощами, дорога Ольго Олексіївно!

До щирих вітань приєднується колектив «Замку».

БУТИ ЩАСЛИВОЮ

Як завжди, вранці щиро помолюсь...
Охоплю поглядом свою життєву ниву я...
З вершини літ і весен подивлюсь...
Де народилася, жила, була щасливою...
На тих дорогах-стежечках життя
У долі не була серед улюблениць,
Та не просило серце співчуття,
Душа моя не падала ніколи ниць.
Бо їй святе призначення дано:
Навчати тих, хто інших буде вчити,
В їх юні душі сіяти зерно,
Як вчитель, і леліяти, й любити.
... Зберу врожай в строкатім ритмі днів...
Рубіж черговий... Перехоплю подих...
Та погляд втомлений шукає, наче в сні,
Нових ростків приємні серцю сходи.
Вони зростуть. З любов'ю, наяву,
Із кожним Божим роком, днем, годиною.
Я цим хворію, дихаю, живу –
І почувуюся щасливою людиною.

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

ВОНИ СТАЛИ ПЕРШИМИ

Марія БОДНАР
проректор з навчальної роботи

Цьогорічні випускники закладів вищої освіти України, в тому числі Кременецької гуманітарно-педагогічної академії, завершували своє навчання в особливих умовах – в режимі онлайн. Вперше в історії державних кваліфікаційних випробувань застосовано дистанційний формат визначення рівня та якості фахової підготовки завтрашніх педагогів – вчителів української, англійської та німецької філологій, трудового навчання і технологій, музичного й образотворчого мистецтва, біології та фізичної культури, вихователів закладів дошкільної освіти та соціальних працівників. Саме в такому вимушеному інноваційно-інформаційно-технологічному форматі підтвердив свою професійну теоретичну та практичну готовність до фахової діяльності 371 випускник першого бакалаврського рівня, з яких 209 навчалися стаціонарно (з них 185 – за регіональним замовленням) та 162 – заочно (всі студенти заочної форми навчання здобули дипломи за контрактом) і 139 випускників педагогічного коледжу. Дипломи з відзнакою отримали 28 бакалаврів і 21 молодший спеціаліст.

Із претендентами на дипломи бакалаврів працювали екзаменаційні комісії з атестації здобувачів вищої освіти, які очолювали доктор педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки та психології (дошкільної та корекційної) ім. професора Т.І. Поніманської Рівненського ДГУ Ілона Дичківська та кандидат педагогічних наук, доцент цієї ж кафедри Наталія Маліновська (спеціальність «Дошкільна освіта»), доктор педагогічних наук, професор Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка Наталія Олексюк (спеціальність «Соціальна робота»), професор кафедри хорového диригування Рівненського ДГУ Андрій Пастушенко (спеціальність «Музичне мистецтво»), кандидат педагогічних наук, доцент Житомирського ДУ ім. Івана Франка Тетяна Шмельова (спеціальність «Образотворче мистецтво»), кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Львівського ДУ фізичної культури ім. Івана Боберського Андрій Казмірук (спеціальність «Фізична культура»), кандидат біологічних наук, доцент Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка Галина Гуменюк (спеціальність «Біологія»), кандидати філологічних наук, доценти Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка Ірина Олійник (спеціальність «Англійська мова і література») і Богдан Гінка (спеціальність «Німецька мова і література»), доктор філологічних наук, декан факультету філології та журналістики Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка, професор Тетяна Вільчинська (спеціальність «Українська мова і література»), кандидат педагогічних наук, доцент Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка Володимир Рак (спеціальність «Трудове навчання та технології»).

В загальноосвітній школі прийде 44 молодих філологів. Дипломи бакалаврів англійської мови та літератури стали власністю 19 осіб (3 – з відзнакою), бакалаврів німецької мови та літератури – 14 (1 – з відзнакою) та української мови і літератури – 11 (2 – з відзнакою). Разом з ними такі ж дипломи здобули 6 випускників заочної форми навчання. Бакалаврами трудового навчання і технологій стали 21 випускник денної форми навчання (всі – за регіональним замовленням; у 2-х – дипломи з відзнакою) та 19 представників заочної форми навчання.

Дипломи бакалаврів музичного мистецтва здобули 24 випускники стаціонару (22 – за регіональним замовленням) і 10 «заочників» (всі – за контрактом). Документ про бакалаврський рівень вищої освіти отримав 21 випускник спеціальності «Образотворче мистецтво», з яких – 12 «стаціонарників» (всі – за регіональним замовленням; у 3-х – дипломи з відзнакою), та 9 «заочників» (всі – за контрактом).

Дипломи такого ж рівня – в руках 79 випускників спеціальності «Фізична культура», 38 з яких навчалися стаціонарно (25 – за регіональним замовленням; у 6-х – дипломи з відзнакою), і 41 – заочно (всі – за контрактом). Своєрідний «баланс» встановився серед 32-х випускників спеціальності «Біологія»: 16

завершили навчання стаціонарно (всі – за регіональним замовленням, 1 має диплом з відзнакою) та 16 – заочно (всі – за контрактом).

Бакалаврського ступеня вищої освіти досягли 98 вчорашніх студентів, які вивчали теорію та практику освітньої роботи з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку: з них на денній формі навчання – 37 (всі – за регіональним замовленням; шестеро отримали дипломи з відзнакою) і на заочній – 61 (всі – за контрактом). Власниками дипломів бакалавра соціальної роботи стали 17 випускників (15 – за регіональним замовленням; у 4-х – дипломи з відзнакою).

Характерною ознакою цьогорічного випуску фахівців став не тільки дистанційний формат фахових випробувань, а й високий відсоток числа випускників академії, які навчалися за регіональним замовленням і за контрактом, до їх загальної кількості: 185 до 209 – за регіональним замовленням (88,5%) та 162 до 162 – за контрактом (100%), а в загальному по академії – 347 до 371 (93,5%).

Проведено державні кваліфікаційні онлайн-випробування у педагогічному коледжі академії, внаслідок чого загін випускників на-

педагогіки і методики музичного виховання в загальноосвітній школі. Всі відчутно хвилювалися, чи все вдасться, чи не вплинуть на кваліфікаційний моніторинговий процес незвичні умови карантину. Але тепер можна з упевненістю сказати, що і викладачі, і випускники з честью справилися з такими особливими обставинами. Хоча ми просто зобов'язані наголосити, що ніякі інформаційні технології, ніякі онлайн-режими та жодні Zoom-конференції не замінять живого, емоційного спілкування між такими творчими, креативними особистостями, якими є кваліфіковані чи початкуючі фахівці музичного мистецтва.

Голова атестаційної комісії, заслужений працівник культури України, професор Андрій Пастушенко перед початком екзаменаційних випробувань звернувся до студентів з вітаннями та побажаннями успішно скласти всі іспити настільки душевно і щиро, що позитивної енергетики його побажань вистачило для досягнення позитивних результатів на всіх інших екзаменах, зокрема на державних іспитах з хорového диригування та основного музичного інструмента. Попри технічні труднощі, майбутні учителі музичного мистецтва зуміли

громадської та культурно-освітньої роботи Марія Головка, Лілія Малявичик, Оксана Тітар і багато інших, яких ми чекаємо в нашій магістратурі.

У житті наших вчорашніх студентів відбулася важлива та довгоочікувана подія: вони здобули дипломи за першим (бакалаврським) ступенем вищої освіти та отримали кваліфікацію «Бакалавра дошкільної освіти. Вихователя дітей раннього і дошкільного віку». У зв'язку з пандемією ми не змогли зібрати їх на урочисту церемонію вручення дипломів, але хочемо, щоб вони відчували радість від того, що мета опанувати омріяну професію, до якої вони йшли впродовж чотирьох років, досягнута!

Так вже влаштовано в житті, що хороший час завжди пролітає швидко... Ось так само швидко і пролетів період навчання в академії. Здавалося б, зовсім недавно вони ступили на поріг нашого навчального закладу. А далі було студентське життя, сповнене радісних вражень і дрібних прикрас, нових знайомств, перемог і здобутків. Відтепер вони йдуть у великий світ, дена них чекають нові випробування. Бажаємо їм подолати всі перешкоди на шляху до успіху та досягти найвищих вершин у їхньому житті! Бо вони – майбутнє нашої держави і їм її творити, а для цього треба бути сильними та мудрими, любити Україну і свою альма-матер».

Що стосується дистанційного формату кваліфікаційних випробувань, то наші викладачі та студенти достатньо оволоділи методикою і технікою екзаменаційного онлайн-спілкування, внаслідок чого процедура підготовки та процес підсумкового атестування були здійснені оперативно й ефективно, із дотриманням усіх нормативних вимог. Однак обидві сторони кваліфікаційного моніторингу прийшли до однотайного висновку: ніякий рівень освітнього онлайн-контакту (яким би високим він не був) не зможе замінити живого спілкування викладача і студента, вихователя та вихованця, а масовий, форсований і технічно малозабезпечений перехід до дистанційного навчання принесе чимало втрат національній освіті та матиме відчутні негативні наслідки в майбутньому. Онлайн-навчання – не панацея, а лише один із елементів інноваційного вдосконалення освітньої роботи з молодим поколінням всіх вікових категорій – від дошкільнят до студентів вищих закладів освіти. Без живого слова педагога не прокинеться жива думка в розумі учня чи студента, а екран монітора не навчить юне серце любити світ і людей у цьому світі. Це може зробити тільки Вчитель, дивлячись в очі своєму Учневі, промовляючи своїм серцем до юного серця. На цьому стояла і буде стояти вся система навчання та виховання.

Добрий господар-хлібороб, не зважаючи на зовнішні обставини та погодні умови, відразу ж після жнив готує поле для нового врожаю. За таким вічним і неперехідним принципом людської життєдіяльності діє і керівництво навчальних закладів, в тому числі ректорат нашої академії. Без огляду на ускладнений коронавірусним карантинним організаційний клімат на освітянському просторі, трьома факультетами академії пройдена акредитація 9 спеціальностей: на факультеті соціально-педагогічної освіти і мистецтв – з дошкільної освіти, музичного та образотворчого мистецтва; на гуманітарно-технологічному факультеті – з трудового навчання і технологій, української, англійської та німецької філології; на факультеті фізичного виховання та біології – відповідно з цих двох спеціальностей.

Тож поле для нового й особливого етапу навчально-виховної та науково-педагогічної творчості в основному підготовлене завершальними акордами минулого навчального року, протягом якого до дефініцій, означень і характеристик практично кожного аспекту, кожної сфери і напрямку діяльності науково-педагогічного колективу доводилося додавати змістове уточнення «вперше», тобто вперше в особливі ускладнені епідеміологічною ситуацією організаційних умовах...

шого закладу вищої освіти поповнився 139 фахівцями освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», з яких 60 отримали дипломи вихователів закладів дошкільної освіти (10 – з відзнакою), 33 – вчителів фізичної культури (3 – з відзнакою), 19 – вчителів трудового навчання і технологій (4 – з відзнакою), 15 – музичного (2 – з відзнакою) і 12 – образотворчого мистецтва (2 – з відзнакою). За регіональним замовленням навчалися 83 (61,5%) цьогорічних випускників коледжу. Рівень готовності молодших спеціалістів визначали профільні екзаменаційні комісії, очолювані кандидатами педагогічних наук Оксаною Швець (спеціальність «Дошкільна освіта») і Олександром Омельчуком (спеціальність «Трудове навчання та технології»), кандидатом наук з фізичного виховання та спорту Віктором Слюсарчуком (спеціальність «Фізична культура»), заслуженим майстром народної творчості України Тетяною Балбус, старшим викладачем кафедри мистецьких дисциплін Василем Райчуком.

Таким чином, витримавши всі технічні та організаційні «плюси» і «мінуси», а в загальному, «несподіванки» і «підводні рифи» вимушеного режиму онлайн, нинішнього навчального року, стіни нашої альма-матер залишили 506 молодих фахівців педагогічної справи.

Надаємо слово науково-педагогічним працівникам – наставникам цьогорічних випускників.

Ліна Ільчук-Вознюк, Лариса Соляр – кандидати педагогічних наук, старші викладачі кафедри мистецьких дисциплін і методики їх викладання:

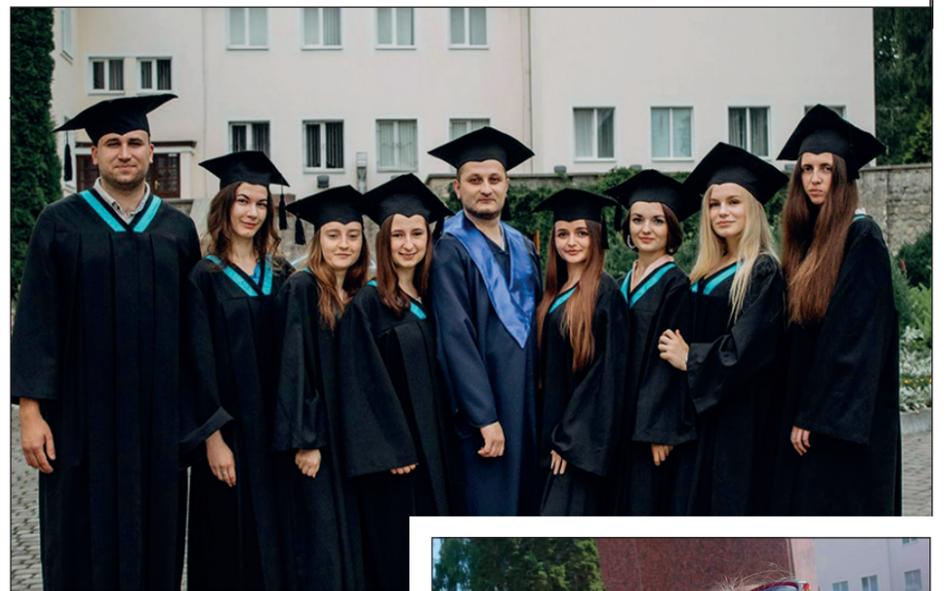
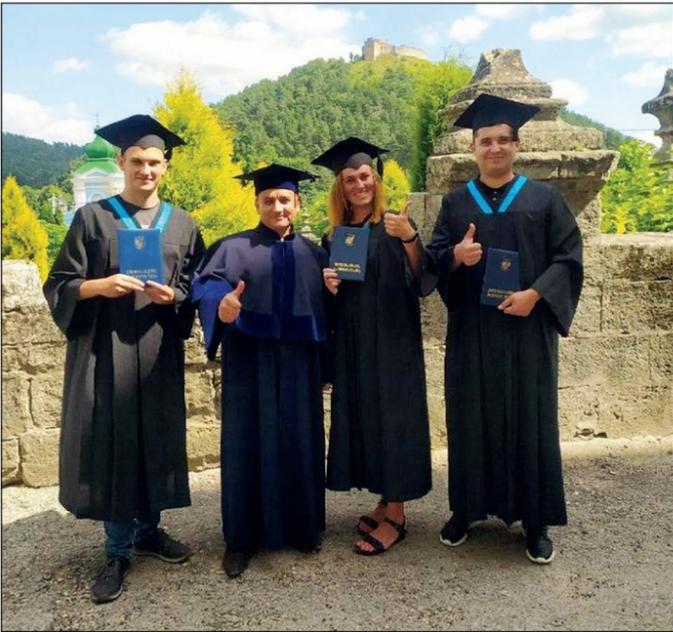
«Випускові кваліфікаційні іспити – завжди свято як для студентів, так і для викладачів, адже це останній крок до отримання омріяного диплому про вищу освіту. Однак цьогорічні карантинні умови спричинили наш перший досвід проведення підсумкової атестації онлайн. Чотири дні поспіль здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Музичне мистецтво» склали державний екзамен з

показати належним чином сформовані диригентські та виконавські вміння і навички, а також розкрити свій творчий потенціал у процесі роботи з хором. Вони не тільки продемонстрували якісні теоретичні знання та практичні навички, а й подарували своїм наставникам спільні позитивні емоції та враження, наскільки це було можливо в режимі онлайн. Переважна більшість із них показали себе в основному сформованими педагогами музичного профілю, диригентами і виконавцями, які можуть працювати з учнями загальноосвітніх шкіл, з хоровими колективами різного складу, а значна частина випускників здатна пропагувати музичне мистецтво перед слухачами завдяки своїй виконавській майстерності. Не сумніваємося, що в майбутньому наших випускників чекають успіхи та професійне зростання».

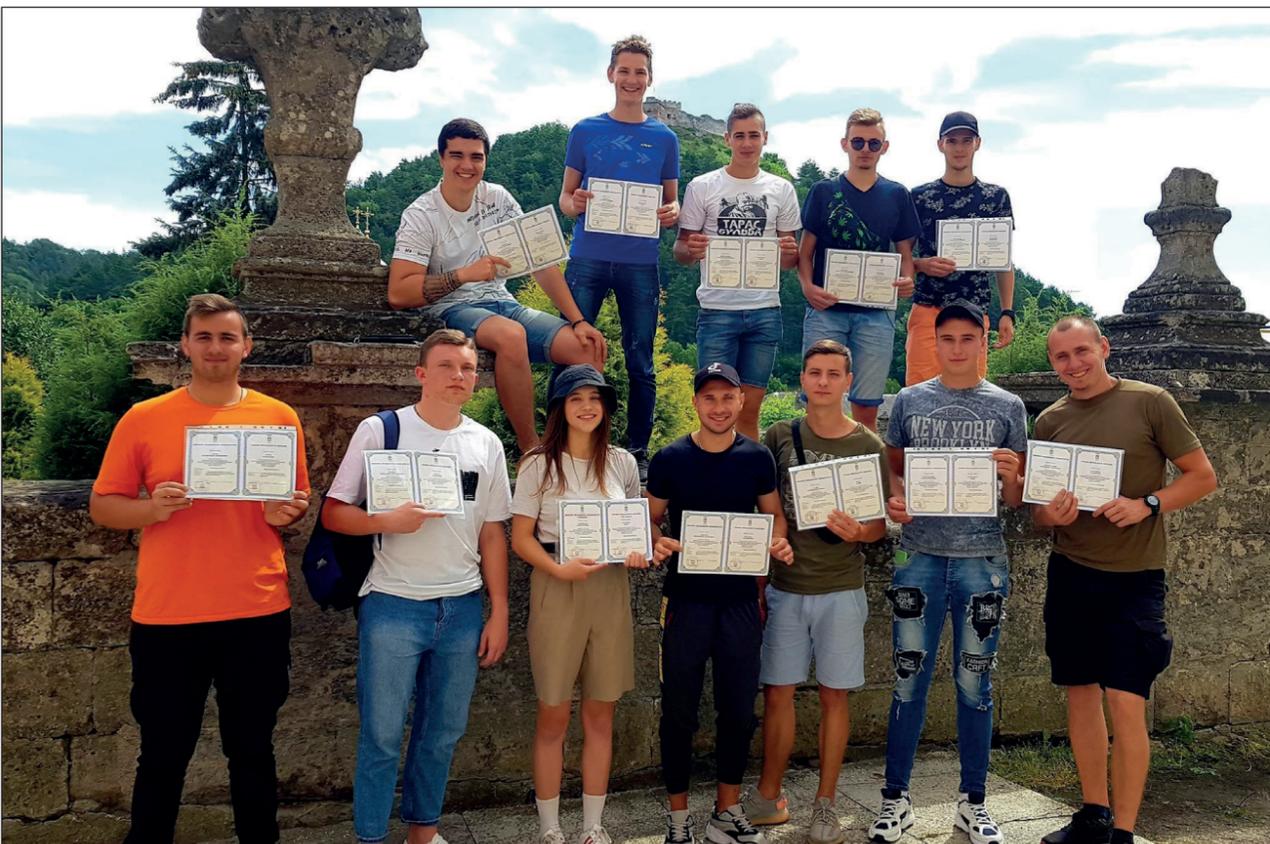
Оксана Доманюк, кандидат педагогічних наук і Юлія Тимош, кандидат психологічних наук – старші викладачі кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти:

«Одними з перших вийшли на «фінішну пряму» й успішно склали кваліфікаційний іспит з фахових методик дошкільної освіти здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, студенти 41-ДПК та 22-ДОС груп. Державна екзаменаційна комісія отримала змогу уважно вислухати їх змістовні відповіді та належним чином і об'єктивно оцінити їх готовність до роботи за фахом, а майже дипломовані вихователі закладів дошкільної освіти долали передостанні та останні сходинки у здобутті омріяних дипломів бакалаврів. Завершальним акордом їх студентського маршу стало успішне проходження тестового іспиту з психолого-педагогічних дисциплін, що привело до присвоєння їм кваліфікації «Вихователь дітей раннього та дошкільного віку». Нашою гордістю стали випускники, які отримали дипломи бакалавра з відзнакою: Софія Баран, Юлія Омельчук, Марія Гоц, Анастасія Гейна, Ілона Мишковська, Юлія Томчук, а також відмінники навчання та активісти

ФОТОВЕРНІСАЖ

ВИПУСКНИК 2020

ЧЕМПІОНАТ ЗВО УКРАЇНИ З БІЛЬЯРДУ

На початку вересня в Більярдному клубі Центру вільного часу „Панорама” міста Кременця відкрився особисто-командний Чемпіонат ЗВО України серед науково-педагогічних працівників з більярду „Динамічна піраміда”, учасниками якого стали 24 спортсмени з 17 ЗВО, 9 регіонів, 10 міст України. Їм передали свої вітання президент Федерації спортивного більярду України Ігор Масол та голова Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України Вадим Стеценко.

Під час відкриття змагань були присутні міський голова Кременця Олексій Ковальчук, проректор з виховної роботи Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка Микола Сиротюк, начальник відділу у справах сім'ї, молоді, фізичної культури та спорту Кременецької міської ради Андрій Станіславенко та директор Федерації спортивного більярду України з розвитку більярдного спорту у вищих навчальних закладах України, суддя міжнародної категорії з більярду, головний суддя змагань, професор Олександр Безносюк.

В особистому заліку Чемпіоном України став Сергій Король, друге місце посів Олександр Пісарєв, а третє – Михайло Боднар і Максим Тютюн. У командному заліку Чемпіоном України стала команда Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (Михайло Боднар, Іван Білосевич, Дмитро Клак; ректор – професор Афанасій Ломакович), друге

місце посіла команда Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки (Геннадій Бондаренко, Богдан Шабала, Анатолій Шваб; ректор – Анатолій Цьось) і третє місце – у команди Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Олексій Міхно, Олексій Демянюк; ректор – Леонід Губерський).

ПРО ТИХ, ХТО ПОРЯД ІЗ ВАМИ

Марія ПАСЕВИЧ (психологічний етюд)

Озирнись навколо: хто біля тебе? Хто ці одногрупники, люди, з якими ти пробуєш гризти граніт науки? Це не знайомі тобі однокласники, котрі вилетіли разом із тобою з теплого гнізда рідної школи. Це такі далекі, незнайомі, поки ще чужі дівчата і хлопці зі своїми секретами та звичками. А вже сьогодні тобі потрібно зайти з ними в одну аудиторію й уважно слухати ще поки що також незнайомого викладача. Так, спочатку це, мабуть, буде важко!

Та пройнуть декілька днів, не встигнеш навіть озирнутися – і ви вже разом п'єте гарячу каву, обмінюючись профілями у соцмережах, звичайно ж, робите селфі на фоні старовинного педагогічного закладу – місця, що стане початком вашого дорослого життя!

А згодом закрутяться напружені та цікаві дні, тижні, місяці – і двоє чи троє лідерів швидко збирають вас до гурту. Всі сміються з веселих пар і не зданих семінарів, готують перші шпаргалки. Під час спільних розмов з'являються спільні інтереси – і ви вже не вимушений колектив, який просто ходить разом на пари, а велика студентська сім'я, з якою розділяєш і радість, і горе. Вони є підтримкою, опорою для рішучого старту у життя. Звичайно, ви не завжди будете разом, ваші шляхи розійдуться. Та друзі-одногрупники завжди будуть яскравими зорями на вашому життєвому небі. Тому уважніше придивіться, хто поруч із вами, запам'ятайте всі цікаві миті студентського життя, щоб потім, під час зустрічей, пригадувати їх і знову повертатись у неповторну пору юності...

ЗАПРОШУЄ «ДЕСЯТИЙ ЛЕГІОН»

Юлія КОНОНЬЧУК, Назар БАГНЮК

З ініціативи студентів III курсу спеціальності «Історія» та під наставництвом науково-педагогічних працівників кафедри історії та методики її навчання в академії створено студентський історичний клуб «X Legion» («Десятий легіон»). Ініціаторами Клубу розроблено його примірний Статут і Програму діяльності на поточний навчальний рік. Статутом Клубу передбачено, що організаційно-методичну допомогу та кон-

сультативну підтримку у реалізації запланованих заходів члени Клубу отримують від науковців профільної кафедри.

Згідно зі Статутом безпосереднє керівництво Клубом здійснює Сенат у складі п'яти чоловік на чолі з Консулом. Організаційна структура Клубу відповідає тематичним напрямкам його роботи. За таким принципом Клуб поділяється на чотири секції, названі легіонами: легіон політології, легіон історії України, легіон всесвітньої історії та легіон краєзнавства. Кожен легіон очолюється легатом, якому допомагає центуріон у статусі повноправного заступника. Кількість членів легіону обмежена – не більше 25 чоловік. Статутом Клубу передбачена посада Цензора, як відповідального за висвітлення у мережі Інтернет і в друкованих ЗМІ проведених легіонерами заходів.

Історичний клуб, за задумом його ініціаторів, є відкритою організацією, членом якої може стати кожен студент Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.

Тараса Шевченка незалежно від спеціальності чи факультету навчання. До прав членів Клубу належить можливість бути учасником його засідань, брати участь у підготовці і проведенні всіх заходів, передбачених Програмою діяльності Клубу чи поточним планом роботи. «Штаб-квартирою» Клубу визначено ауд. № 36, де відбуватимуться його засідання та проходитиме робота легіонів (секцій). Передбачено, що пасивне відношення члена Клубу до виконання своїх обов'язків означатиме позбавлення його членства у Клубі.

Статутом визначено умови вступу до історичного Клубу. Організатори вважають, що для цього насамперед треба бути активною особистістю. Наступна риса має фаховий акцент: студент-претендент на членство у Клубі повинен цікавитись національною історією у контексті світового історичного процесу, а на тлі національної історії – бачити особливості та проблеми історії регіональної та локальної. Член Клубу зобов'язаний брати активну участь в усіх робочих та урочистих заходах, запланованих Сенатом Клубу чи організованих на рівні його легіонів (секцій). Не обійшлося і без оригінальної вимоги: претендент на членство в Історичному клубі академії повинен скласти базовий тест на знання історії та розуміння визначальних національних і світових історичних процесів і подій.

Зроблено перші конкретні кроки в організаційному становленні Клубу. Головою Сенату, тобто Консулом Клубу рекомендовано третьокурника спеціальності «Історія» Назара Багнюка. Визначені керівники – легати як очільники легіонів (секцій). Легіон «Всесвітньої історії» очолила однокурсниця Консула Марія Остапчук, титул центуріона отримав студент другого курсу Олександр Улянюк. Легатом легіону «Історія України» стала ще одна представниця III курсу – Юлія Хомук, яка взяла собі у помічники центуріона-першокурсника Олену Сороку. За третім курсом залишилися і легіони «Політологія» з легатом Володимиром Герасимовим

і центуріоном – другокурсником Дмитром Васильківим та легіон «Краєзнавства» (тут усі посади – за третьокурниками: легат Ольга Ониськів, а центуріон – Катерина Гуцало).

Було розроблено і схвалено основні організаційні та масові заходи. На початку жовтня відбудуться перші засідання Клубу, буде оголошено набір у легіони, підведемо підсумки формування їх персонального складу. Згодом відбудуться перші світоглядно-пізнавальні та культурно-виховні заходи: брейн-ринг для студентів спеціальності «Історія», інтелектуальна з історичної тематики, тематичне засідання Клубу із вшанування жертв Голодомору, засідання історичної кав'ярні у стилі 80-их років. Усе це – протягом першого семестру цього навчального року, а в другому – засідання Клубу на тему

«Герої не вмирають» (до Дня Героїв Небесної Сотні), історична міні-конференція «Жіночі постаті в історії України», історична квест-гра «Студентські перегони» та конференц-стіл з нагоди Дня пам'яті та примирення. Також, зрозуміло, будуть проходити засідання Сенату Клубу з підведення підсумків роботи за певний період.

Студентський історичний клуб «Десятий легіон» розпочинає свою роботу! Відкриваємо його двері для тих студентів нашої альма-матер, які цікавляться минулим і кого хвилюють проблеми національного сьогодення.

СВЯТО, ЗІТКАНЕ З КРАПЛИНОК ПОЗИТИВУ

Спільними зусиллями ГО «Кременецька екологічна ліга», Кременецької міської ради, відділу культури, туризму, національностей та релігій Кременецької РДА, НПП «Кременецькі гори» та кафедри методики викладання мистецьких дисциплін КОГПА ім. Тараса Шевченка із дотриманням належних карантинних норм у Кременці вп'яте стартував дитячий художній пленер «Я малюю історію свого міста» для юних митців віком від 4 до 16 років. З маленькими

митцями добровільно і віддано працювали художники Олександра Панфілова, Юлія Янчук, Світлана Ткачук і Володимир Крутевич.

Своїми враженнями від цього заходу діляться Ірина Ігліна – колишня випускниця нашого навчального закладу, мама учнів Кременецької ЗОШ №2 Давида і Даші – двох постійних учасників цього пленеру: «Уже чотири роки поспіль наша сім'я долучається до святкування Дня незалежності України у мистецькому контексті: для нас стала дивовижною гарною традицією постійна участь наших дітей у дитячому мистецькому пленері «Я малюю історію свого міста». Вони завжди із задоволенням одягають вишиванки і поринають у світ пензля та фарби, відтворюють неповторні і таємничі куточки нашого старовинного Кременця. Діти особливо горді та задоволені від того, що поряд постійно знаходяться справжні митці, художники, вчителі, наставники, порадики – викладачі Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, за що батьки їм дуже вдячні.

Та цього року пандемія внесла свої корективи як у навчальні заняття, так і в проведення інших заходів: виховних, спортивних, мистецьких. Ми остаточно не могли сказати, чи пленер відбудеться. Тому дуже зраділи, коли побачили довгоочікувану рекламу. Значить, свято малюнка таки відбудеться!

І ось настав цей день. Він трішки відрізнявся від попередніх, тому що дійсно треба було дотримуватись елементарних застережних умов. Та коли дитина бере в руки олівець чи пензлик, для неї довколишній світ перестає існувати. Вона бачить лише об'єкт, який хоче зобразити, а далі включає свою творчу фантазію – і на папері з'являються перші обриси майбутнього «шедевра». Це дійсно так вони оцінюють власний твір, бо вкладають у нього не лише працю рук, а й почуття, відомі лише їм самим, щоб частинку їх залишити на папері.

Давид залишився вірним своїй улюбленій Замковій горі, обрамленій благодатною веселкою, а дочка протягом пленеру не просто фантазувала, а й не по-дитячому філософствувала: на її малюнку частинка міста знаходиться у Всесильних Руках Господніх, ніби просить у Нього захисту.

Ми дуже раді, а діти просто щасливі, що це дивовижне свято відбулося, подарувало море позитивних емоцій і творчого натхнення для наступних зустрічей».

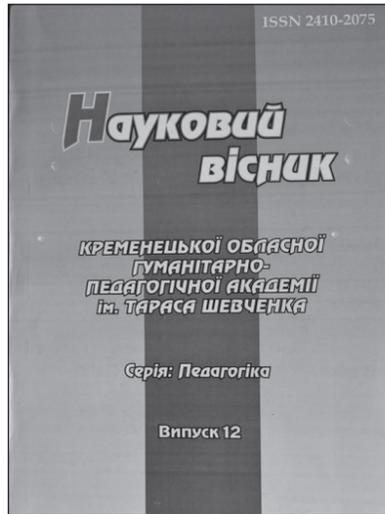
Дійсно, вправні руки маленьких митців творили краплинки позитиву, які об'єдналися у чудове свято для всіх присутніх.

Фото з мережі Інтернет

НАУКОВИЙ ВІСНИК: ВИПУСК ДВНАДЦЯТИЙ

Важливим свідченням наукового потенціалу професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти виступає наявність академічних видань, внесених до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. Таким нашим виданням є «Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка», загальну редакцію якого здійснюють професори Афанасій Ломакович і Валентина Бенера. Нещодавно у Видавничому центрі академії побачив світ дванадцятий випуск «Наукового вісника...». Над його підготовкою працювала очолювана редакторами випуску редакційна колегія у складі докторів педагогічних наук Олександра Дем'ячука, Миколи Курача, доктора технічних наук Михайла Пашечка, доктора історичних наук Ірини Скальської, професора Олександра Безносюка (Кременецька гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка), докторів педагогічних наук Анатолія Вихруща (Тернопільський НМУ імені І.Я. Горбачевського), Тетяни Дороніної (Криворізький ДПУ), Наталії Сейко (Житомирський ДУ імені Івана Франка), Івана Цідило (Тернопільський НПУ імені Володимира Гнатюка), Галини Шевченко (Східноукраїнський НУ імені Володимира Даля), доктора наук, професора Анджее Шмита (Вармінсько-Мазурський університет, Республіка Польща). Рецензували видання доктори педагогічних наук, професори Катерина Журба (НАПН України), Ярослава Кодлюк (Тернопільський НПУ імені Володимира Гнатюка), Петро Тадеєв (НУ водного господарства і природокористування). У «Віснику...» подано науковий доробок відомих українських і зарубіжних учених із проблем сучасної педагогіки, навчання та виховання дітей і молоді в умовах реалізації новітніх освітніх програм, особистісно-професійної позиції педагога у новій парадигмі виховання. Літературну редакцію видання здійснила доцент Інна Волянчук, технічне редагування та дизайн – Сергій Юрчук, комп'ютерну верстку – Юлія Постой і Любов Яшук.

Науковці – автори «Наукового вісника...» – запропонували узагальнені результати власних аналітичних досліджень з проблем історії педагогіки, розвитку вищої школи, теорії навчання і виховання, розвитку педагогічної науки за рубежом, висвітлюють цікаві та знакові події наукового життя.

Характерною ознакою публікацій розділу «Історія педагогіки» є підвищена увага його авторів до проблем становлення та розвитку освіти в нашому краї, до особливостей освітньої роботи у місцевих навчальних закладах в XIX – XX століттях. Зокрема, доцент Житомирського ДУ імені Івана Франка Оксана Коляденко досліджує «Неформальний підхід до організації навчально-виховного процесу у Волинському ліцеї». Розгляд педагогічної системи Волинського ліцею автор розпочинає з висвітлення питань мети та змісту її освіти, що суттєво відрізнялися від загальноприйнятих стандартів. Науковець зазначає: організація процесу навчання у ліцеї мала специфічний характер, що було зумовлене освітніми завданнями навчального закладу, а саме – наділити своїх учнів науковими знаннями, які відповідають рівню розвитку тогочасної європейської науки, виховувати молоде покоління у любові до краю та повазі до праці. Щодо форм організації навчального процесу у дослідженні наголошується, що його основою була класно-урочна система занять. Навчальні програми ліцею являли собою спробу поєднання гуманітарних і природничо-математичних дисциплін. Крім того, прагнення засновників закладу перетворити його в університет викликало бажання викладачів самостійно розробляти навчальні програми із предметів, які викладалися в ліцеї, близькими до університетських.

У статті доктора педагогічних наук, професора Олександра Дем'ячука «Видатні постаті в контексті культурно-освітніх традицій Кременця» акцентується увага на важливій складовій культурного життя Кременця, міста української вітчизняної культури, на збагаченні його творчими надбаннями представників духовної культури інших народів. Автором проаналізовано головні аспекти просвітницької діяльності місцевих культурно-освітніх інституцій, їх національно-культурницьку роботу через призму змін суспільно-політичних відносин у досліджуваній період, висвітлено здобутки та вказано на нереалізовані можливості повітових «Просвіт» на Волині, висвітлена роль української інтелігенції у справі збереження та розвитку етнокультури, з урахуванням труднощів і під тиском проблем, які створювала польська державна адміністрація у Волинському воєводстві. У статті значна увага приділена

Волинській гімназії та Волинському ліцею як важливим осередкам громадського, освітнього, наукового життя в контексті культурно-освітніх традицій Кременця, з якими пов'язана діяльність таких видатних постатей нашого культурно-історичного минулого, як Тадуеш Чацький, Гуго Коллонтай, Юліуш Словацький та інших особистостей.

Кандидати наук з фізичного виховання і спорту Любов Левандовська та Володимир Банах під керівництвом завідувача кафедри теоретико-методичних основ фізичного виховання, професора Олени Довгань досліджували «Значення Кременецького ліцею в розвитку фізичної культури і спорту на Волині у міжвоєнний період». В роботі наголошено, що особливу роль у розбудові нової системи освіти на західноволинських землях відіграв Кременецький ліцей, де було створено чітку систему фізичного виховання, сформовано міжкласові колективи із приблизно однаковою рівнем фізичного розвитку, що дозволило диференційовано підійти до процесу фізичної підготовки учнів. Поділ школярів на такі групи сприяв тісному контакту з учителями фізичної культури. У Кременецькому ліцеї створили збірну ліцейну команду, члени якої були учасниками різноманітних змагань, а також Міжшкільний спортивний клуб, який мав свій Статут і керівництво. Ліцейні команди брали участь у змаганнях не тільки в Кременці, але й на виїзді. Завдяки ентузіазму шкільної молоді лижний рух набрав розмаху і вийшов у позашкільну сферу. Виготовлення лижного спорядження на верстатах у шкільних майстернях дало змогу залучити до занять лижним спортом спочатку молодших школярів, а потім і старші верстви населення.

У статті кандидата мистецтвознавства, доцента Оксани Легкун на основі аналізу публікацій у періодичних виданнях 20–30-х років ХХ ст. охарактеризовано постать та музично-творчу діяльність Єжи Гаше, одного з найактивніших діячів культурного життя Кременеччини заданого періоду. Науковець дослідила педагогічну діяльність Єжи Гаше, який упродовж 20 років працював учителем музики, керівником симфонічного оркестру та хору Кременецького ліцею міжвоєнного періоду, розглянула географію концертних виступів і репертуар музичних колективів навчального закладу, а також встановила, що його перебування на посаді керівника відділення Львівського музичного інституту, який функціонував при Кременецькому ліцеї, та викладача Музичного канікулярного осередку (Muzyczne ognisko wakacyjne) сприяло розвитку музичної освіти на Кременеччині. Автор прийшла до висновку про конкретне значення музичних аудиторій Єжи Гаше у поглибленні музичної культури і в художньо-естетичному вихованні учнів Кременецького ліцею, а його участь у громадських і культурно-освітніх заходах є свідченням активної позиції у музично-освітньому житті краю.

Доцент Криворізького металургійного інституту Національної металургійної академії України Марина Воликова пропонує наукове дослідження «Проблема статевого виховання дітей та молоді у педагогічній думці початку ХХ століття», яке спрямоване на проблему статевого виховання молодого покоління початку минулого століття та її відображення у соціально-педагогічних джерелах. Автор розкриває особливості статевого виховання дітей та молоді виокремленого періоду, висвітлює мету, завдання та зміст статевого виховання, обґрунтовує значення педагогічних ідей та досвіду видатних педагогів і науковців, які присвятили свої роботи проблемі статевого виховання молоді. У статті з'ясовано, що з початку ХХ ст. вчені наполягали на необхідності наукового підходу щодо висвітлення особливостей статевого виховання, яке повинно було бути спрямоване на ліквідацію глибоко укоріненних у суспільстві забобонів, що стосуються багатьох аспектів статевого життя. Виховання розумілося як процес підготовки людини до життя, тому значну увагу приділяли підготовці юнаків і дівчат до виконання ними соціальних ролей чоловіка та дружини. Доведено, що вже на початок ХХ ст. педагогі дійшли висновку про необхідність здійснення систематичного статевого виховання без відокремлення від освітньої системи взагалі. Дослідницею висунута гіпотеза, що грамотно й етично побудоване статево виховання в школі чи у вищому навчальному закладі дозволить підвищити рівень грамотності та обізнаності учнів і студентів зі статевої гігієни та сексуального розвитку, і саме це обумовлює проблему статевого виховання дітей і молоді як одну з актуальних та соціально значущих у науковому дискурсі.

Тему «Підготовка вчителів української мови та літератури в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): досвід історико-педагогічної періодизації» запропонувала вчений секретар Дніпровської академії неперервної освіти Дніпропетровської обласної ради Любов Пасічник, яка визначила й охарактеризувала провідні підходи сучасних учених щодо розвитку проблеми у вітчизняному науково-педагогічному дискурсі, предста-

вила авторську періодизацію проблеми дослідження, зробила припущення щодо можливості виокремлення у визначеному процесі низки періодів: 1945–1958 рр. – ідейно-засадничий (утвердження концептуальних основ культурної (зокрема мовної та освітньої) політики УРСР та її зміцнення у системі вищої педагогічної освіти); 1959–1991 рр. – організаційно-адміністративний (створення системи вищої педагогічної освіти, яка б відповідала запитам суспільства на підготовку вчителів, зокрема української мови і літератури); 1991–2019 рр. – трансформаційно-модернізаційний (перехід від перебудови пострадянської системи вищої педагогічної освіти до створення сучасної гнучкої системи вищої педагогічної освіти).

Аналіз проблем вищої школи розпочинають доктор педагогічних наук, професор Валентина Бенера та молодий науковець, аспірантка нашої академії Ірина Цісарук у статті «Професійний розвиток майбутніх учителів трудового навчання і технологій у вищій школі за кордоном». Автори провели дослідження наукових матеріалів з питань професійної підготовки вчителів технологій у країнах з високим рівнем педагогічної освіти – США, Великій Британії та Польщі, які демонструють високі показники якісної освіти щодо професійної підготовки учителів та їх фахового зростання у процесі педагогічної діяльності. Особлива увага звернута на школи професійного розвитку вчителів технологій у США, які не лише готують майбутніх учителів, а й забезпечують професійний розвиток учителів-практиків, підвищення рівня їх педагогічної майстерності. Різновекторність форм організації освітнього процесу у вищій школі Великої Британії сприяють вільному вибору студентом певної форми навчання або ж їх поєднання, академічній мобільності з урахуванням його схильностей і задатків до професійного зростання. На основі аналізу професійної підготовки у вищій школі Польщі досліджено, що професійний розвиток майбутнього фахівця здійснюється наскрізно на рівні ліценціату та магістерських студій і забезпечується конфігурацією системного підходу – від упровадження польської системи профорієнтації на навчання за фахом до реалізації практичної підготовки з упровадженням сучасних практико-орієнтованих форм і методів навчання в умовах застосування інтерактивних технологій в суб'єкт-суб'єктній взаємодії з викладачем вищої школи і спрямованістю на самореалізацію, досягнення успіху на етапах фахової підготовки та подальшого професійного розвитку.

Тандем науковців у складі доцента Кам'янець-Подільського НУ імені Івана Огієнка Романа Білика та здобувача Уманського ДПУ імені Павла Тичини Ольги Домбровської у статті «Компетентнісний підхід у контексті професійної підготовки фахівців працеворонної галузі» розглядає вимоги до обов'язкових інтегральних, загальних і спеціальних компетентностей відповідно до Стандартів вищої освіти, наводить перелік загальних і спеціальних компетенцій, якими може бути розширена освітньо-професійна програма підготовки майбутнього фахівця спеціальності «Професійна освіта (Охорона праці)». Автори розкрили зміст «компетенція» і «компетентність», визначили компетентнісні характеристики рівня засвоєння знань фахівцем працеворонної галузі на різних етапах його підготовки, довели, що підготовка майбутнього фахівця в закладі вищої освіти вимагає оволодіння низкою знань із загально-технічних і спеціальних навчальних дисциплін, які є основою для формування загальних та спеціальних компетентностей. Завдяки досконалому поєднанню отриманих знань та сформованих умінь і навичок, які студенти отримують під час опанування нормативних і вибіркового частин навчального плану, формуються найвищі рівні професійних компетентностей і світогляду кваліфікованого та компетентного фахівця працеворонної галузі.

Доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'ячука Валентина Борова досліджує «Використання мультимедійних презентацій у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку мовлення дітей». Вона обґрунтовує необхідність реформування системи вищої освіти України, вдосконалення її змісту, інформаційно-технологічного забезпечення освітнього процесу, визначає стан готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до використання мультимедійних презентацій з розвитку мовлення дітей, пропонує використовувати мультимедійні презентації з метою формування у студентів інформаційно-комунікативної компетентності. На основі аналізу даних спеціальних досліджень встановлено: ефективному використанню презентацій сприяє дотримання комплексу дидактичних умов, серед яких – раціональне поєднання усного викладання матеріалу з інформацією мультимедійної презентації; забезпечення реалізації функцій презентації у стимулюванні мислення, пам'яті, уваги студентів; інтерактивна її спрямованість; пропорційне співвідношення лекційного часу та часу мультимедійної презентації; сприйняття інформації за допомогою максимального числа аналізаторів; доступність інформації для її сприймання та розуміння; раціональне дозування обсягу інформації, що презентується за допомогою мультимедійної презентації.

НАУКОВИЙ ВІСНИК: ВИПУСК ДВНАДЦЯТИЙ

Специфічну тему «Вивчення особливостей вдосконалення асинхронних двигунів у процесі підготовки майбутніх учителів технологій» розробляють доктор педагогічних наук Микола Курач і старший викладач кафедри теорії та методики трудового навчання і технологій Олександр Ємець. Автори висвітлюють технічні питання, пов'язані з напрямками вдосконалення асинхронного двигуна, розглядають особливості їх модернізації, спрямованої на підвищення енергоефективності, і на цій основі обґрунтовують важливість вивчення майбутніми учителями технологій способів вдосконалення асинхронних двигунів. У цьому контексті, вважають науковці, вивчення напрямів підвищення ефективності електроустановок, зокрема асинхронних двигунів, має важливе значення для формування фахових компетентностей педагогів, пов'язаних зі здатністю аналізувати й оцінювати об'єкти технологічного середовища та вмінням організувати дослідницько-пошукову діяльність школярів у процесі роботи над навчальними проектами.

Кандидат педагогічних наук Марія Олексюк досліджує «Формування дизайнерської культури майбутніх учителів трудового навчання і технологій у процесі роботи над дизайнерськими проектами». Вона аналізує підходи до визначення дизайнерської культури як важливої складової фахової підготовки вчителя трудового навчання та технологій, розкриває особливості формування дизайнерської культури у студентів при роботі над дизайнерськими проектами. Автор вважає, що науково-теоретичні завдання стимулюють студентів до зацікавленого ставлення до дизайнерської науки та методології проектної творчості, самостійності у вирішенні завдань проектної діяльності, у пошуку нових прийомів її здійснення. Науковець висвітлює шляхи реалізації проектної технології з метою формування дизайнерської культури і закріплення знань студентів з комп'ютерної графіки та методики трудового навчання, розвитку їх проектного та технічного мислення; розкрила сутність дизайн-освіти, як навчально-ігрової проєктувальної діяльності, яка передбачає формування пропедевтичної інформативної культури особистості з великим освітньо-виховним потенціалом.

«Методологічні особливості навчання охорони праці засобами інформаційно-комунікаційних технологій у закладах вищої освіти» привернули увагу професора НПУ імені М.П. Драгоманова Володимира Шевченка. Науковець зазначає, що держава розробляє й реалізовує заходи, спрямовані на створення цілісної системи державного управління охороною праці, організовує контроль за виконанням відповідних законодавчих і нормативних актів, координує діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади в цій сфері, ініціює розробку конкретних програм у галузі безпеки та гігієни праці, стежить за їх виконанням. У цьому контексті однією з головних умов зниження виробничого травматизму на підприємствах, в установах та організаціях, зокрема у закладах вищої освіти, є поліпшення технології навчання працівників процесом збереження життя, здоров'я, дотримання правил охорони праці та безпеки праці. Сучасні мультимедійні системи з використанням засобів ІКТ сприяють залученню працівників і студентів ЗВО до процесу навчання з питань охорони праці.

«Професійна готовність майбутнього працівника соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми» стала предметом дослідження аспіранта Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка, науковця кафедри педагогіки та психології нашої академії Андрія Заблоцького. Молодий дослідник обґрунтував актуальність проблеми формування професійної готовності майбутнього працівника соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми, проаналізував різні підходи до визначення суті та структури такої професійної готовності, що виявляється у його здатності здійснювати ефективну професійну діяльність в альтернативних формах опіки над дітьми і є результатом його професійної підготовки до означеного виду діяльності в закладі вищої освіти. У статті визначено види, з'ясовано структуру та схарактеризовано компоненти, критерії і показники професійної готовності майбутнього працівника соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми.

Аспірант Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка, молодий науковець нашої академії Дмитро Клак аналізує «Можливість використання онлайн-сервісу TINKERCAD під час дистанційних занять з електротехніки». Він розкриває загальну характеристику онлайн-сервісу TINKERCAD та історію розвитку програми, описує загальний функціонал платформи в цілому, обґрунтовує перспективи та доцільність використання платформи як засобу ознайомлення здобувачів освіти із 3D середовищем моделювання, описує основні переваги та недоліки при роботі з програмою. Автор дослідження переконує, що представлений сайт ідеально підходить для вивчення базових понять тривимірної графіки у школі, оскільки не потребує значних обчислювальних ресурсів ПК, а можливості сервісу tinkercad.com дають змогу вчителям загальноосвітньої школи організувати гурткову роботу з талановитими учнями, які

прагнуть опанувати тривимірне моделювання.

До проблеми «Соціальна адаптація дошкільників з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього простору» звернулися доцент кафедри педагогіки та психології нашої академії Любов Кравець та її молодша колега, здобувач Дарія Гаврилук. Вони дослідили змістову характеристику готовності до співпраці соціального педагога, практичного психолога, вихователів, батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти, проаналізували дефініцію «соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти», представили авторську програму психолого-педагогічного коучингу і визначили його основний результат – усвідомлення фахівцями закладу дошкільної освіти та батьками важливості соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами як передумови їхньої ефективної інтеграції до інклюзивного закладу дошкільної освіти.

Проблему формування монологічної компетенції, розвитку особистісних мовленнєвих здібностей у дітей дошкільного віку розглядає доцент Рівненського ДГУ Наталія Маліновська у статті «Розвиток монологічного мовлення дітей передшкільного віку засобами моделювання». Науковець висвітлює особливості застосування

моделювання під час роботи з розвитку зв'язного мовлення дошкільнят, виокремлює переваги моделювання як педагогічної технології розвитку зв'язного мовлення дітей, наголошує на ефективності застосування моделювання для активізації їх мовленнєвої діяльності та пропонує методику розвитку монологічного мовлення засобами моделювання, яка включає три послідовних взаємопов'язаних етапи: інформаційно-збагачувальний, мовленнєво-репродуктивний, мовленнєво-креативний. До кожного етапу автор запропонувала систему спеціальних завдань та обґрунтувала, що поетапне застосування моделей зумовлене структурою моделювання як діяльності, яка містить певні складові операції (попередній аналіз, побудова моделі, схеми або сприйняття готової та робота з мовним матеріалом за допомогою схем або моделей. Науковець приходить до висновку, що застосування моделювання повністю відповідає особистісно орієнтованій моделі організації освітнього процесу, яка передбачає врахування індивідуальних особливостей дитини.

Доктор педагогічних наук, професор Валентина Бенера спільно з аспіранткою нашої академії Оксаною Солтис аналізують тему «Принцип природовідповідності як основа інноваційного потенціалу авторської технології М.М.Єфименка з фізичного розвитку дошкільників». Дослідниці розглядають філогенетичний принцип як стрижень загального принципу природовідповідності у фізичному розвитку дошкільників в нормі та з особливими можливостями здоров'я. Вони наголошують, що методичну основу технології Миколи Єфименка складає саме філогенетично-онтогенетична послідовність формування основних рухів як принципово новий підхід до фізичного розвитку дітей дошкільного віку і конкретизують: заняття з фізичної культури за інноваційним підходом мають починатися з горизонтальних і поступово ускладнюватись до вертикальних вихідних положень. Такий еволюційний метод вправлення у фізичному вихованні дошкільників забезпечує реалізацію головних дидактичних принципів: від простого – до складного, від легкого – до важкого, поступовості, послідовності, наслідування. А побудована на цьому методі еволюційна гімнастика має стати не тільки алгоритмом проведення будь-якої форми фізичного виховання дошкільників (від ранкової гімнастики пробудження – до фізкультурного свята), але бути методологічною основою всієї системи планування фізичного розвитку дітей від ясельної до старшої групи. Реалізація принципу природовідповідності зможе забезпечити стимулювання психофізичного розвитку дітей дошкільного віку та їх успішну соціалізацію.

Розділ «За рубежем» включає статтю «Розвиток полікультурної компетентності вчителя-гуманітарія у вищій школі Республіки Польща», підготовлену професором Ва-

лентиною Бенерою й аспірантом нашої академії Віталієм Кашубським. Автори пропонують основні трактування поняття і структури полікультурної компетентності, її впливу на професійний та особистісний розвиток вчителя гуманітарних дисциплін у вищій школі Республіки Польща. Вони вказують, що розвиток полікультурної освіти учителів-філологів обумовлений необхідністю пробудження національної свідомості, відродження національних культур і необхідністю збереження ідентичності кожного представника національно спільноти. А також демонструють, що такий розвиток йде у напрямі поширення культури, ерудованості, індивідуальності фахівця, його готовності до відповіді на виклики суспільства, і наголошують, що в польській педагогічній науці ключові компетенції мають соціально-педагогічну складову у вигляді здатності до самооцінки, вміння вирішувати конфлікти, ефективно співпрацювати з іншими людьми, орієнтуватися й вести полікультурний діалог у сучасному реальному й віртуальному соціальному середовищах. У висновку статті зазначено: культурна толерантність, полікультурний світогляд, моральна відповідальність мають стати одними з основних якостей сучасного викладача гуманітарних дисциплін і бути наскрізною метою виховання учнів як сучасних європейських громадян.

До цього ж розділу належить дослідження науковця НУ «Львівська політехніка», кандидата педагогічних наук Жанни Шевченко «Трансформації становлення і розвитку практичної підготовки соціальних працівників у вищій школі Польщі», яким фактично продовжується «польська» аналітична тематика «Наукового вісника». Дослідниця висвітлює теоретичні й організаційні засади, здійснює комплексний аналіз і пропонує історико-педагогічне вирішення проблеми практичної підготовки спеціалістів соціальної сфери у вищій школі Польщі. В роботі здійснено періодизацію еволюції досліджуваного феномену та розкрито основні періоди розвитку практичної підготовки соціальних працівників у вищій школі сучасної Польщі: для першого періоду (1990–2004 рр.) характерними ознаками були актуалізація та професіоналізація, уніфікація та спеціалізація, диверсифікація та інституціоналізація; другий період (2004–2018 рр.) відзначався інтенсифікацією практичної підготовки через процеси модернізації та стандартизації, інтеграції та інтернаціоналізації. Автор визначила елементи позитивного польського досвіду щодо практичної підготовки соціальних працівників, які уможливають їх доцільне використання у вітчизняній системі освіти в умовах єдиного європейського освітнього простору.

«Науковий вісник» завершується статтею ректора Кременецької гуманітарно-педагогічної академії, професора Афанасія Ломаковича «Вищій освіті у Кременці – 200 років». Очільник нашого закладу вищої освіти аргументовано демонструє, що утвердження вищої освіти на Волині пов'язане з діяльністю навчальних закладів, які формувались у Кременці наприкінці XVIII – на початку XIX століть, зокрема із Волинським ліцеєм, що в 1819 році був реформований із Волинської гімназії в навчальну інституцію з усіма основними ознаками освітньої установи вищого рівня. Тож логічно, що ювілейні урочистості з нагоди 200-річчя становлення вищої освіти у нашому краї відбулися саме у Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка з участю представників науки і освіти України та Польщі. Серцевиною ювілейних заходів стала Міжнародна наукова конференція «Місто Кременець у культурно-освітньому просторі Центрально-Східної Європи», що проходила на трьох наукових платформах: «Волинські Афіни» на тлі епохи» (модератор – професор Валентина Бенера), «Збереження та утвердження наступності культурно-освітніх традицій Кременця» (модератор – професор Генріх Стронський) і «Трансформації культурно-освітніх традицій протягом віків» (модератор – професор Олександр Дем'янчук). Важливим елементом урочистостей стало відкриття галереї «Фундатори та керівники освітніх закладів м. Кременця», що фактично відображає історію становлення та розвитку вищої освіти у нашому краї в персоналіях. Фотогалерею склали портрети фундаторів Волинської гімназії Тадеуша Чацького і Гуго Коллонтая, директорів Волинської гімназії Юзефа Чеха й Алоїза Фелінського, куратора Кременецького ліцею Юліуша Понятовського, директора Кременецького учительського інституту Ульяна Краглюка, ректора Кременецького державного педагогічного інституту Миколи Бригінця, директорів Кременецького педагогічного училища Василя Редька та Генріха Стиранкевича, директорів Кременецького педагогічного коледжу Володимира Стародубця і Василя Яценка та чинного ректора академії, професора Афанасія Ломаковича.

Дванадцятий випуск «Наукового вісника Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка» завершив черговий етап науково-дослідницької роботи і теоретико-аналітичних пошуків науково-педагогічних працівників нашого закладу вищої освіти і став надбанням історії становлення та зміцнення наукового потенціалу професорсько-викладацького складу академії та педагогічних працівників коледжу, свідченням їх плідної творчої співпраці із представниками інших вищих закладів освіти України.

КРЕМЕНЕЦЬКЕ ДУХОВНЕ УЧИЛИЩЕ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ВОЛИНИ

Юлія Кононьук

(Закінчення. Початок у попередньому номері)

У журналах Кременецького духовно-училищного з'їзду, які регулярно публікувалися у «Волинських єпархиальних ведомостях», записано, з якою метою збиралося засідання, хто на ньому був присутнім, що на ньому було ухвалено та затверджено. Документ містить кошторис витрат на утримання училища з єпархиальних сум, де детально розписано, на що використовуються кошти: на канцелярію, на одяг та взуття для учнів, на виплати для прислуги, утримання коней та інше. Кременецьке чоловіче духовне училище отримувало фінансову допомогу аж до Першої світової війни.

Після переїзду училища в Кременець адміністрація прийняла рішення зайнятися найпотрібнішими роботами: ремонтом відведених під училище приміщень, розподілом коштів на найнеобхідніші потреби, тому відкриття гуртожитку, за браком коштів, відклали на майбутнє. Учні, які навчалися на казенні гроші, були розміщені на приватних квартирах з оплатою по 5 руб. 90 коп. асигнаціями на місяць за кожного (1 руб. 65 коп. сріб.). З 1 липня 1839 р. плата була підвищена до 2 руб. 25 коп. сріблом. У 1838 р. на квартирах проживало 127 учнів вищого і 148 учнів нижчого відділення, у тому числі 58 вихованців, які перебували на державному забезпеченні. Квартири були розкидані по місту, що дуже затрудняло інспекторський нагляд, покладений на одну особу, тому серед учителів були обрані помічниками інспектора.

Велика кількість вихованців і проблематичність нагляду за ними потребувала якнайшвидшого обладнання гуртожитку хоча б для тих, хто перебував на державному забезпеченні. Київський митрополит Філарет, який у вересні 1840 р. детально оглядав корпуси училища, доручив керівництву закладу прискорити відкриття гуртожитку («бурси»). Літом 1839 р. в підвальному приміщенні були облаштовані кухня, їдальня, а поза ними – лазня й туалети. Складність відкриття «бурси» полягала в нестачі коштів. Хоча був повний привід для клопотання про збільшення асигнування по цій статті, правління семінарії вимагало ґрунтовного кошторису витрат при облаштуванні, відкритті й подальшому утриманні «бурси», щоб згодом на основі цього розрахунку порушити клопотання перед духовно-навчальним керівництвом при синоді про збільшення коштів на утримання училищного корпусу з дати відкриття в ньому гуртожитку.

Керівництво училища ретельно підготувалося до відкриття гуртожитку, скуповуючи всі необхідні матеріали для його облаштування. За розпорядженням правління семінарії від 24 жовтня 1840 р., в лазареті Охотського полку було придбано 60 дерев'яних ліжок і кілька столів. У липні 1843 інспектор Волинської духовної семінарії Василь Рязанов ревізував Кременецьке училище. У доповідній записці він відзначив старання наглядача училища Павла Виницького. Представлений наглядачем кошторис витрат згодом був затверджений синодом, і духовно-навчальне управління асигнувало необхідну суму. 20 жовтня 1843 р. в училище прийшло розпорядження правління семінарії укласти контракт на поставку продовольчих продуктів. У середині січня 1844 р. було відкрито гуртожиток для казеннокоштных учнів. Бурсаки переїхали з квартири у гуртожиток 15 січня, а «напіббурсаки» – 1 квітня. У цьому році в гуртожитку розмістили 76 повних вихованців, які утримувались на казенні кошти, і 28 половинних – разом 104 бурсаки.

З часу відкриття гуртожитку Кременецьке духовне училище стало нарешті закладом, приведеним у відносно належний порядок як у навчально-виховному, так і частково в економічному відношенні. За постановою з'їзду духовенства з 1 січня 1895 р. в Кременецькому духовному училищі запровадили стипендію пам'яті імператора Олександра III для утримання одного вихованця-відмінника з дітей бідних священників Кременецького духовного округу.

Для накопичення капіталу було запропоновано впровадити двох років вносити по 3 рублі від благодійників і просити єпархиального архієрея виклопотати через обер-прокурора синоду дозвіл на присвячення стипендії імені Олександра III. На початку січня 1895 р. священник Іларіон Гувовський надіслав 70 рублів на «імператорську» стипендію і попросив архієпископа Модеста видати розпорядження, щоб з січня 1895 р. адміністрація училища прийняла на цю стипендію одного вихованця.

Адміністрація училища підготувала від імені архієпископа клопотання до обер-прокурора синоду з проханням затвердити стипендію «Пам'яті імператора Олександра III, царя-миролюбця», та синод його відхилив, тому що «іменна стипендія може бути затверджена тільки з умовою забезпечення її з готівкового капіталу». Оскільки такого капіталу в Кременецькому училищі не було, архієпископ розпорядився перевести з запасного капіталу правління училища, в якому на той час знаходилось більше 10 000 руб., у недоторканий фонд 2000 рублів, які необхідно було поповнити збором по 3 руб з кожного священика протягом 1895 і 1896 років з умовою, щоб з недоторканого капіталу була затверджена стипендія. 1897 р. з'їзд духовенства Кременецького духовно-училищного округу постановив: оскільки на стипендію імені Олександра III вже є 2258 рублів, то на поповнення цієї суми до 2600 руб. призначити збір від кожного священика по 1 р. 25 копійок і просити архієрея поклопотатися перед обер-прокурором синоду про запит на дозвіл відкриття стипендії імені Олександра III. Архієпископ наклав резолюцію: «Виконати». Незабаром вийшов указ імператора з дозволу затвердити в Кременецькому

духовному училищі стипендію на честь Олександра III.

На початку перебування в Кременці колектив училища мав такий склад: доглядач училища – випускник Київської духовної академії Павло Максимович Виницький, він же перший викладач вищого відділення; інспектор і другий учитель вищого відділення – випускник Київської академії Павло Іванович Гвоздиківський; третій викладач – випускник Волинської духовної семінарії, губернський секретар Федір Петровський; четвертий учитель – випускник Волинської духовної семінарії, чиновник 12 класу Лук'ян Семенович Олександрович. У парафіяльному училищі були вчитель другого класу Василь Германовський і вчитель першого класу Матвій Вержиковський, обидва – вихованці Волинської духовної семінарії.

У 1854 р. відбулася реформа, в результаті якої парафіяльне училище було включене до складу повітового, утворивши в ньому нижче відділення; а колишнє нижнє відділення повітового училища перейменували в середнє, а вище залишилося під тою самою назвою. Таким чином, Кременецьке повітове училище перетворилося з двокласного в трикласне, із дворічним курсом у кожному класі. За новим штатом в училищі було 5 викладачів, у тому числі доглядач та інспектор училища. Між ними дотримувалося старшинство, від якого залежало викладання певної групи предметів.

Через велику кількість вихованців училища і потребу посилення нагляду за учнями була затверджена посада наглядача з числа випускників Волинської духовної семінарії. Спочатку в училищі було двоє наглядачів, а з 1877/1878 на-

чального року – четверо; у їхні обов'язки входило репетиторство з учнями під час вечірніх занять. Через рік після реформи 1872р. при училищі було відкрито підготовчий клас із платною для вчителя в сумі 500 рублів.

Першим учителем підготовчого класу став випускник семінарії М. І. Верхововський, який працював протягом 1873–1881 років, а згодом – випускник семінарії семінарист К. Селецький.

За реформою 1872 р., у разі великої кількості учнів училище могло відкривати паралельні класи. Оскільки в деяких класах число учнів перевищувало визначену Статутом норму (більше 40), то з початку 1874/1875 навчального року духовенство дало згоду відкрити й утримувати за власні кошти паралельні класи, але згодом їх ліквідували.

З початку 80-х років XIX ст. колектив училища почав оновлюватися молодими викладачами з академічної освітою. Станом на початок XX ст. викладацький склад мав такий вигляд: доглядач училища Іуліан Павлович Оснецький, випускник Петербурзької духовної академії 1884р.; помічник доглядача – випускник Київської духовної семінарії Семен Іванович Борновський; учитель російської і церковнослов'янської мов, 33-річний Іван Флорович Козицький; учитель латинської мови та паралельно наглядач за учнями Іуліан Іванович Ключковський; учитель грецької мови Никанор Климентович Яцковський; учитель географії, арифметики та природознавства, випускник Петербурзької духовної академії Павло Матвійович Чистосердов; учитель підготовчого класу та наглядач за вихованцями, – 36-річний випускник Волинської семінарії Олександр Іванович Ключковський; учитель церковного співу та наглядач за вихованцями, 42-річний Степан Петрович Червінський; наглядач за вихованцями Афанасій Андрійович Терлецький, який викладав у першому класі російську мову; вчитель креслення та чистописання, випускник Волинської духовної семінарії Андрій Матвійович Лукашевич. Призначення на викладацькі посади молодих людей із вищою освітою позитивно позначилося на навчально-виховному процесі та розвитку мислення учнів.

Учні училища вивчали катехизис, грецьку, латинську й російську мови, географію, арифметику, чистописання, нотний спів, коротку священну історію, церковний устав, російську історію та деякі інші предмети. Під час реформи 1854 р. запровадили нові предмети: пояснення вчень апостолів та Євангелія, читання про свята та давню і нову російську історію. У 1857 р. в середньому відділенні ввели географію як науку, що передувала вивченню звичайної історії; у вищому відділенні викладання її відмінили, а натомість запровадили один урок історії.

Через морози та погане опалення часто заняття скорочувалися або взагалі не проводилися. У зимову пору всі учні

сиділи на заняттях у пальтах і кожухах. Передобідні заняття починалися о 8 годині ранку, а закінчувалися о 12 годині: два уроки по 2 години кожен. Післяобідні заняття розпочинались о 2 годині пополудні і завершувалися о 4 годині.

У 1867 р. відбулися зміни в розподілі навчального часу. До того були 2 уроки до обіду і 1 урок після обіду. За клопотанням колишнього єпископа Агатангела з дозволу синоду післяобідній урок з'єднали з ранковими за допомогою скорочення тривалості кожного з 3-х уроків з 2 до 1,5 годин. Тепер усі уроки проходили до обіду, з 8 годин ранку до 1 години пополудні. Між 2 і 3 уроками була півгодинна перерва.

До приходу вчителя старшим у класі був черговий. Особливі привілеї мав так званий цензор – учень із різкою. Перевірка знань учнів проводилася за допомогою аудиторів, які вибиралися з найкращих учнів. До приходу наставника аудиторі перевіряли домашні завдання і глибину знань, записуючи результати в так званих «рапортах» чи «нотатках». Вчителі традиційно розпочинали урок з перевірки рапортів. Тих, хто по якійсь причині не був готовий до уроку і мав у «рапорті» незадовільну оцінку, карали побиттям різкою. Доволі рідко урок проходив без подібних покарань. Після перегляду рапортів наставник опитував аудиторів.

Знання полягало в зазубрюванні заданого напам'ять, хоча деякі учителі вимагали від учнів осмисленої передачі домашнього завдання, окремі не вимагали від вихованців зазубрювання, а задовольнялися вільною осмисленою передачею учнем матеріалу уроку.

У 1867 р. перестали призначати аудиторів, які до приходу в клас наставника екзамінували своїх товаришів і за власним розсудом ставили їм оцінки в списки-рапорти. Шкода від існування аудиторства була і для аудиторів, і для учнів: перші звали до поборів, зверхності і насилля, а в других вироблялися навика до лестощів, хитрощів, догідливості.

Частина випускників училища вдосконалювала отримані знання в інших навчальних закладах. З метою русифікації місцевого духовенства за указом імператора від 14 лютого 1842 р. Волинська єпархія повинна була через кожних 6 років висилати двох найкращих вихованців, котрі закінчили повітове училище в Петербурзьку духовну семінарію для продовження і закінчення в ній курсу, після чого вони могли повертатися на батьківщину. На проїзд в обидві сторони видавалося прогони на двох коней та 30 коп. харчових на добу кожному, враховуючи, що вони повинні були їхати зі швидкістю 50 верст на день. На основі згаданого указу в 1859 р. в Петербург були відправлені син священника с. Несолонь Новоград-Волинського повіту Митрофан Добржанський і син священника с. Пашківці Старокостянтинівського повіту Матвій Керш.

Строками складання іспитів та переекзаменуванням учнів займалося правління Кременецького духовно-училищного округу. У 1908 р. переекзаменування учнів підготовчого класу було призначено на 23 серпня, учнів першого класу – на 21–22 серпня, учнів другого й третього класів – на 19–20 серпня, а учнів четвертого класу – на 18 серпня.

За результатами навчання складалися розрядні списки учнів кожного класу. За списками 1907/1908 навчального року найкращого учня підготовчого класу нагородили книгою, 6 учнів відправили на переекзаменування з російської мови та арифметики, а більшість учнів четвертого класу перевели в перший клас Волинської духовної семінарії.

Отож, православна духовна освіта грала досить важливу роль у соціумі Російської імперії XIX – початку XX ст., оскільки готувала кадри, покликані забезпечувати стабільність існуючих порядків і слугувати ідеологічною опорою російського самодержавства. Одну з вагомих ланок цієї сфери становили чоловічі духовні училища.

На Волині на початку XX ст. функціонували чотири заклади цього типу. Кременецьке чоловіче духовне училище було продовженням закладу, заснованого восени 1817 р. в місті Острозі під назвою «Острозьке духовне повітове та парафіяльне училище». У 1821 р. внаслідок знищення пожежею в Острозі Преображенського монастиря, де знаходився цей заклад, його перемістили в споруди, орендовані у князя Яблоновського, а 1825 р. – в містечко Аннополь. 1838 р. училище перебралося до Кременця і розмістилося у вцілілому до наших днів корпусі колишнього василіанського монастиря, як частини комплексу споруд знаменитого Волинського ліцею.

Під час перебування училища в Кременці тут проходили важливі зміни, зумовлені соціально-політичними перетвореннями в імперії та метаморфозами перед- і післяреформеного суспільства, що позначилося на навчально-виховному процесі: в останній чверті XIX ст. почали звертати увагу на розвиток мислення, цінувати у вихованцях особистість, привчати їх осмислювати навчальний матеріал. 1867 р. ліквідували аудиторство, як ганебний пережиток середньовічних уявлень про дидактичний процес. Та робота училища часто гальмувалася бюрократичною рутинною.

Викладачами училища працювали випускники духовних закладів освіти. Дехто з них закінчував усього лише розташовану в Кременці Волинську духовну семінарію. Частина випускників удосконалювала отримані під час навчання знання в православних духовних семінаріях, у тому числі в Петербурзі, що зумовлювалося прагненням царизму в умовах активізації польського національно-визвольного руху русифікувати Правобережну Україну, анексовану російською імперією під час поділів Речі Посполитої.

БЕЗСМЕРТЯ НАЦІЇ – У РІДНІЙ МОВІ

(бібліографічний огляд)

День української писемності стартував 9 листопада 1997 року і щорічно відзначається в нашій країні. Цього ж дня православна церква вшановує пам'ять святого преподобного Нестора-літописця. Найвизначнішою працею Нестора Літописця є «Повість временних літ» – перша в Київській Русі писемна пам'ятка, де історія держави показана на широкому тлі світових подій. Нестор довів розповідь з літописних зведень кінця XI століття до 1113 року. Тому преподобного Нестора Літописця можна по праву вважати батьком не лише вітчизняної словесності, а й історії. Несторів літопис за Іпатським списком, який, на відміну від Лаврентійського списку, має виразне українське походження, є у фонді нашої бібліотеки. У цьому виданні читач має змогу одночасно одержати оригінальний текст Іпатського списку і переклад сучасною мовою. Тут вперше зроблено спробу відтворити епічні оповідання літопису як віршованій українській епос періоду Київської Русі та завдяки сумлінному упоряднику і перекладачеві Василю Яременкові дійти до витоків нашої української історії, до першооснов нашої державності, народності.

Разом з розвитком писемного слова український народ став великою нацією, здатною вирішувати питання будь-якої складності й ваги. Про роль мови в національному самоусвідомленні, розмірковують доценти Дрогобицького ДПУ В.Іванишин та Я.Радевич-Винницький у своїй книзі «Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні». Пропонована праця в лаконічній формі тез широко висвітлює мовознавчу проблематику, пов'язану із суттю, роллю та функціонуванням мови у суспільстві, розкриває механізм денационалізації народу на мовному ґрунті, подає науковий матеріал, необхідний кожному громадянину для вироблення мовознавчого світогляду, належного ставлення до рідної та інших мов.

За науковими розвідками лінгвістів, мова української народності почала формуватися ще у VI-X столітті. Процес унормування загальнонародної української мови вчені відносять до XIII-XIV століття. У різні періоди літературна мова української народності поєднувала в собі елементи давньоруської писемної мови (X-XIII ст.), українсько-білоруської (XIV-XV ст.), слов'яноукраїнської, староукраїнської («простої мови») та церковнослов'янської (XIV-XVII ст.). Інтенсивне формування нової української мови дослідники відносять до другої половини XVIII-XIX століть. Зачинателем сучасної української літературної мови вважається І. П. Котляревський, а основоположником — Т. Г. Шевченко. Пізнання джерел, суті, наслідків цих процесів допомагає зрозуміти пропонований навчальний посібник О.Крижанівської «Історія української мови: Історична фонетика. Історична граматики», де на основі синтезу дослідницьких надбань різноманітних мовознавчих дисциплін розкрито природний процес фор-

мування українського народу і його сучасної мови, вплив позамовних чинників, простежено становлення та еволюцію мови. Прислухайтеся фахівцям з історії, народознавства, дослідникам української культури.

Цікавим доповненням до вищезгаданого дослідження стане видання І.Вихованець «Таїна слова». Про таїну рідного слова, про мовну скарбницю народу, зібрану в словниках, про

те, як народжується слово, про історію слів, про наші імена й прізвища, назви міст, про взаємозв'язки української мови з іншими мовами розповідає ця книжка. Читачам буде цікаво дізнатися, як, коли і в якій країні з'явилися деякі слова, чому і як вони прижились у нас.

Мова – живий організм, що розвивається за своїми законами, а тому треба у чистоті берегти цей нетлінний скарб. Необхідно згадати діячів української мовної культури, які зробили неоціненний вклад в справу збереження краси й оригінальності рідної мови. Напевно, найбільш відоме читацькому загалу ім'я – Б. Д. Антоненка-Давидовича (1899 – 1984) – відомого українського письменника, мовознавця, чий праці актуальні і досі своїми глибоко осмисленими порадами у справі розвитку і збагачення української мови і який протягом тривалого часу виступав у пресі з популярними бесідами про культуру і чистоту мови. Про все це йдеться у книзі Б. Антоненка-Давидовича «Як ми говоримо». Цей мовний посібник адресується тим, хто боє про культуру мови й прагне запобігти помилковому слововживанню, перебороти лексичну розбіжність у визначенні однакових понять, уникнути невлавливих українській мові зворотів і висловів. У по-

шуках найкращого мовного еквівалента автор звертається до прикладів із класичної літератури, фольклору й живого народного мовлення. Видання містить роздуми автора про багатющу скарбницю мовної спадщини українського народу.

Ім'я доктора філологічних наук, професора Волинського державного університету Людмили Бублейник (1934 – 2013) представлено в нашій бібліотеці двома видавничими новинками. До збірника «Вибрані праці» (упорядники й автори передмови С. П. Муляр, Л. К. Оляндер) увійшли статті, присвячені мовній проблематиці, зокрема семантичним відносинам за ознакою внутрішньої форми в лексиці східнослов'янських мов, лексико-стилістичним відповідностям польської та української мов та перекладам близькосторідних мов. А в монографії Л. Бублейник «Світ слова української поезії» розглянуто деякі з найважливіших стільових параметрів мови української поезії кінця XIX – початку XX століть, особливості ідіостилу Лесі Українки, функціональне навантаження антропонімів та колоризмів, засобів створення контрасту, роль і місце порівнянь у системі тропів; у мовотворчості Є. Маланюка увагу зосереджено на характері образних конотацій в ономастичній лексиці, охарактеризовано структуру та семантику «речовинних» метафор, метафоричні складники концепту вітер, лексичні засоби створення мовної експресії та функції звукообразів; проаналізовано Слово як об'єкт художнього зображення у Ліни Костенко, поетику контрасту в її ліриці та мовностилістичні особливості роману «Берестечко». Видання адресовані фахівцям у галузі лінгвістики, аспірантам, студентам і всім, хто цікавиться проблематикою художнього мовлення.

Для тих, хто хоче оволодіти нормами сучасної української літературної мови і для кого мова є засобом реалізації знань, рекомендуємо навчальний посібник за редакцією Н. Д. Бабич «Культура фахового мовлення», де подано зразки сучасних загальнонавчаних і спеціальних документів з описом вимог до їх оформлення та зауваження щодо типових мовленнєвих помилок, які трапляються у практичному справоведенні; висвітлено загальномовні питання про комунікативні ознаки доброго мовлення, складні випадки слововживання і словозміни, етичне й естетичне в мові, а також відомості з історії мови та проблем її сучасного функціонування, поняття про функціональні стилі тощо. Посібник допоможе студентам, викладачам вищих та середніх спеціальних закладів освіти, учителям загальноосвітніх шкіл, діловим людям – усім, хто користується українською мовою.

Рідною мовою необхідно розмовляти завжди правильно і красиво, писати грамотно і завжди пам'ятати, що вона – неоціненне духовне багатство, яке передається від покоління до покоління, об'єднує минуле і прийдешнє, несе в собі народну мудрість, славу і культуру України.

НА ДОПОМОГУ ПСИХОЛОГУ

(бібліографічний огляд фахових періодичних видань із психології)

У 1992 році Всесвітня Федерація психічного здоров'я запропонувала міжнародній громадськості щорічно відзначати Всесвітній День психічного здоров'я 10 жовтня. Відтоді цей день відзначають і в Україні. Його метою є скорочення поширення депресивних розладів, шизофренії, хвороби Альцгеймера, наркотичної залежності, епілепсії та розумової відсталості. Зростанню захворюваності сприяють інформаційні переваги, політичні й економічні катаклізми в країні.

Психічне здоров'я має першочергове значення для особистого благополуччя, підтримки здорових сімейних відносин і здатності кожної окремої людини зробити внесок у життя суспільства. Фізичне здоров'я неможливе без психічного. У збереженні та зміцненні психічного здоров'я важливе значення має дотримання принципів здорового способу життя, насамперед психогігієни – комплексу заходів із дотриманням культури міжособистісних стосунків, уміння керувати своїми емоціями, чергування праці та відпочинку, створення сприятливого психологічного клімату у колективі, сім'ї а також систематично займатись фізичною культурою, раціонально харчуватися, дотримуватись режиму дня, достатньо спати, позитивно мислити, бути оптимістичним, доброзичливим. Завдання кожної сучасної людини – зберігати свою душевну рівновагу, бути готовою до стресових ситуацій, і за необхідності звертатися за допомогою, а не пускати на самоплив симптоми переваги, депресії, емоційної нестійкості.

Пропонуємо вашій увазі огляд фахових газет і журналів із психології, покликаних допомогти у питаннях збереження психологічного здоров'я як практикуючим психологам, так і студентам, що тільки здобувають знання у цій галузі. Всі ці періодичні видання передплачувалися і зберігаються у відділі періодики бібліотеки КОГПА ім. Тараса Шевченка.

«Психологія і суспільство» (гол. ред. А. Фурман) – український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, лауреат Загальнонаціональної громадської акції «Флагман освіти і науки України». Заснований у 2000 році. Видається Тернопільським національним економічним університетом за сприяння Інституту соціальної та політичної психології НАПН України та Київського національного

університету імені Тараса Шевченка. Журнал є надійним помічником практичних психологів і соціальних педагогів у їх повсякденній роботі, трибуною для науковців, які працюють в цій галузі і пропагують інноваційні методики психологічної науки.

«Педагогіка і психологія» – науково-теоретичний та інформаційний вісник Національної академії педагогічних наук України. Входить до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. ґрунтовно висвітлює питання теорії, методики, історії педагогіки й психології, актуальні проблеми діяльності загально-освітньої, професійно-технічної та вищої школи, експериментальної і дослідницької роботи в навчальних закладах.

Науково-практичний та освітньо-методичний журнал «Практична психологія та соціальна робота» (гол. ред. О.В. Губенко) є першим періодичним психологічним журналом в Україні. Заснований у 1997 році НАПН України та Інститутом психології ім. Григорія Костюка. Видання розраховане на психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів й освітан України. До складу редакційної ради та редколегії входять провідні вчені України. Зміст журналу подається в таких категоріях: «Теорія та методологія», «До картотеки практичного психолога та соціального працівника», «Психологія екстремальних ситуацій», «Політична психологія».

«Практичний психолог: дитячий садок» (гол. ред. Т. Л. Гурковська) – щомісячний спеціалізований журнал. Виходить із серпня 2012 року. Видається за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України та Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Включений до Переліку фахових періодичних видань, рекомендованих для використання в практичній діяльності працівників психологічної служби системи освіти. Це видання допомагає підвищити професійну майстерність практичного психолога, організувати заходи для психологічної просвіти батьків і педагогів, а також отримати інструменти в роботі з дітьми з порушеннями фізичного та психічного розвитку, методичні поради з діагностичної, корекційної та розвивальної роботи. У кожному номері чи-

тача чекають консультації фахівців-дефектологів, логопедів, неврологів, педіатрів, реабілітологів, юристів, економістів та соціальних педагогів, а також відповіді на запитання, професійні конкурси та інша цікава інформація.

«Практичний психолог: школа» (гол. ред. Т. Л. Гурковська) – щомісячний спеціалізований журнал для шкільного психолога із Переліку фахових періодичних видань, рекомендованих для використання в практичній діяльності працівників психологічної служби системи освіти. В кожному номері: поради експертів та розв'язання робочих ситуацій, готові анкети, інформаційні стенди, діагностичні матеріали.

Головне завдання наукового журналу «Вопросы психологии» (гол. ред. А.Г. Асмолов) – знайомити читачів з останніми досягненнями психологічної науки в країні і за кордоном. В основних публікаціях представлені сучасні дослідження, що проводяться в різних областях психологічної науки, обговорюються різні теоретичні і практичні проблеми, психологічні методи вирішення практичних завдань, що сприяють широкому впровадженню психологічних знань у життя. Тут публікуються теоретичні, експериментальні, науково-практичні матеріали із психології. Велика частина статей орієнтована на вирішення проблем навчання і виховання підрастаючого покоління – від дошкільного до студентського віку.

Всеукраїнська газета для психологів, учителів і соціальних педагогів «Психолог» виходить за сприяння Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України. Газета – своєрідна всеукраїнська творча лабораторія. Тут публікуються різноманітні методики, способи та форми діагностування проблем у дітей різного віку. На сторінках видання психологи України діляться своїми думками та робочими набутками, обговорюють популярні проблемні теми та спільно шукають шляхи їх подолання, можна знайти методичні рекомендації для вчителів, завдання для учнів або питання для обговорення. Матеріали, що публікуються у виданні, – практичного спрямування, тому стануть у пригоді також працівникам громадських організацій, студентам педагогічних навчальних закладів, фахівцям соціальної роботи та всім, хто працює в інтересах дитини.

Літературно-мистецька сторінка

ПРОЗРИННЯ НА ВІДСТАНІ МЕТРА...

Павло СТАРУХ

МОСТИ

Хтось руйнує, хтось зводить мости
І єднає розкидані долі,
І відходить вже в інші світи,
Щось залишивши, йде поволі.
Сполучає оті береги,
Щоб минуло з майбутнім з'єднати.
Хтось на тій стороні дорогий,
Чийсь на «іншому березі» тато...
Хтось для того приборкує сталь,
Аби та прогинала плечі.
Міст не всіх об'єднає, жаль,
Що буває життя перечить.
Так трапляється: душі опори
Не витримують важкості днів.
Ми чекаємо довго в заторах –
Поміж душами мало мостів.

Згадай про мене
в безмірі ночей,
В куточку дня
згадай про мене тихо.
Згадай про мене
в натовпі людей,
Задовольни
оцю маленьку примху.
Коли здригнеться
пам'яті струна,
Згадай мій дотик –
з трепетом до тебе.
Нехай не втопить
спогад глибина,
Нехай цей спогад
доторкнеться неба.

ВЕЛИКІ СЕРЦЯ

Помічали, в маленьких діток
Є напрочуд великі серця?
Там ще підлість не ставила міток,
Лиш рум'янець торкнувся лица.
Помічали, в отої малечі
Скільки в серці живе доброти?
Хто ж би цьому, скажіть, перечить,
Бо в дорослих все рідше знайти?
В цих дітей – ще молочні зуби,
Не за віком думки бринять,
Вони іграшки часто гублять,
А дорослі собі кричать.
Стільки місця в серцях дитячих –
Помістили вони б усіх.
І здається, що кожне наче
Переповнене справжніх вітх.
Я би заздрив отим діткам –
В їх серцях – переважно щирість.
І тому так важливо нам
Проганяти від серця сирість.

Яке ж сумне мистецтво відмовляти...
Та треба вміти говорити «ні».
Чужих бажань ставати справжнім катом
Доводиться, буває, в метушні.
Яке ж сумне та інколи потрібне
Це вміння відсікати без жалю...
Воно, мабуть, до вироку подібне,
Тому його так сильно не люблю.

АРХІТЕКТОР

Павук свою цінує павучиху
І кажуть мухи: «Добрий сім'янин!».
Він повертається додому зовсім тихо –
Мереживом із плетених стежин.
Він архітектор, майстер висоти
І фахівець дорожньої розв'язки.
Його неважно будь-коли знайти,
Буває, правда, потрапляв до пастки.
О, скільки в нього зведених творинь!
Його портфоліо – прямисінько на стелі.
Робив проекти – забував про лінх,
Та тільки креслень не носив в портфелі.
Його шанують інші павуки
І дивляться захоплено роботу.
Та цим колегам досі невтямки,
Що він працює навіть по суботах.
Бо в нього діти – троє павучат.
Для них працює архітектор-тато.
Набрив замовлень довжелезний ряд,
Аби ще встигнув – підтискають дати.

Ви знали, генії бувають божевільні.
Талант і розум дружать несповна.
І що між ними є насправді спільне?
Яка напрочуд різна глибина...
Ви знали, генії так часто диваки,
Та з них кепкують без кінця і краю:
Звичайні речі роблять навпаки –
І тим ці генії вражають.
В них перевернута свідомість, вочевидь,
І зовсім інше розуміння світу.
В них є можливість карбувати мить
І ще незнане досі зрозуміти.
Вони, як решта, й не такі, як всі.
Їх виділяють у визнанні кроки.
Під ними ґрунт зігнувся і просів,
Дорогу прокладаючи широко.

Їх витвір часом – начебто дурне.
І тільки з часом скажуть: «Геніально!».
Хай кожен геній вічність пригорне,
Нехай талант опиниться безкрайнім.

ЗА ПОКЛИКОМ СЕРЦЯ

Які тривожні часто будні в медсестри:
Буває, рідних заміняють хворі.
Ім Бог терпіння шле усім згори –
У тих маленьких ампулах прозорих.
Напевно, очі – це дзеркала болю,
Бо відбивають пацієнтів сум.
У медсестер важкі насправді ролі,
Хоч їх ховає лікарняний шум.
В оцих серцях без вихідних – турбота
І підбдьорення до виписки завжди.
Різкі у коридорах повороти.
Їх блискавично змішують сліди.
В них незліченні кроки допомоги
І геть мізерні суми в гаманці.
Та їх веде покликання з порогу
І шприц надією підтримує в руці.
Це світлі люди в темному кутку.
Словесну теж ті накладуть пов'язку.
В них відданість – у кожному витку
І посмішка з'являється з-під маски.

50/50

Ми сміємося з кимось від пуза.
З кимось звершення всі до снаги.
Нас об'єднують спільні друзі
Та ще більше – якраз вороги.
Світло й темрява ходять разом,
І так само – щастя й біда.
Після повені брудом одразу
Набирається чиста вода.
Зло добру заступає на зміну
Та чергується раз через раз.
І грибок покривається стіни,
Коли впертий торкається час.
Так війна ще чергується з миром.
Там де вирви – вже сходять трава.
І старі самотня квартира,
Хоч вона ще насправді нова.
Балансує усе на світі.
Не завжди це помітно нам.
Навіть холод буває зігрітим,
Бо лягає на плечі вітрам.

Треба прагнути бути вищим,
Хоча йдеться якраз не про зріст.
Бо коли ж нам зростати, коли ще
І в собі знаходити хист?
Треба вгору тягнутись щосили,
Через труднощі йти до вершин.
Пам'ятати про внутрішні крила.
Ти у світі такий один.
Не боятися слова «впасти»,
Скільки злетів в житті і падінь?
Бо і справді – життя смугасте,
Оминати цю смугу – лінх.
І приземлені – часом високі.
Возвеличені – часто низькі.
Може, й гордо літають сороки,
Хоч вредноччо-злодійські такі.

МАКИ

(В пам'ять про тих, хто пішов тоді,
і тих, хто не повернувся зараз...)
Ось там, у полі, зажурились маки.
Ось там, у полі, де точився бій.
Тоді сміливці кинулись в атаку –
Життя зі смертю йшло у буревій.
Поопускали голови там маки,
Віддавши шану в пам'ять про синів.
На цьому полі і ніхто не плакав,
Хіба ночами вітер скавулів.
Із вітром маки кланялись землі,
На неї падали від пострілів герої.
Підносив мужність ангел на крилі...
Вони не ті, щоб здатися без бою.
Не сплять там маки втомлені в полях,
Хоч цілий день їм дошкуляла спека.
У маках тих, неначе в матерях, –
Той тихий спокій схований далеко.
І знають маки ті страшні часи,
Вони говорять часто між собою.
В них краплі сліз зі свіжою роси –
За тих синів, що не здались без бою...

У ВОЛОССІ МАМИ

Колись в дитинстві у волосся мами
Казки вплітались нишком, крадькома,
І хвилювання зараз вплетені так само –
Потрохи посивіла недарма.
Колись в дитинстві у волосся часто
Губився спокій і минала ніч.
Волосся в мами – збурено-хвилясте,
Не дістає ні крапельки до пліч.
У цім волоссі добре засинати.
Живе у ньому м'якість, і любов,
І розпачу впліталось багато,
Коли додому вчасно не прийшов.
І пахне мудрістю та інколи борщем
Оте волосся, кольору каштана.
І копирсався день у нім за днем,
Волосся прокидалось рано.
Нехай фарбує молодий каштан, –
Весна свої відкрила перукарні,
Нехай сивіє тільки лиш туман
І не тривожить це волосся марно.

Я БАЧИВ РОЗКІШ, ЗІТКАНУ В ТОБІ

Я бачив розкіш, зіткану в тобі,
Слова і голос, зібрані в намисто.
І навіть ночі, темні і рябі,
Твій погляд просвітляв би чистий.
Я бачив велич в крихітних плечах
І неземне піднесення у кроці,
Таку прекрасну бурю на вустах,
Що утворилась вихором емоцій.
Я бачив силу в прихистку дрібниць,
Таку граційність у звичайних рухах,
Що день схилився навіть долілиць,
Перед тобою знявши капелюха.
Я бачив тільки з натовпу тебе,
Ти ніби та мелодія у тиші,
Таке безхмарне небо голубе,
Що світлом затінок розпише.
Я бачив розкіш, відблиски на ній,
Здалось тьмянішим сяйво всього літа.
Я бачив образ, світлий образ твій,
Який мене підштовхував прозріти...

ЗДАЄТЬСЯ, Я ТОБОЮ ЗАНЕДУЖАВ...

Здається, я тобою занедужав
(Я іншою уже перехворів!).
Тоді у грудях гуркотало дуже,
Минуло торочилося з бинтів.
Здається, я тобою занедужав,
Чоло гаряче мовчки я схилив.
Ти віддалялась – очі я примружив
І твого голосу холодного надпив.
Здається, я тобою занедужав...
Щоб не боліло – спогад прикладу.
Ставало легше, ти зверталась: «Друже...»,
Та вірус цей не стишував ходу.
Здається, я тобою занедужав
І марив нами, травлячи думки.
Ти переносиш легко цю байдужість,
Та де ж ти підхопила – невтямки.
Здається, я тобою занедужав...
І крапельниця часу вже стіка...
Я навіть біг би босим по калюжах,
Якщо твоя видніється рука...

Є люди такі, мов ранки:
В них легкість якась живе,
І летіє душа з філіжанки,
В них щось закипає нове.
Ці люди бадьорі і досить швидкі –
Це кава їх робить прудкими.
Я навіть не знаю, напевно, такі
Підтоплюють швидкістю зими.
Вони поспішають практично завжди,
Насичені дні наступають на п'яти.
Скликав би усіх їх до себе, сюди,
Щоб ранки такі зустрічати.

ПАРКАНИ

В нас будують високі паркани,
Але люди у вчинках – низькі.
Висота – аж ніяк не погано
(Ще б думки їм високі такі).
За парканом буває не видно
(А найгірше – і зблизька) людей.
І стають ці паркани огидними,
Доброті не відкривши дверей.
Височіють ці ковані брами,
А до серця немає воріт.
І не вартий метал ані грама,
Бо пиha не промовить: «Привіт!»
Ех! Паркани, паркани, паркани...
Через них вже не бачать себе.
Може, станеться пізно чи рано,
Що сумління паркан пошкребе?

ПОМСТА

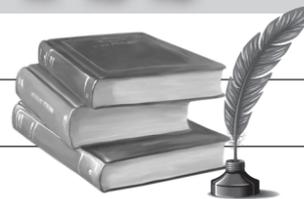
Захищалась від нас планета
І кричала та, як могла.
Полонили її в тенетах,
Завдавали на спину зла.
В океанах сміття і слюзи –
Це планета оплакує риб.
Ми не чули її погрози –
Ми відчували, що таке грип...
Задихалась планета від диму,
Бо труїли заводи її.
І помстилася – знають в Римі,
Ледь не в кожній, на жаль, сім'ї.
Вилували на Землю відходи,
А планета терпіла, плала.
«Хай потерпить, усе їй підходить!».
Не стерпіла – на нас пролила...

НА ВІДСТАНІ МЕТРА

Всі свої і немає чужих –
Лихо нас відрізнять не буде.
Нам молитися треба за тих,
Хто з хворобою бореться, люди!
Перед смертю кордони впадуть
І безсилою стане вакцина,
Якщо в ліках загубиться суть –
Той неписаний паспорт людини.
Ми на відстані метра – якраз,
Щоб почути це дихання світу.
Ми єдині, ніхто серед нас
На байдужість не має хворіти.

Літературно-мистецька сторінка

ЖИТИ ТІЛЬКИ ТОБОЮ...

Роман Левандовський

THE FLAME

Тихий шепіт... Вогонь
У обіймах палких
Ізсередины рветься назовні.
Не пускаю з долонь
Кожен видих і вдих,
Щоб розбити кордони умовні.

Ми з тобою самі
Загорілись вночі
Диким полум'ям, тільки без болю.
І у власній тюрмі,
Загубивши ключі,
Не бажаємо вийти на волю.

СЕКРЕТ

Тиша впирається в спину коліном.
У неї на мене підступні плани.
Ти знову не поруч, і дивним чином
На серці нові з'являються рани.

Не складені в пазл розбиті мрії
Тобою так пахнуть в моєму ліжку.
Я дещо знаю: у тебе на віях
Несказані фрази кайфують нишком.

ТОБОЮ

Розмазані крики,
Ображені люди.
Брудні черевики
Крокують в нікуди.
Питання невчасне:
Простіша дорога
До кого? Не ясно:
До чорта чи Бога?
З барлогу у серці
Втікає дитина.
В солодкій цукерці
Гірка середина.
Краплина остання,
Завіса із диму,
Запекле змагання
Між «нами» і «ними».
Очима не видно
Різниці у людях.
Сміється ехидно
Дорослість у грудях.
Та щоки раптово
Дещо лоскоче:
Ніжності слово
Кожної ночі,
Слід від помади
На змученій шії.
Просять пощади
Спогади й мрії.
Вії, мов крила,
І теплі долоні.
Дотик до тіла,
Ціловані скроні.
Вітрила у морі
Білі та чисті.
Кажуть нам зорі
Щось особисте.
Ще одне літо
Вмити водою.
Хочеться жити
Тільки тобою...

МАТЕМАТИКА

5

«Не перетнуться жодні паралельні лінії» –
Доведено Евклідом.
Немовля, юнаком, чи згорбленим дідом
Я за тобою крокую слідом.
Хто ж нас постійно розполовинює?

4

«Стає пустим «нічим» усе на нуль помножене» –
Сказано Піфагором.
Та хай я здаватимусь душевнохворим –
Але створити «ЩОСЬ» з «нічого» також можна.

3

Плюси і мінуси у стані вічного двобою...
Пожовкле опало листя,
Hiding my heart and my freedom.

2

Математика? Її до одного місця!
Не перетинаючись із тобою,

1

Я знову крокую слідом...

ПРОСТО...

Навіть війни нас не зламали би.
Під пращами, мечами і стрілами
Ти і я, мов завмерли на палубі
Корабля із тугими вітрилами.

Щоб несказане тихо промовити,
Обійнявши рукою за талію,
Я дарую тобі нові спогади,
Ти даруєш мені свою магію.

Сотні нових шляхів океанами
І непройдених стільки залишилось
Сотням інших Романів з Оксанами.
Ну а ми – просто любимо й тішимося.

БУТИ З ТОБОЮ

Це так, як навчитися дихати під водою,
Це так, як уміти літати без крил під хмарами,
Це так, як у світі машин володіти чарами,
Так, як натрапити раптом на квіти під снігом
зимою...
Ось як це –
бути з тобою!

Я У ВАЛІЗІ ЗБЕРІГАЮ МИТІ

Я у валізі зберігаю миті:
хвилини, що проведені удвох,
Хоч віддаляться
було сумно й трохи болісно.
І Атлантичний океан між нами,
наче древній бог:
То мирно спить, то шаленіє голосно.

На дні – чудовиськ велетенські тіні
і чорна, нескінченна прірва прірв.
Здавалося б, ковтне – і вже не виплуне.
Та корабель мій все ж пливе
від берегів до берегів.
Серед вітрів, надією освітлений.

Нехай лякають хвилі велетенські
й голодний кракен з мовчазних глибин.
Нехай вітрила мокрі і розхристані,
Але не спинять моряка
ні сотні миль, ні тисячі годин,
Коли чекає хтось його на пристані.

Я впевний, що серце не закрите
для тих, кому довірили ключа.
Так сталося, що я тобою вибраний.
Тож повернуся, як завжди:
лиш твій, з любов'ю у очах.
І відстанню ретельно перевірений.

ЩАСТЯ. ЦЕ КОЛИ...

Вулиці вкриті нічним туманом,
Весни холодної вологим диханням.
Люди, немов у пустому вакуумі
Тікають в спогади від своїх тривоғ...
Двоє приймають гарячу ванну
За мить до екстазу та повного зникнення.
Просто натякни хоч якимись знаками,
Із якого виміру вкрадено нас обох.

Просто в мій простір спрямуй антени,
Підкручуй радіо, рятуй становище.
Бачиш, блукаю цим замкнутим колом я
Із твого «але» і всіх моїх «якби».
Знов посміхнися отак до мене,
Неначе вперше, і ми не знайомі ще.
Кожен твій погляд гарячіш від полум'я

І ніжніш від «котиків» з молоді верби.

Дотики рук, затриманий подих,
Розмови на кухні давніми мовами.
Тануть сніги всіх прихованих острахів,
Усе обертається навколо нас.
Ми в центрі всього, скидаєм одяг,
Бар'єри стають абсолютно прозорими,
Всі відчуття – максимально гострими.
І деталі у пазлі знову знаходять паз.

Шкода, в минуле не ходить транспорт.
Я б знову зустрів тебе, вивчав би знову,
Вслухався б, як серце свій стукіт вклинює
В спонтанні репліки у моїй голові.
Твоя присутність, неначе паспорт,
Без якого ніхто я й живу випадково.
Щастя – це коли перетнулись лінії
І на їх перетині утворились нові.

БЕЗ ТЕБЕ

Якби запитала ти
(Нехай би і жартома),
Чи є десь такі світи,
Де раптом тебе нема,

Де решта все – як і тут,
І часу такий же плин,
Мене б ти загнала в кут,
Бо є ще нюанс один:

Без тебе я – мертвий кит,
Відколотий сталактит,
Забутий музичний хіт,
Немов без коліс болід.

Без тебе я – сивий дід,
Скрипучий, худий, як дріт,
Що всохся за безліч літ,
Мов мумія з пірамід.

Я ніби старий Мадрид,
Що втратив свій колорит,
Неначе без Ненсі Сід,
Без Джокера Леджер Гіт.

У серці іржавий гвинт.
На рані діржавий бинт.
Без тебе я – зниклий вид,
Мов мамонт, що вмерз у лід.

Без тебе не «на», а «під».
Без тебе не «до», а «від».
І навіть Єгорка Крід
Без тебе – іспанський встид.

Неначе зогнилий плід.
Неначе облізлий кіт.
Без тебе кидає в піт,
Без тебе в мені ковід.

І сонце не світить вслід,
І місяць самотньо збляк.
Без тебе усе – бул шіт.
Без тебе усе – не так.

Якби запитала ти
(Нехай би і жартома)
Чи є десь такі світи,
Де раптом тебе нема,

Якби запитала ти,
То я відповів би «в лоб»:
«Якби ці світи були –
Мене в них теж не було б».

ЛІТО

В пригорщі вечора
ніжитьсь втомлене жито,
Плескотом вабить
наповнений рибою став.
Літо у голову
«вдарило», мов оковита,
Сама міцна із усіх,
що колись куштував.

Снів колоскових нам
зичать пісні колоскові,
Ковзають в небі
вітрила хмарин-кораблів.

Знов безтурботність
гуляє нескошеним полем,
Дзвінко сміється
і геть розганяє джмелів.

Кіт за парканом сусідським
розлігся ліниво,
Гріє пухнасті боки
на пательні землі.
Все, що навколо,
здається, чекає на диво,
Так, як на дощ
насінина чекає в ріллі.

Вітер тебе
ледве чутно цілує у спину,
Сонце теплом
огортає твій круглий живіт.
Ти мені скоро
народиш маленького сина.
Я йому скоро
увесь даруватиму світ.

Хай при народженні
лячно і трішечки дивно
В дійсність невпевнено
йти невідому й нову.
Дні промайнуть
і проллється водою крізь ринву,

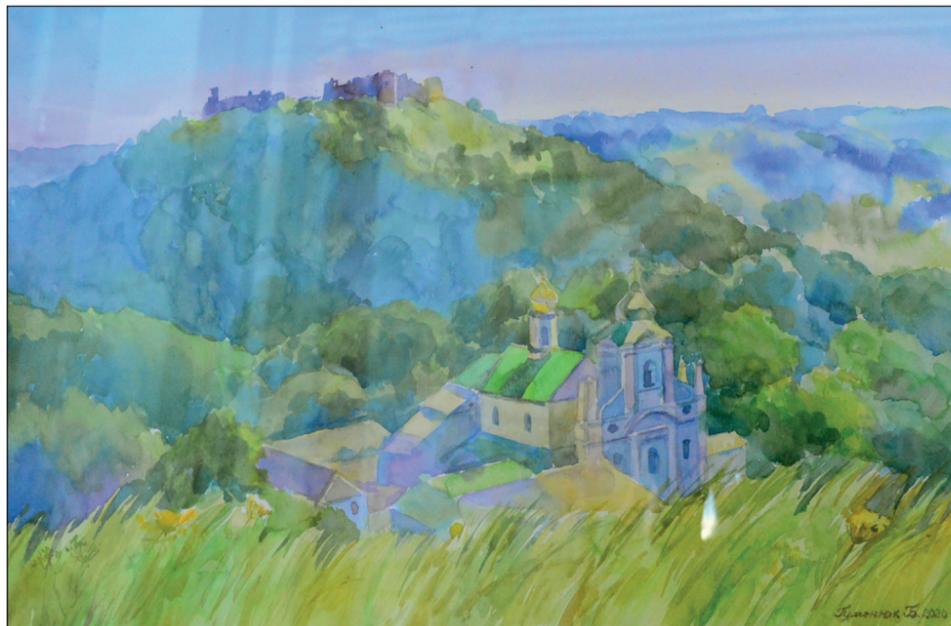
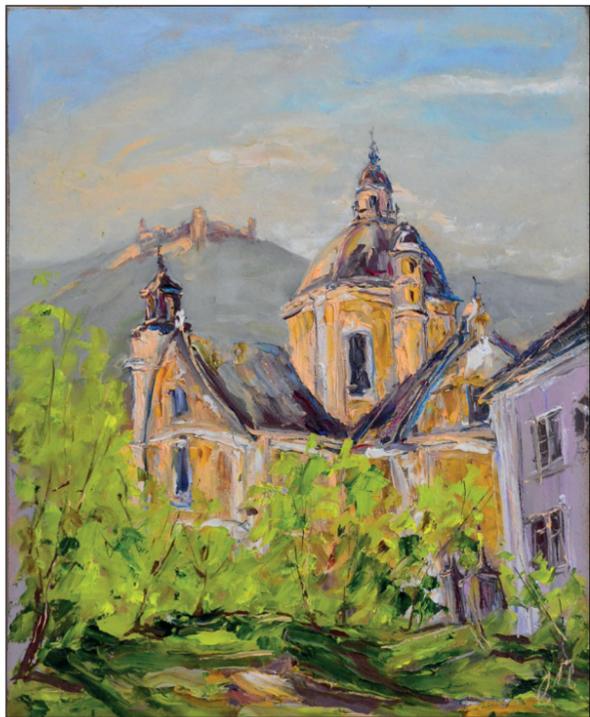
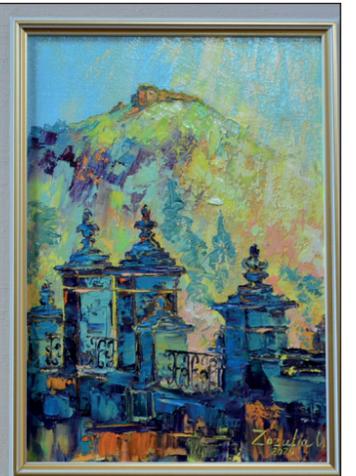
Змивши дитячі страхи
у зелену траву.

Цей босоногий малюк
зможе все, що захоче.
Він буде гарний,
як ти, й невгамовний, як я.
Всесвіт новий
крізь його прозиратиме очі,
Світло зірок
надсилаючи нам звідітіля.

Він нам обом
нагадає дитинство забуте
Й запах п'яного вина
із медових кульбаб.
Час – як ріка:
Марна справа її повернути.
Вмитись би ще раз,
чи випити з неї хоча б.

Спів цвіркуна
і копиця духмяного сіна...
Білий лелека
присів на уквітчаний дах...
Літо, спинися!
Побудь з нами ще хоч хвилину!
Ягідним соком
залишся на наших вустах!

ВЕРНІСАЖ У СВЯТИНІ

ТВОРЧИСТЬ, яка НЕ ЗНАЄ КАРАНТИНУ

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

Важкий період карантину та дистанційного навчання студентів децю виснажили наші мистецькі сили. Але почалася відпустка, митці відпочили і знов отримали можливість зайнятися творчістю, проводити майстер-класи та художні пленери, відкривати персональні виставки робіт художниць гурту «Палітра». В березні (перед карантинном) були відкриті, а згодом «законсервовані» персональні виставки робіт Тетяни Балбус (Арт-кафе «Вернісаж»), Катерини

Склярчук (Музей Юліуша Словацького), групова виставка робіт «Палітри» (Кременецький краєзнавчий музей). У червні-липні в Почаївському історико-художньому музеї демонструвалась авторська виставка Юлії Трачук, у серпні – персональні виставки робіт Світлани Трачук (центрального офісу ДІАЗу), Юлії Трачук (Музей Юліуша Словацького), Олександри Панфілової (Почаївський історико-художній музей), Тетяни Балбус (Вишнівецький палац).

Протягом липня-серпня Тетя-

на Балбус провела для дітей Кременця декілька майстер-класів із художнього оздоблення виробів. Також з її ініціативи у Кременці були проведені художні пленери, приурочені світлій пам'яті Ніла Зварунчика та художників Кременеччини і Тернопільщини. У пленерах брали участь художники Кременця, Почаєва, Радивилюва, роботи яких експонувалися в Соборі Преображення Господнього.

У м. Бориспіль на Київщині проходила Всеукраїнська виставка «Подих акварелі»,

учасниками якої стали Тетяна Балбус, Богдана Гуменюк, Олександра Панфілова. У рамках заходів до Дня Прапора і Дня незалежності України у м. Кременці свої роботи у «Містечку народних майстрів» представили Тетяна Балбус і Юлія Янчук. Початок навчального року був ознаменований відкриттям персональних виставок робіт Богдани Гуменюк і Катерини Склярчук у Кременецькому краєзнавчому музеї. Отож, мистецьке життя триває наперекір карантину.

ДИВО ЛЯЛКОВЕ У КРЕМЕНЦІ

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

У районному Будинку культури стартував Перший районний фестиваль-виставка «Лялькове диво». Відкрила свято солістка дитячої студії «Домісольки» РБК Даринка Гаврилюк, після чого ініціативу підхопили ведуча, керівник зразкового дитячого театру РБК Марія Мазовіта зі своїми маленькими вихованцями Аліною Тищенко, Євгенією Заборською, Олександром Радчук та Іваном Кіндратом. З вітальним словом до присутніх звернулася начальниця відділу культури, молоді і спорту РДА Лариса Антонюк.

Звичайно, головними героями цього незвичайного мистецького вернісажу були ляльки. Проте кожна з них – це витвір уяви, любові, праці авторів, які поділилися секретами сво-

го захоплення. Так, дуже скромна людина, турботлива домогосподарка, любляча матуся та велика любителька авторських сувенірів ручної роботи Людмила Блишак повідала про свої позитивні характерні ляльки, в кожній з яких відчувається власна душа. Серед них є обереги, домовички, інші позитивні образи, які майстриня створює в основному з капронових панчіх.

Майстер виробничого навчання Кременецького професійного ліцею, кравчиня й умілець народної іграшки Любов Захарків займається своєю справою вже 15 років. Серед представлених експонатів найбільшу увагу звертає на ляльку-волонтерку, прототипом якої стала медсестра-волонтер Олеся Жуковська на початку воєнних подій в Україні.

Бібліотекар с. Раславка, самодіяльна рукодільниця (швачка, вишивальниця) Марія Демчук дає нове життя

старим лялькам, оживляючи їх з яскравим українським національним акцентом як обереги.

Умілець авторської колекційної ляльки, керівник гуртка Кременецького РЦДТ, активна учасниця районних, обласних, всеукраїнських і міжнародних виставок, фестивалів, майстер-класів, мама чотирьох донечок Олена Локатир захопилася лялькою 10 років тому. Вона створює лялькові образи по фотографіях людей, наповнюючи їх різними емоціями за допо-

могою пластику. До речі, саме Олені Локатир належить ідея започаткування цього фестивалю у Кременці.

Володарка почесного звання «Майстер народних художніх промислів», керівник гуртка «Моделювання іграшок-сувенірів», учасниця обласних і всеукраїнських ярмарків-фестивалів, а заодно й господиня студії-крамнички «Творчі ідеї» Лілія Фурсик працює здебільшого із тканинами й екологічними наповнювачами. Серед її ляльок – мотанки, герої мультфільмів тощо.

Керівник зразкового ансамблю «Сонечко» РБК, умілець народної ляльки Алла Залюбовська говорить, що працює від душі і для душі, виконуючи сувеніри, подарунки, що мають своїх адресатів у різних країнах.

Ще одна учасниця цього дійства Ольга Неприцька – директор Великобережечького літературно-меморіального музею Олександра Неприцького-Грановського – зберігає та популяризує колекцію з 202 ляльок нашого славного земляка, яку музей отримав від родини професора і поета зі Сполучених Штатів Америки. Для виставки запропоновано 39 ляльок.

Після відвідин Музею О.Неприцького-Грановського захопилася колекціонуванням ляльок методист районного методичного кабінету із дошкільної освіти Лідія Лапка. Почала збирати колекційні ляльки «Ляльки в національних костюмах» та ляльки під назвою «Дами епохи» – копії відомих особистостей минулого століття, на яких модне вбрання тих часів. Колекція нараховує 207 таких ляльок. А вперше спробувала себе у ролі майстрині під час майстер-класу з виготовлення ляльок-мотанок, проведеного майстром народної іграшки Надією Волощук. Окрім цього, всіх знайомих, хто мав можливість побувати за кордоном у якійсь країні, Лідія Лапка просила привезти народну ляльку даної місцевості. Колекція постійно поповнювалася. За підсумками конкурсу іграшок у рамках фестивалю ляльок, що проходив в м.Тернополі у Бібліотеці-музеї національної іграшки здобула спеціальну відзнаку за сучасну інтерпретацію у номінації «Лялька-мотанка». Її ляльки «Зима, Весна, Літо, Осінь» поповнили фонд Бібліотеки-музею. Особливо дорогі тридцять екземплярів, подарованих побратимами сина з гарячих воєнних точок Сходу України, виготовлених і надісланих дітьми.

У колекції Лідії Лапки є ляльки із м.Валки Харківської області, із с.Нещеретове Білокуракинського району Луганської області, ляльки Олени Локатир, а також ляльки із Франції, Німеччини, Австрії, Марокко, Мальти, Росії, Болгарії, Румунії, Іспанії, Італії, Латвії, Греції, Швеції, Ізраїлю. Окрему групу становлять ляльки-українки, ляльки-мотанки, ляльки фаянсові та дерев'яні. Експонати колекції сприяють естетичному задоволенню та є своєрідним релаксом.

Після захоплюючих розповідей соліст РБК Володимир Дзюма подарував майстриням і гостям виставки пісню «Щастя, добра і любові» як найсуттєвіших потреб нашого неспокоїного сьогодення.

До непростого процесу організації та проведення такого дивовижного дійства долучилися керівник народної відеостудії «Кремінь» Віталій Чумакевич (реклама), директор РБК Аліна Твердохліб (оформлення, технічне забезпечення), технік по звуку Роман Харамбура, Сергій Колісецький (ростові ляльки), а «вдихнула душу» у свято головний режисер РБК Ольга Черняк. Бажаємо фестивалю «Лялькове диво» гідного продовження і нових учасників!

Фото Петра ДАНИЛЮКА

«Замок» – газета КОГПА ім.Тараса Шевченка
Видається українською мовою.
Свідоцтво ТР №422-22Р, 05.12. 2006 р.
Індекс 96492
Засновник і видавець: трудовий колектив
КОГПА ім. Тараса Шевченка

Наш розрахунковий рахунок:
IBAN:UA 638201720314251001201039187
МФО 838012
УДК в Тернопільській області
ЗКПО 02125556

Головний редактор
Анатолій БАГНЮК
Літературний редактор,
відповідальний секретар
Ніна БАГНЮК

Художньо-технічний редактор,
дизайнер
Валентина КАЩУК
Фотохудожник
Петро ДАНИЛЮК

Видруковано
у друкарні «Від і до»
м.Чернівці,
вул. Заводська, 37в
Наклад 1000 прим.

Наша адреса: 47003,
вул.Ліцейна, 1,
м.Кременець,
Тернопільська обл.